

TEHETSÉGFÜZET

2.

TEHETSÉGFÜZET

2.

Szerkesztették:

Borbás László
Hadnagy József
Hatvani Andrea
Simándi Szilvia
Verók Attila
Virág Irén



ISSN 1589-0147

A kiadásért felelős
az Eszterházy Károly Főiskola rektora
Megjelent a Líceumi Paletta gondozásában
Főszerkesztő: Estefán Bálint
Nyomdai előkészítés, borítóterv: Lonsták Márton

Megjelent: 2016-ban

Készítette: Agria-Humán Közhasznú Nonprofit Kft., Eger, Iskola utca 2.
Nyomdaüzem vezető: Lakatos Gabriella

TARTALOM

Bevezetés	7
SÁNDOR LOISZ Szent László Gimnázium és Közgazdasági Szakközépiskola, Mezőkövesd. A játék szerepe a gyermek fejlődésében	9
KRAJCSI PÉTER Neumann János Középiskola és Kollégium, Eger Az én megjelenése a közösségi oldalakon, a közösségi oldalak hatásai a személyiségfejlődésre	17
ERŐSS KLARISSZA Kossuth Lajos Evangélikus Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Pedagógiai Szakközépiskola, Miskolc. Társadalmi devianciák, drog, bűnözés és prostitúció, ahogy mi látjuk	21
RAPCSÁK DALMA Neumann János középiskola és Kollégium, Eger. Devians ifjúság	28
HARNÓCZ LILIÁNA Kossuth Lajos Evangélikus Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Pedagógiai Szakközépiskola, Miskolc. Közösség vagy magány? A 21. század kihívásai	33
KISS PETRA Kossuth Lajos Evangélikus Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Pedagógiai Szakközépiskola, Miskolc. A mentális egészség megőrzése a 21. században	40
KOPKA ENIKŐ GRÉTA Neumann János Középiskola és Kollégium, Eger. Szabadidőnk eltöltésének elmélete, avagy animáció napjainkban	45
OROSZ RÉKA – TAKÁCS ANNA Kossuth Lajos Evangélikus Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Pedagógiai Szakközépiskola, Miskolc. Örökbefogadás hatásai a gyermek személyiségfejlődésére	50

BANI-AKOTO ANGELINA Neumann János Középiskola és Kollégium, Eger. A mese szerepe a gyermeki személyiség fejlődésében	55
LUKÁCS LILLA LUCA Szent László Gimnázium és Közgazdasági Szakközépiskola, Mezőkövesd A fiatalok egészségszokásai a 21. században	61
KISS RENÁTA Kossuth Lajos Evangélikus Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Pedagógiai Szakközépiskola, Miskolc. Társadalmi devianciák: drog, bűnözés, prostitúció, ahogyan mi látjuk	69
TÓBIÁS BARBARA Miskolci Szakképzési Centrum, Baross Gábor Közlekedési és Postaforgalmi Szakközépiskolája, Miskolc. Baktakék község története – levéltári adatok alapján	75
DUCSAI DOROTTYA Neumann János Középiskola és Kollégium, Eger. A virtuális játékok hatása	84
DONGÓ FANNI Neumann János Középiskola és Kollégium, Eger. A magyar iskolarendszer változása és annak hatásai a múlt századtól napjainkig	90
LIPPAI NIKOLETT Miskolci Szakképzési Centrum, Baross Gábor Közlekedési és Postaforgalmi Szakközépiskolája, Miskolc. Iskolák a múltban és a jelenben.	97
ORBÁN FLÓRA Bajza József Gimnázium és Szakközépiskola, Hatvan. A játék szerepe a gyermek személyiségfejlődésében	106
ZÖDÖS REBEKA Bajza József Gimnázium és Szakközépiskola, Hatvan. A mese szerepe a gyermek lelki fejlődésében	114

BEVEZETÉS

Az egri Eszterházy Károly Főiskolán régóta nagy hagyománya van a tehetséges hallgatók tudományos-művészeti munkájának, elsősorban a tudományos diákköri munka keretein belül.

A Tanárképzési és Tudástechnológiai Karon (TKTK) négy tehetséggondozó műhely tevékenykedik sikeresen, diákjaink eredményesen szerepelnek a TDK konferenciákon.

Tehetséggondozó tevékenységünket szerettük volna a középiskolás korosztályra is kiterjeszteni, ezért hoztuk létre két éve a „Tehetségútlevél” programunkat. A programmal az volt a célunk, hogy tehetséges középiskolás diákok útját egyengessük a felsőoktatás felé és – majd – a felsőoktatáson belül a tudományos diákköri munkába. A program sikerét mutatja, hogy idén harmadszor hirdettük meg.

Hosszas előkészítő munka eredményeként – amelybe a TKTK tehetségműhelyeinek diáktagjait is bevontuk – harmadik alkalommal sikerült megszerveznünk a „Tudományról Diákoknak Kíváncsiságból” fantázianévvel jelzett közösségi TDK rendezvényt, megcélozva ezzel az Észak-magyarországi régió tehetséges középiskolásait. A rendezvényen a tehetséges középiskolások lehetőséget kaptak az érdeklődési területükön létrehozott esszé, tanulmány nyilvános bemutatására, előadás vagy poszter előadás formájában. Nagy örömünkre számos középiskolából – Egerből, Mezőkövesdről, Hatvanból, Salgótarjánból, Miskolcraól – érkeztek pályázók, konferenciánkon összesen 57 tehetséges középiskolás kapott lehetőséget a bemutatkozásra.

Kiadványunkban ezekből az esszékből válogattunk. A kiadványból látható, milyen széles körű a középiskolás diákok érdeklődése, és a társadalomtudományok milyen széles területére terjed ki: olvashatunk esszét a fiatalok IKT használati szokásairól, mentális egészségéről, a mesék hatásairól a gyermeki fejlődésre, kisebb közösségek történelméről vagy éppen az ifjúsági devianciákról.

A kiadvány megjelentetését az Eszterházy Károly Főiskola tette lehetővé, amiért ezúton is szeretnénk köszönetet mondani.

TKTK tehetségműhelyeinek vezetői

SÁNDOR LOISZ

Szent László Gimnázium és Közgazdasági Szakközépiskola

Mezőkövesd

A JÁTÉK SZEREPE A GYERMEK FEJLŐDÉSÉBEN

Munkám célja az volt, hogy kérdőíves vizsgálat segítségével megállapítsam, az eddig létrejött játékelméletek, a játékról való tudásunk a valóságban mennyire állják meg helyüket a mai 14 és 17 éves korosztály esetében. Milyen különbségeket lehet látni a két korosztály játékában, és hogyan befolyásolja a mai játékkedvüket, játékválasztásukat életkoruk, nemük, érdeklődésük.

Elméleti háttérA magyar nyelv értelmező szótára szerint a játék olyan viselkedés, amelynek nincsen közvetlen haszna, amely magáért a cselekvésért folyik. Külső céltól független, önmagáért van, a tevékenységért, amelyet örömszerzés kísér. A játék az egész életet végigkíséri (ORSZÁGH, 2004).

A különböző játékelméletek az ókortól napjainkig bizonyítják, mennyire fontos egy kultúra alakulásában a játékról alkotott vélemény. Platón szerint a játékban megmutatkozik a gyermek hajlama az életre, azt gyakorolja, amire felnőttként szüksége lesz. Arisztotelész úgy véli, a játék megelőzi a lustaságot és tunyaságot, mivel kiskorban más tevékenység nincs erre a célra. Szent Augustinus szerint a játék a léhaság, könnyelműség, komolytalanság megnyilvánulása. A játék az ördög segítője. Steiner, a Waldorf iskola megalapítója azt mondja: a gyermek kritika nélkül utánoz, ezért ingergazdag *környezetre van szüksége, ahol mind a játék, mind a művészeti tevékenység helyet kap*. Freud úgy véli, a gyerek játékát nemi ösztönök irányítják, feszültségek, vágyak kiélése. Piaget azt gondolja, a *játék szimbólumképzés*, a gyerek úgy tesz, „MINTHA”, ezt a műveletet jelképesen végzi. A mai felfogás szerint: a játék a gyermek legfőbb tevékenysége, általa fejlődik és tanul. (PIAGET, 1978, MÉREI, 1973) A játék a gyermek szabad akaratára épülő sajátos öntevékenysége, önkifejezésének eszköze. Jellemző rá, hogy a gyermek a játékot komolyan veszi, illúziója annyira erős, hogy szinte azonosul a játékban előforduló szerepek-

kel (William Stern, hivatkozik rá MÉREI, 1973). A játék révén a gyermek a felhalmozódott feszültségeit levezetheti, erőteljes a feszültségoldó hatása. Örömforrás is, egy kellemes érzelmi állapotot idéz elő. **Főleg azért szerepel** ebben a funkcióban, mert az ember a felhalmozott feszültségeit levezetheti általa. A játék legfőbb örömforrásai a következők: funkcióöröm, létrehozás öröme, ritmus kellemessége, ismétlés biztonsága, veszély legyőzése, beavatottság érzése, vágymegjelenítés, elaboráció, együttesség öröme.

A játék révén tanulunk, fejlődünk, fejlődik általa a gondolkodás, a memória, a **kézügyesség**, a kombinatív képesség, a beszédképesség, a szociális kompetencia, a fantázia, az együttműködési készség, a frusztrációtűrés. Fejleszti a személyiséget. A játék révén a gyermek kielégíti a szükségleteit, mint a szeretet, tisztelet, megbecsülés, önmegvalósítás (Maslow) (MÉREI–BINÉT, 1970).

A gyermek életkorának növekedésével fejlődik a játék is. A csecsemő fáradhatatlan kísérletező, információkat gyűjt a körülötte lévő világról. Ezt a korszakot, explorációs, gyakorló, funkciós, érzékszervi-mozgásos, kísérletező játékok jellemzik. Feltétele a fogóreflex oldása. Ez 0-2 éves korig jellemző, de az egész életet végigkíséri. A játék akkor alakul ki, amikor a gyermek a jelenléte megérti, és már nem ösztönzi felfedezésre, a gyermek a maga öröme ismételi a tevékenységet.

3-4 hónapos kortól beszélünk játékról, mert akkor már nem ösztönös a mozgás, hanem akaratlagos (PIAGET, 1978). Jellemző öröme a funkcióöröm. Az explorációs játékok a beszéd kialakulásával csökkenő tendenciát mutatnak, kezdenek megjelenni a konstruáló és építőjátékok. A gyermek növekedésével ez a játéktevékenység sokat gazdagodik, fantáziával telik meg, míg el nem készül az első előre kigondolt, megtervezett, megépített alkotás. Jellemző öröme a létrehozás, alkotás öröme. Az építőjáték inkább a fiúkra jellemző tevékenység, de a kislányok is szívesen játszanak építőjátékokat.

3 éves korban megjelenik a szimbolikus és szerepjáték. Ez lehet színlelő játék, szerepjáték, fantáziajáték, fikciójáték, alkotójáték, szociodramatikus játék... Ilyenkor a gyermek a tárgyakkal manipulál, explorál, konstruál, szimbólumokat alkot, tárgyakat helyettesít más tárgyakkal. Megjelenésének a feltétele a „mintha-elem” működése. A jellemző életkor erre az *óvodáskor*. *Öröme: az illúzió, az utánzás, az alkotás, az átváltozás, a „másnak lenni” érzése, a titok feszültsége. („Az vagyok, akinek el tudom magam képzelni.”) Kettős tudatállapot jellemzi.*

Kisiskoláskorra megjelennek a gyermek játékában a szabályjátékok. A szabályjáték feltétele a szabályok megértése, az intellektuális fejlettség, a decentrálas képessége, az igazodás az általánosított szabályokhoz, a frusztrációtűrés, a veszíteni tudás. Jellemző öröme, a győzelem (ELKONYIN, D.B. 1983; PIAGET, 1987).

A társaknak nagy szerepe van a játék kialakulásában és a játékválasztásban. Az első játszótárs az anya. Az anya biztonságot nyújt, stimuláló helyzetet biztosít, lehetőséget teremt az explorációra, biztosítja a szociális tanulás feltételeit, mely által a frusztrációs tolerancia fejlődik, mintát nyújt. A gyermek növekedésével egyre szélesedik a játszótársak köre, megjelennek az egykorú játszótársak a játék során. Az egykorú társakkal való játékban a gyermek gyakorolhatja a kölcsönösséget, az együttműködést, tanulja önmaga szabályozását, összehasonlíthatja magát másokkal, közös tapasztaláshoz jut, egyenrangú kommunikációs partnert talál, számára a társ egyszerre utánzási modell és a viselkedésének megerősítője, az együttesség örömét éli át (MÉREI, 1973).

Kisgyermekkorban sok gyermeknek segítséget nyújt az anya távollétében, alvásnál, különböző a gyermek számára ismeretlen és félelmetes helyzetekben egy átmeneti tárgy, a fétis. Ez a tárgy egyszerre szimbólum és valóságos, konkrét tárgy. A gyermek az átmeneti tárgy segítségével megtapasztalja az 'én' és 'nem én' szétválasztását, megtanul megbirkózni a feszültségeivel. Kap támogatást az anyától való leváláshoz, az önállósodáshoz. Az átmeneti tárgy támasz a krízishelyzetben (epa.oszk.hu, 2016).

A kérdőíves vizsgálat

Vizsgálatomat a Mezőkövesdi Szent László Gimnázium és Közgazdasági Szakközépiskola nyolcadikos (22 diák, 7 lány, 15 fiú) és tizenkettedikes diákjai (31 diák, 21 lány, 10 fiú) körében végeztem.

Az 1. kérdésre, „**Mire emlékszel ki volt az első játszótársad?**”, mind a két megkérdezett csoport a barátokat jelölte meg első játszótársaként, és csak utána az anyát, a testvért.

A 2. kérdésre, „**Melyik játékkal szerettél legjobban játszani?**”, érdekes válaszokat kaptam: plüssállattal egyformán szeretett játszani mind a két csoport. Építőjátékkal a 12. osztály tanulói szerettek jobban játszani, ahol a lányok kétszer többen vannak, mint a fiúk. A többi százalékos arány viszont tükrözi az osztályok nemi összetételét. A 8. osztályosoknál megjelenik a számítógép mint kedvenc játékszer, a 12. osztályosoknál pedig a tévé.

A 3. kérdésre, **„Melyik játékodra emlékszel a legjobban?”**, a két megkérdezett csoportban az arányok közel hasonlóan alakulnak. Különbözik viszont abban, hogy a 8. osztályosoknál már megjelenik a számítógép, míg a 12. osztályosoknál még nem, viszont a tévét megemlítik mint emlékezetes játékot.

A 4. kérdésnél, **„Emlékszel olyan ölbeli játékokra, amit a felnőttek játszottak veled kiskorodban?”**, mind a két csoport magas arányban válaszolt igennel. A 8. osztályos tanulók közül többen emlékeztek ölbeli játékokra, mint a 12. osztályos tanulók.

Az 5. kérdésre, **„Volt-e olyan játékod, amelyhez sokáig ragaszkodtál?”**, mind a két megkérdezett csoportnak több mint a háromnegyede igennel válaszolt.

A 6. kérdésre, **„Egyedül szerettél játszani vagy inkább másokkal?”**, mind a két csoportnál jobban szerettek játszani másokkal, mint egyedül, de a 12. osztályos tanulók válaszainak aránya magasabb volt a másokkal való játékban, mint a 8.-osoké. A 8. osztályos tanulók 14%-a úgy gondolta, változó számukra, hogy egyedül vagy másokkal szeretnek inkább játszani.

A 7. kérdésre, **„Milyen játékokkal szerettél jobban játszani a felsoroltak közül (építő, mozgásos, szerep, logikai)?”**, válaszolva a 8. osztályban az építő- és a mozgásos játékot részesítették előnyben egyforma arányban a tanulók, míg a 12. osztályban a szerepjátékot, majd az építőt és ezután a mozgásosat. A logikai játékot mint alternatív megoldást mind a két csoport utolsónak jelölte, illetve a 12. osztályos tanulók 7%-a egyéb játékot jelölt meg erre a kérdésre.

A 8. kérdésre, **„Szoktál még ma is játszani? Ha igen, mivel?”**, a 12. osztályosok 14%-a adta azt a választ, hogy nem, míg a 8. osztályosok közül 3% válaszolt úgy, hogy nem. A 8. osztályos tanulók majdnem fele számítógépen szokott játszani, majd ezt követik 28%-kal a mozgásos játékok. A társas és logikai játékokat csak pár tanuló választotta, és 3 diák adott egyéb alternatívát is. A 12. osztályos tanulók legtöbben a társas/közös játékokat szeretik, majd a számítógépes játékokat, ezután a mozgásos, a logikai és egyéb játékokat.

A 9. kérdésre, **„Hogy érzed, a játék során a feszültségeid oldódtak?”**, mind a két csoport nagy arányban válaszolta azt, hogy a játék során oldódik a bennük felhalmozódott feszültség.

A 10. kérdésre, **„Szerettél babákkal játszani?”**, mind a két osztálynak több mint a fele szeretett babákkal játszani.

A 11. kérdésre, **„A játék során mi jelentett számodra a legnagyobb örömet?”**, mind a két osztályban szinte teljesen hasonló arányban válaszolták azt, hogy a játék során a legnagyobb örömet a közösség jelenti, utána mind két csoportban a győzelem jelenti meg a válaszok között. A 8.-osoknál ezt követi az izgalom, majd hasonló arányban következik a fantázia, a szórakozás és maga a játék. A 12. osztályban az alkotás hasonló válaszarányt kapott, mint a győzelem, majd hasonló arányban követi ezeket a fantázia, a kikapcsolódás, a szórakozás és végül maga a játék.

A 12. kérdésre, **„Hogyan érzed: a szabályjátékokban könnyen megtanultál veszíteni? Mennyi idősen?”**, mind a két csoportnál elég nagy arányban nehezen tanultak meg veszíteni, a 12. osztályosoknál ez az arány magasabb. A 8. osztályosok többsége 6 évesen, majd 10 évesen és 14% 10 év felett tudta a veszítéssel járó frusztrációt legyőzni. A 12. osztályban 10 évesen érték el, hogy meg tudjanak küzdeni azzal, ha játékokban veszítenek. 19%-uk már 6 éves korára képes volt erre, és 13%-uk az, aki ezt a képességet 10 éves kora után sajátította el.

A 13. kérdésre, **„A szerepjátékokban te voltál az irányító, vagy téged irányítottak?”**, a 12. osztályos tanulók több mint a fele irányító volt a szerepjátékok során, míg a 8. osztályos tanulóknak csak 32%-a volt irányító. A 8. osztályos tanulóknak majdnem a fele azt a választ adta, hogy egyszer ők voltak az irányítók, máskor meg őket irányították.

A 14. kérdésre, **„Ha most bekerülnél egy óvodai csoportba, milyen játékokkal játszana és miért?”**, mind a két csoport azt a választ adta, hogy az építőjátékokkal játszana legszívesebben. Ezután szintén egyforma arányban játszana mind a két megkérdezett csoport közös/társasjátékot. A 8. osztályosok ezután egyenlő arányban autókkal, illetve nem tudná eldönteni, hogy mivel játszana, végül szintén egyforma arányban játszanának mozgásos és főzőcskés játékot. A 12.-es tanulók egyforma arányban játszanának társasjátékkal és autókkal, majd logikai játékkal játszának szívesen, 4%-uk főzőcskézne, és egy tanuló választotta a rajzolást.

A 15. kérdésre, **„Szeretnél kiskorodban kuckósat, bunkerest játszani?”**, adott válaszok alapján azt látjuk, hogy mind a két megkérdezett csoport magas arányban szeretett kuckósat játszani.

A 16. kérdésre, **„Emlékszel annak a barátodnak a nevére, akivel legjobban szeretted játszani?”**, adott válaszok szerint mind a két megkérdezett csoport 80% felett emlékszik annak a gyermeknek a nevére, akivel a legjobban szeretett játszani kiskorában.

Összegzés

A kérdőívek kiértékelése során arra a következtetésre jutottam, hogy az elméleti részben leírtak a megkérdezett tanulók esetében nem minden esetben egyeznek meg a kapott válaszokkal. Érdekes volt számomra, hogy az anyát mint első játszótársat igen kevesen jelölték meg, úgy gondolom, hogy ennek az oka az lehet, hogy az anyára nem játszótársként gondolnak a tanulók. A 8. osztályban a fiú-lány arány: 32% fiú és 68% lány; a 12. osztályban pedig pont a fordítottja: 68% lány és 32% fiú van. Sok esetben ez az arány a játékok választásánál nagyon jól meglátszott, mint például a 2. kérdésnél, ahol a 12. osztályosok legtöbbször babákkal szeretett legjobban játszani, míg a 8. osztályosok autókkal, de pont ennél a kérdésnél láthatjuk azt is, hogy az építőjátékokkal is a 12. osztályosok szeretnek 10%-kal többen játszani, pedig az elméletek szerint az építőjátékokat inkább a fiúk szeretik. Plüssállatokkal mindkét osztály teljesen egyforma arányban szeret játszani, pedig azt lehetne gondolni, hogy ez az arány is a „lányos” osztályban magasabb. Ezek az eredmények további kutatást igényelnének, amelyek alá tudnák támasztani vagy meg tudnák dönteni az elméletek igazát, miszerint a fiús játékokkal (építő-, konstruáló játékok) inkább a fiúk játszanak, a plüssökkel, babákkal pedig a lányok.

A válaszok alapján csak nagyon kicsi arányszám az, amely összefüggést mutathat a mai játékválasztás és a gyermekkorban játszott játékok között. Mind a két osztályban nagyon magas arányban játszanak ma számítógéppel, míg gyermekkorban a 8. osztályosok csupán 5%-a említette meg a számítógépet mint gyerekkori játékot. A 12. osztályosok pedig egyáltalán nem, viszont 7%-uk megemlítette a tévét gyerekkori játékként. Ebből arra tudok következtetni, hogy a gyerekkori játékok és a mostani között nem sok összefüggés van. A számítógépes játékok jelenlegi ilyen magas arányát a válaszok alapján egyrészt azzal tudom magyarázni, hogy a játékokban a legnagyobb örömként magas arányszámban jelölték meg a tanulók a győzelmet, a szórakozást, a kikapcsolódást, magát a játékot. A számítógépes játékok állandó izgalomban, feszültségben tartják a játékost, ami pillanatnyi örömet okoz a játékot végzőnek, a győzelem pedig örömet és magabiztosságot eredményez. Nem kell megélnie a kudarcélményt, ha veszít a játékokban, ez megegyezik a kérdésekben megadott válaszokkal, miszerint nehezen vagy egyáltalán nem tanultak meg veszíteni a megkérdezettek a játék során. Másrészt nem igényel egy éppen ráérő társat, kompromisszumokat, hiszen a számítógép

minden feltétel nélkül bármikor rendelkezésre áll, ami viszont elmagányosodáshoz vezet. Ellentmondásosnak látszik, hogy mind a két megkérdezett csoport igen magas arányban jelölte meg a közös/társasjátékokat, és azt is, hogy jobban szeretett és szeretet közösen, mással játszani, mint egyedül. De nagy jelentőséggel bír, és alátámasztja, hogy az embernek szüksége van a társra, társakra, hogy szinte mindegyik megkérdezett gyermek emlékezett annak a gyermeknek a nevére, akivel a legjobban szeretett játszani kiskorában. Ugyanez állapítható meg az alapján is, hogy 80%-os arányban szerettek bunkerest játszani a válaszadók. Arra a kérdésre, hogy emlékszenek-e ölbéli játékokra, hasonlóan magas arányban igennel válaszoltak a megkérdezettek, vagy volt-e olyan tárgyuk, amelyhez sokáig ragaszkodtak (fétis), szintén a megkérdezettek háromnegyede igennel válaszolt, ami arról árulkodik, hogy szüksége van a gyermeknek biztonságra, olyan valakire, akire támaszkodhat, akire számíthat. Ennek ellenére most mégis inkább a számítógépet választotta a nagy többség jelenlegi játékának, és nem a társasjátékokat. Ezekből a válaszokból arra merek következtetni, hogy a gyermekek fejlődése veszélyben van, hiszen a számítógép használata leredukálja a kommunikációt, ezért sérülhet a beszédfejlődés, a kifejezőképesség, a szókinccs, a problémamegoldó képesség kialakulása, a nehéz helyzetek kezelését sem tudják elsajátítani a fiatalok, hiszen nem gyakorolják benne magukat. A társakkal való együttlét iránti igényét lassan el fogja veszíteni az ember a technika rohamos fejlődésével. Hisz a számítógép által kínált játék kevesebb kudarcot, várakozást, önfeláldozást, ugyanakkor nagyobb izgalmat és szórakozást kínál az arra vágóknak, mint a közös együttlétek. Úgy néz ki, hogy a gyermekek a számítógép irányába szocializálódnak, nem pedig a társadalom irányába. Ezért mindent meg kell tenni, hogy tartalmas együttlétek, játékok legyenek biztosítva a gyerekeknek, fiataloknak.

Irodalomjegyzék

Elkonyin, D. B. (1983):

A gyermeki játék pszichológiája. Gondolat Kiadó, Budapest.

Maszler Irén (1996):

Játékpedagógia. Comenius Bt, Pécs.

Mérei Ferenc (1973):

A játék értelme és öröme. Gondolat Könyvkiadó, Budapest.

Mérei Ferenc – V. Binét Ágnes (1970):

Gyermeklélektan. Gondolat Könyvkiadó, Budapest.

Országh László (2004):

A magyar nyelv értelmező szótára. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Piaget, Jean (1978):

A szimbolikus játékok osztályozása és fejlődése. Gondolat Kiadó, Budapest.

Piaget, Jean (1987):

Szimbólumképzés a gyermekkorban. Gondolat Kiadó, Budapest.

Pungorné Grebenár Katalin:

A bölcsődébe járó kisgyermek átmenei tárgyai.

epa.oszk.hu/00000/00035/.../EPA00035_upsz_2013_11-12_040-049.pdf, 2016.

KRAJCSI PÉTER
Neumann János Középiskola és Kollégium
Eger

AZ ÉN MEGJELÉNÉSE A KÖZÖSSÉGI OLDALAKON, A KÖZÖSSÉGI OLDALAK HATÁSAI A SZEMÉLYISÉGFEJLŐDÉSRE

Pályázatomban a közösségi média által gyakorolt hatásokat fogom vizsgálni a középiskolások (14–20 éves korosztály) énképére és személyiségfejlődésére. Legelőször fontos tisztázni, mi vezetett a közösségi oldalak gyors elterjedéséhez, hogyan rétegződött át társadalmunk technikai tudása. A mai társadalmat ez alapján három csoportba soroljuk: az X-, Y- és Z-generációba (BÖRCSÖK GYÖNGYI). X-generáció alatt azokat az embereket értjük, akik az 1960–70-es években születtek. Ők azok, akik megpróbálnak fölzárkózni a mai modern technikához több-kevesebb sikerrel. Az Y-generáció tagjai a mai harmincévesek. Az ő életüket a technika gyors fejlődése gyökeresen átalakította. A számítógéphez, okostelefonokhoz jól értenek, életük felgyorsult, új kihívásokkal, problémákkal néznek szembe. A Z-generációt az 1990 után születettek alkotják. Ők már beleszülettek ebbe a modern elektronikus világba, „vérükben van” a technika. Problémáikat más módon igyekeznek megoldani, ismerik a számítógép adta előnyöket. Előszeretettel használják a közösségi oldalakat, ahol könnyen létesíthetnek egymással kapcsolatot. Ezen oldalak népszerűsége főleg arra vezethető vissza, hogy újdonságnak számítottak a 2000-es évek elején. „A közösségi oldalak vagy közösségi hálók azon az elven működnek, hogy a felhasználó az ismerősei segítségével találja meg más ismerőseit az adott oldalon” (TA, KÖZÖSSÉGI OLDALAK). Kezdetben főleg a meghívásos rendszer volt az elterjedt, de ezt az emberek egyáltalán nem bánták, ettől különlegesnek érezték magukat (ELTE IK). A másik fő ok, hogy egy közösség tagjainak érezhetik magukat, bárhol is legyenek, könnyen oszthatják meg élményeiket barátaikkal, más emberekkel. A statisztika-

tikákból megfigyelhető, hogy a közösségi oldalakat több nő használja, mint férfi, ez az arány 71:62, az összes internetező közül mintegy 67%-a használja ezen site-okat (SZTÁR CAFÉ, KÖZÖSSÉGI MÉDIA STATISZTIKA). Az is kiderül, hogy életkor szerint a Z-generáció, vagyis a fiatal kamaszok a legfőbb felhasználók, életük szinte minden mozzanatát megosztják, „online” töltik.

A digitális technológia lehetővé teszi, hogy a fiatalok új módot találjanak az önkifejezésre. A közösségi oldalak mellett meg kell említeni, hogy egyre többen kezdenek blogolásba, ez is egy új módja a személyiségkeresésnek, önkifejezésnek. A közösségi oldalaknak is megvannak a maguk előnyei és hátrányai, mint minden dolognak a világban. Esszémben ezen oldalak előnyeire szeretném helyezni a hangsúlyt, természetesen nem elhanyagolva a hátrányokat sem. A legfőbb előny a gyors információáramlás, információcserlehetősége. A közösségi médiában bárki nagy nyilvánossághoz juthat nyílt, demokratikus jellege miatt (TAR BRIGITTA). Például ha valaki készített egy szép fotót, könnyen és gyorsan megoszthatja, amit a többiek is megoszthatnak, véleményezhetnek. Így széles körben megismerhetik, elismerhetik a művészt, és az elismerések motiválóan hathatnak a további teljesítményre. Mivel az információ gyorsan eljut nagy tömegekhez, ezért nagy szerepük van a kapcsolattartásban is. Rég nem látott barátokra lelhetünk ezen oldalakon, illetve új ismeretségeket köthetünk. Egyre népszerűbbé válik a Pen Pal, vagy más néven Pen Friend (magyarul: levelező barátok) kezdeményezés elektronikus formája. Ez a kezdeményezés elősegíti az emberi kapcsolatok építésének képességét; új embereket, véleményeket, nézőpontokat ismerhetünk meg, olyanokat, amelyekre nem biztos, hogy lenne lehetőségünk a nagy távolságok miatt. A félnépszerűbb, visszahúzódó emberek is sokkal könnyebben ismerkedhetnek az online világban, hiszen nem kell beszélgetőpartnerükkel szemtől szemben kommunikálniuk. Azonban nagyon fontos arra hangsúlyt fektetni, hogy a kapcsolatok ne csak az interneten keresztül létezzenek, hanem a való világban is. Ezen kívül meg kell jegyezni, hogy a szocializáció, a közösségi programok nem érnek véget az iskolában, hanem folytatódnak online (TAR BRIGITTA). Rengeteg olyan alkalmazás található, amely segítségével közösen lehet programokat szervezni, közben nem kell egy szobában tartózkodni, távolról is meg lehet beszélni a részleteket. A közösségi oldalak megjelenésével az önazonosság-keresés áthelyeződött ebbe az elektronikus térbe, módja azonban nem változott meg. A kamaszoknak ki kell találniuk, hogy milyen módon tudják kifejezni érzéseiket, gondolataikat. Erre nagy-

szerű lehetőséget ad az, hogy mindenki egy egyedi profillal rendelkezik az ilyen oldalakon, amelyet a saját elképzelései, ötletei alapján alakíthat olyanra, amilyenre csak szeretné. Ez lehetőséget ad a kreativitás kibontakozására. A felhasználók érzelmeiket az üzenetváltásokban egyedi módon fejezhetik ki, például emotikonok segítségével. A személyiségfejlődésben fontos szerepet játszanak ezen oldalak, pozitív hatásként jelentkezik a rugalmasabb gondolkodás, a nyitottabb személyiség kialakulása (TAR BRIGITTA). A jó benyomás keltése természetesen itt is fontos szempont, hiszen az egyén egy nagy közösség tagja, akit a többi tag a profilja alapján ítél meg elsőre. Ezért elterjedt az, hogy mindenki igyekszik egy idealizált képet kialakítani magáról (TA, KÖZÖSSÉGI OLDALAK). Nem szabad azt hinni, hogy az online profilunk teljes mértékben a valódi személyiségünket tükrözi. Az igazság az, hogy a virtuális valóságban sokkal nyitottabbak vagyunk, mint a való életben, itt tükröződnek azon vágyaink, amelyeket meg szeretnénk valósítani, de nem mindig sikerül. „Kutatók szerint ez a digitális személyiségkép lehetőséget ad a valóságtól való menekülésre...” (TAR BRIGITTA). Ezért személyiségtorzulás alakulhat ki. Előfordulhat, hogy akik zárkózottabbak, azok még inkább bezárnak, azért, mert ők nem tudnak olyan pozitív képet mutatni magukról (TA, KÖZÖSSÉGI OLDALAK). A másik probléma a túlzott tartalommegosztás másokkal. Előfordulhat, hogy nem mérlegel az egyén, mielőtt kitenne valami olyat a nyilvánosság számára, ami nem tartozik rájuk. Nem szabad elfeledkezni arról, hogy ami egyszer felkerül az internetre, hiába töröljük, az ott is marad. Természetesen függőség is kialakulhat, elvonási tünetek jelentkezhetnek, ha nem lehet a fiatal 24 órán keresztül online. A számítógép előtt töltött idő hozzájárul a mozgásszegény életmód kialakulásához, mert kényelmesen, otthonról ülve lehet bármit megbeszélni, elintézni vagy árucikkeket rendelni.

Mindent összegezve: a közösségi oldalak megjelenése nagy hatással van életünkre, személyiségünkre. Amennyiben ezeket az oldalakat tudatosan használjuk információcserére és kapcsolattartásra, akkor pozitívan járulhatunk hozzá az önkifejezéshez, szociális életünkhöz. Csak meg kell találni az arany középutat a virtuális valóságban létező kapcsolataink és a valós társas kapcsolataink között. A megfelelő módon használt közösségi média megkönnyíti életünket, akár új ötleteinkhez, vállalkozásunkhoz kereshetünk támogatót, társat, vagy bajban segítséget, barátot.

Irodalomjegyzék

Börcsök Gyűöngyi:

X, Y és Z-generáció,

<http://www.kamaszpanasz.hu/hirek/lelek/3912/x-y-z-generacio>,
2015. november 30.

TA, Közösségi oldalak:

Ami előny, az hátrány is lehet!

http://www.kamaszpanasz.hu/hirek/lelek/5441/kozossegi_oldalak,
2015. december 13.

ELTE IK:

A közösségi oldalakról bővebben,

http://people.inf.elte.hu/czbuaai/szamalap_bead/index2.html,
2015. november 30.

Sztár Café, Közösségi Média Statisztika,

<http://sztatcafe.com/kozossegi-media-statisztika/>,
2015. november 30.

Tar Brigitta:

A közösségi média hatása az emberi kapcsolatokra,

<http://www.jgypk.hu/osszkep/index.php/tarsadalomtudomany/101-tar-brigitta>,
2015. november 30.

ERŐSS KLARISSZA

Kossuth Lajos Evangélikus Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium
és Pedagógiai Szakközépiskola
Miskolc

TÁRSADALMI DEVIANCIÁK, DROG, BŰNÖZÉS ÉS PROSTITÚCIÓ, AHOGY MI LÁTJUK

Bevezetés

A mai társadalom olyan mértékben felgyorsult, hogy nem is vesszük figyelembe a minket folyamatosan érő hatásokat. Ezeknek azonban tapasztalható eredményei is vannak. Hatással vannak gondolkodásunkra, viselkedésünkre, szokásainkra. Manapság nem is gondolunk napjaink leggyakoribb problémáira, amelyek több ezer embert érintenek. Ezek a főcímben szereplő drogfogyasztás, a bűnözés és a prostitúció jelensége. Elsősorban azért is választottam ezt a témát, mert fontosnak tartom, hogy ezekről a mindennapi problémákról, amelyek károsítják a társadalmunkat, beszéljünk. Valamint külön érdekelt engem, hogy ezek a devianciák hogyan is alakulnak ki egy esetleges gyermekkori trauma vagy szülővel ápolt rossz viszony hatására. Így jó tudnunk, hogy mit is foglal magába a főcímben szereplő deviáns viselkedés fogalma. Ez nem más, mint az adott társadalomban kialakított normáktól való eltérés. De ezek a kialakított normák változhatnak történelmi kortól és az adott embercsoporttól függően is. (www.bethlen.hu)

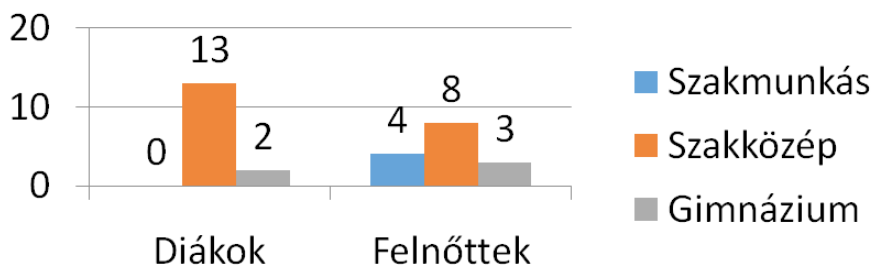
Devianciák felmérése

Feltételezéseim alapján a fiatalabb korosztály körében gyakoribb probléma az alkohol és a droghasználat. Ez általában a barátok nyomására alakul ki. A fiatal be akar kerülni egy csoportba, melynek alapfeltétele és elfogadott te-

vékenysége, ha ő ezekkel a szerekekkel él. Gyakran a bennük kialakult frusztráltság és stressz miatt is vállalkozhatnak erre. A felnőtt korosztály körében inkább az alkoholfogyasztás és a prostitúció, valamint ezekkel a szolgáltatásokkal való élés a jellemzőbb. Egy felmérés szerint Magyarországon 800.000 fő alkoholista (<http://www.noportal.hu/main/npnews-6720.html>), ennek nagy részét 30–40 év közötti férfiak teszik ki. Általánosságban elmondhatjuk, hogy a férfiak mindenféle szélsőségre, így a devianciákra is fogékonyabbak, ezt hamarabb fel is vállalják, mint női társaik. Így ezek alapján arra voltam kíváncsi, hogy a környezetemben milyen méreteket is ölt a probléma. Végeztem magam is egy közvélemény-kutatást, amelyben 15 felnőttet és 15 diákot kérdeztem meg a devianciákról. Esszém során mindegyiket megemlíttem, jellemzem.

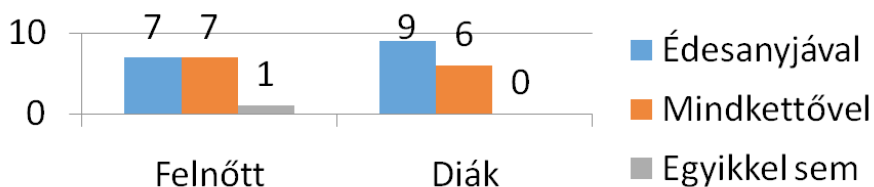
A közvélemény-kutatás eredményei

Elsősorban a megkérdezettek által elvégzett legmagasabb iskolai végzettségre voltam kíváncsi. Az összes válaszadó közül 21 fő jelölte meg a szakközépiskolát, 5 fő a gimnáziumot és 4 fő a szakmunkásképzőt.

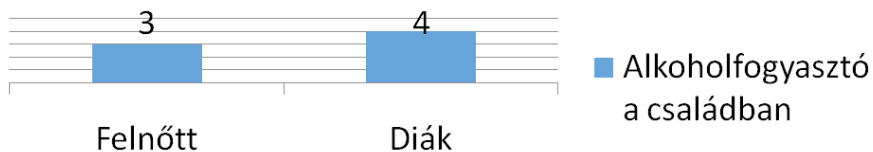


Második körben kíváncsi voltam arra, hogy melyik szülővel ápoltak szorosabb kapcsolatot. Erre 9 diák és 7 felnőtt jelölte meg, hogy az édesanyjához áll közelebb, mindkét szülőhöz 7 felnőtt és 6 diák, és egyetlen felnőtt férfi jelölte meg azt az opciót, hogy egyik szülővel sem ápolt szorosabb kapcsolatot; a tesztből kiderült, hogy őt többféle deviáns viselkedés jellemezte. A deviáns

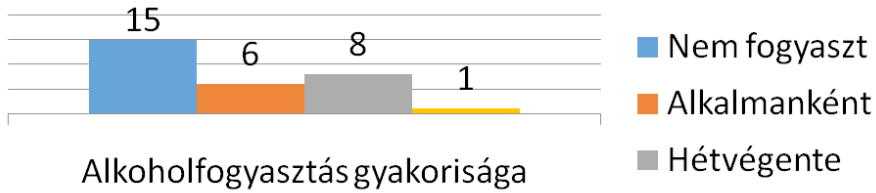
szülői magatartás deviáns viselkedési mintát nyújt a gyermeknek. (Kozma Béla: Pedagógia 2.) Így ezért is próbáltam kideríteni, hogy a szülővel ápolt kapcsolat befolyásolja-e a deviáns magatartási formák kialakulását. A kérdőívem alapján azt a következtetést vontam le, hogy nincs összefüggés.



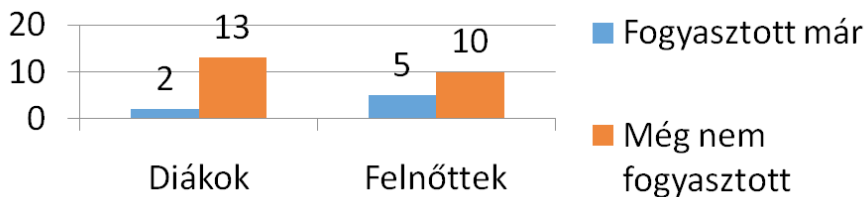
A családi kapcsolatoknál maradv a következő kérdésem az volt, hogy van-e alkoholista személy a családjukban. A diákok közül 4, míg a felnőttek közül 3 ember számolt be erről. Tehát ebből arra is következtethetünk, hogy maguk a megkérdezettek környezetében is élnek olyan emberek, akikre a devianciák jellemzőek.



Ebből kiindulva kíváncsi voltam arra, hogy maguk a megkérdezettek mennyi alkoholt fogyasztanak. Az esszé elején említett felmérést is igazolhatjuk, hiszen a közvélemény-kutatásból is az derült ki, hogy a 27–40 év közti férfiakat jellemezte a nagyobb mennyiségű italfogyasztás.



A drogfogyasztással kapcsolatban számomra meglepő eredmények születtek. Kezdetben azt feltételeztem, hogy a fiatalabbak körében ez gyakoribb és felkapottabb élvezeti cikk, de mégis 5 felnőtt vallott arról, hogy 1-2 alkalommal már használt drogot. Ebből 1 fő, aki saját bevallása szerint rendszeres használó, míg a diákok közül 2 fő próbálta már ki ezeket a szereket. Feltételezéseim szerint ennek az az oka, hogy egyfajta látszatomegoldásként szolgál egyesek számára, hiszen a szerek által elmenekül az ember egyfajta fantáziavilágba az iskolai, otthoni, munkahelyi problémák elől. Azonban negatív hatásai lehetnek az egyén lelkivilágára. (WALTER KINDERMANN, 2003) Meggátolja a sikerélményeket, a bűnözői pálya felé irányít. De a cél elsősorban a remélt hatás elérésében rejlik. Tudjuk, hogy senki nem válik egyik napról a másikra függővé. Ahogy Zacher Gábor toxikológus is mondja: mikor már nem jön a remélt hatás, kialakulnak az elvonási tünetek, szükségessé válnak az egyre nagyobb adagok. (ZACHER, 2011) Ebből kifolyólag megkérdeztem, hogy él-e a környezetükben olyan ember, aki foglalkozik drogárúsítással. Erről 1 fő számolt be. Érdekes tény ehhez kapcsolódva, hogy „az ENSZ egy tanulmánya szerint az illegális drogkereskedelemben forgó pénz a 400 milliárd dollárt is elérheti.” (JONATHAN REES, 2005, 20) Ebből következtethetünk arra is, hogy magas a dílerek száma.



A testi sértés és a bűnelkövetés is elég gyakori devianciának tekinthető. Így erről is megkérdeztem a válaszadókat, és 30 főből 2 ember vallotta, hogy ő követett már el valaha testi sértést valaki ellen társakkal. Számos kísérletből kiderült, hogy az agresszió és az ütés egy olyan viselkedési forma, amelyet főleg a fiúk szívesebben alkalmaznak és utánoznak (RANSCHBURG JENŐ: Félelem, harag, agresszió) problémahelyzetekben, ennek sokszor a gyermekkori minták az okai. Ebben az esetben is az alanyok férfiak voltak.



Érdeemes megemlítenünk a prostitúció jelenségét is. Rengeteg nő él a testből mind külföldön, mind az országunkban. Amit biztosan nem tudunk, hogy vannak olyan esetek, amikor ezek a lányok már gyermekkorban csöppennek bele ebbe a világba. Ez bekövetkezhet akár egy gyermekkori szexuális bántalmazás eredményeként, de előfordulnak olyan esetek, amikor a rossz körülmények között élő családokban maga a szülő árulja a gyermekét. (videó forrás) A felnőtt prostituáltak pedig elsősorban a megélhetés miatt dolgoznak ebben a munkában. Az országunkban a prostituáltak száma kb. 15.000-20.000 főre tehető, ennek 5-10 százalékát a férfiak teszik ki. (JÁSZBERÉNYI SÁNDOR, 2008, Magyar Narancs) Érdekes megállapítás a közvélemény-kutatásból, hogy míg a férfi megkérdezettek többsége semmi kivetni valót nem talál ebben a jelenségben, addig szinte az összes női válaszadó elítéli, megbotránkoztatónak tartja, hogy női társaik pénzért kiszolgáltatják magukat más férfiaknak. És végül áttérnék az utolsó viselkedésre, az öngyilkosságra. Tehát öngyilkosságot követ el az, aki saját maga vet véget az életének. Szükséges tudnunk, hogy Magyarország az öngyilkosság arányában a világszűk között szerepel. Általános okai lehetnek társadalmi okok – családi, vallási, politikai – vagy lehetnek gazdasági és pénzügyi okok a háttérben. (BUDA BÉLA, 2001)

Következtetés

Azért is voltam kíváncsi a legmagasabb iskolai végzettségre, mert próbáltam következtetést levonni, hogy melyik iskolázottsági körben gyakoribb a deviáns viselkedési forma. Így arra jutottam, hogy a drogfogyasztás aránya a szakmunkásképzőt végzettek körében a legmagasabb. Valamint alkoholfogyasztást tekintve a szakközépiskolát és a szakmunkásképzőt végzettek aránya volt magasabb. Ahhoz, hogy ezt biztosan alátámasszuk, hogy szignifikáns legyen az eredmény, nem volt elég adatunk.

Végül kíváncsi voltam arra, hogy a válaszadók milyen megoldást javasolnának a már megemlített problémákra. Volt, aki szerint a szakemberek segítsége lenne a fontos, valamint a devianciák negatív hatásainak terjesztése a médiában. Egyesek szerint a kábítószeres legalizálása lenne a megoldás. Saját véleményem alapján pedig már az iskolában meg kellene kezdeni a prevenció és megelőző programokat, hogy a következő nemzedék ne essen ugyanezekbe a hibákba.

Irodalomjegyzék

Buda Béla (1988):

A személyiségfejlődés és a nevelés szociálpszichológiája.

Tankönyvkiadó, Budapest.

Buda Béla (2001):

Az öngyilkosság.

Animula Kiadó, Budapest.

Dinya Zoltán:

A személyiségzavarban szenvedők jellemzői.

<http://www.webbeteg.hu/cikkek/psziches/10763/szemelyisegzavarok-tipusai>

Hegedűs Éva:

Alkoholizmus tünetei és kezelése.

http://www.hazipatika.com/betegsegek_a_z/alkoholizmus/344

Jászberényi Sándor:

Férfiprostitúció – „Mindenki igénybe veszi”.

Magyar Narancs, 2008/6 (02. 07).

http://magyarnarancs.hu/lokal/ferfiprostitucio_-_mindenki_igenybe_veszi-68254

Kindermann, Walter (2003):

Drogveszély és drogfüggőség.

Katolikus Karitás Szennvedélybeteg-segítő Szolgálat, Budapest. 2003

Ranschburg Jenő (2012):

Félelem, harag, agresszió.

Saxum Kiadó, Budapest.

Rees, Jonathan (2005):

Drogok.

Magyar Könyvklub, Budapest.

Rengeteg a tinédzser prostituált Magyarországon.

<https://www.youtube.com/watch?v=Z0lbOUZrL-0>

(2010. 12. 14)

Zacher Gábor (2011):

Mindennapi mérgeink.

Studium Plusz Könyvkiadó, Budapest.

RAPCSÁK DALMA
Neumann János középiskola és Kollégium
Eger

DEVIÁNS IFJÚSÁG

Ha este hat órakor bekacsolom a tévét, hogy meghallgassam a nap legfontosabb híreit, háromféle témával találkozom: politika, kriminális események majd a levezető, állatokról szóló kedves történetek, hogy ne elborzadva álljak fel a képernyő elől, hogy milyen szörnyű is a világ. A híradó tényeket közöl, gyakran ki is színezi a valóságot, a hatásvadászatra játszik. El is éri természetesen a célját, hisz ki ne érezne megvetést és felháborodást, ha azt hallja, hogy egészen fiatal gyermekek szörnyű bűncselekményeket követnek el. Gyűlölettel ítéljük el őket anélkül, hogy tudnánk, mi áll a fiatalkorú bűnözők tetteinek hátterében. Sokszor, ha ezeket tudnánk, talán megértőbben szemlélnénk az eseményeket, és joggal tennénk fel magunknak a kérdést: ilyen háttérrel vajon mi mit tettünk volna? A híradó azonban erről nem beszél, a társadalom pedig elveszti tisztánlátását a történetekről. Ebből adódóan úgy érzem, valakinek fel kell tennie a szemüveget az emberekre, hogy megtanuljuk a tettek mögött fellelni az embert.

Ahhoz, hogy az ember cselekedeteit megértsük, a személyiségéről kell ismereteket szereznünk, illetve arról, hogy milyen hatások befolyásolták annak alakulását. A személyiség nem más, mint az egyénre jellemző egyedi tulajdonságok egysége, amely az egyén gondolkodását és viselkedését befolyásolva megkülönbözteti azt másoktól. Az egyén személyiségét mai kutatások szerint mind a genetika, mind a szocializációs hatások befolyásolhatják. Amennyiben ezek valamelyikében zavar lép fel, a személyiség torzulhat, amely gyermek- és serdülőkorban különböző viselkedészavarokban nyilvánulhat meg. Amikor a felnőtt, avagy idősebb réteg egy ilyen esettel találkozik, akkor hangzik el a manapság oly sokat ismételt mondat: „Ezek a mai fiatalok...”. Azok, akik ezt a mondatot hangoztatják, semmivel nem jobbak

a híradónál. Általánosítanak, és különösebb háttérismeret nélkül ítélkeznek egy-egy olyan személy fölött, akinek a pillanatnyi viselkedését kifogásolhatóknak, esetleg deviánsnak, azaz a társadalmi normák által nem elfogadottnak találják. A felnőttek elítélik a fiatalokat, ezáltal magukra hagyják őket, és ez az, ami utat nyit a katasztrófáknak. Nem lehetséges az, hogy az illetőnek, aki egy adott pillanatban tiszteletlen volt velünk, valamilyen lelki vagy családi gondja van, aminek kivételével találkoztunk az imént? Nem lehet, hogy a megvetés helyett inkább segítséggel kellene feléjük fordulnunk? Persze a deviáns viselkedésnek is vannak különböző formái. Érthető, hogy egy agresszív, ittas fiatalhoz nem szívesen megy oda megértéssel az ember. A bűnözésen, rongáláson kívül azonban a deviáns viselkedéshez tartozik az öngyilkosság és a szenvedélybetegség is. Mindezek a tettek legtöbbször segélykiáltások a világ felé, felénk, amelyeket a saját gondjaink vagy előítéleteink miatt süketek vagyunk meghallani. Ahhoz azonban, hogy valóban tisztán lássunk a témában, meg kell értenünk, hogy egy fiatalkorú bűnöző sem született „rossznak”. A miértekre pedig mindig a körülmények tudnak őszinte és kielégítő választ nyújtani. Amennyiben elegendő háttérismerettel rendelkezünk egy-egy esetről, ráébredünk a személyiség eltorzulásának különböző lépcsőfokaira.

Ezt a folyamatot inadaptációnak nevezzük. Inadaptált személy az, aki biológiai, pszichés vagy szociális okok miatt képtelen az életkorának megfelelő követelményekben helyt állni, a környezetbe beilleszkedni. A folyamat első szintje az egyén teljesítményének és/vagy viselkedésének zavaraiiban nyilvánul meg. Amennyiben a személyiségfejlődés korai szakaszában nem ismerünk rá a problémára, és az egyén nem kap megfelelő fejlesztést, avagy segítő gondozást, a psziché két irányba torzulhat. „Szerencsésebb” esetben neurotikus viselkedés jelentkezik, melynek következtében az egyén magába fordul. Ennek hatására depresszió vagy egyéb súlyosabb mentálhigiénés problémák jelentkezhetnek. Ez a folyamat, bár kitörölhetetlen hatással bír az egyén későbbi életére, nem okoz a társadalom számára elítélendő viselkedést. Más esetekben antiszociális irányba kocsosul el a személyiség, amely agresszióhoz, bűncselekmények elkövetéséhez, a legalapvetőbb értelemben vett devianciához vezet. Amennyiben elérkezik a személy erre a pontra, még van egy utolsó lehetőség megfelelő segítségnyújtás fejében a folyamat visszafordítására. Ehhez azonban egy egyszerűnek hangzó, mégis a mai világban

hihetetlenül nehéz dolgot kellene tennie a deviáns személy környezetének: észrevenni a problémát, hisz az minden kétségen felül áll, hogy ezt a gondot önállóan az egyén képtelen leküzdeni. Hogy kinek lenne a feladata észlelni, hogy baj van? Elsősorban a természetesen a szülőknek, ám ez a mai világban egyre ritkábban fordul elő. A szülő vagy nem akarja észrevenni a gondokat, vagy nem tudja, de az is lehet, hogy képtelen elfogadni a tényt, hogy az ő hibájából küzd gondokkal a gyermek. Utóbbi esetben az sem segít, ha a pedagógus vagy az adott személy barátai ismernek rá a problémára. A gondok szőnyeg alá való seprésével pedig az egyén elveszti az utolsó lehetőségét a folyamat visszafordíthatóságára. Az ilyen esetek eredménye a tényleges inadaptáció, amely már csak egy lépésre van a deviáns viselkedéstől. Bár a folyamat elméleti síkon még ezen a ponton is reverzibilis, a gyakorlatban erre már igen csekély az esély. Szakemberek intenzív segítségével, terápiával, de elsősorban a problémás személy akaraterejével és a környezete támogatásával érhető el javulás. Ezért is nagyon fontos, hogy minél hamarabb legyünk képesek és merjük is felismerni a gondokat, és ne szégyelljük szakember segítségét kérni, mert a némaságunkkal egy gyermek életét tehetjük tönkre.

Az inadaptációt előidéző okok multifaktoriálisak, sokféle kombinációban előfordulók. Napjainkban az okokat három dimenzióban érdemes keresni: alkati hajlamosságban, a személyiség fejlődésére közvetlenül ható bioszociális, pszichoszociális és szociális ártalmakban, valamint a szűkebb vagy tágabb környezet egyéb hatásaiban. A biológiai okok elsősorban két nagy csoportba sorolhatók: endogén ártalmak (pl: kromoszóma-rendellenességek) és az exogén ártalmak (pl: védőoltások, baktériumok) csoportjához. A biológiai okok közt számon tartanak olyan megbetegedéseket is, amelyek maradandó károsodásokat hagynak maguk után. Ilyenek lehetnek az idegrendszer funkciózavarai, enyhébb maradandó agykárosodás vagy akár a cukorbetegség is. Ám a leggyakrabban előforduló, épp ezért a legsarkalatosabb hatás a környezet viszonyulásában rejlik. Manapság szinte már nincs is olyan ember, akinek az ismeretségében ne élne olyan személy, akinek valamilyen környezeti ártalom ne befolyásolta volna a személyiségét. A pszichoszociális okok, avagy közismertebb nevükön környezeti ártalmak, milióártalmak igen sokfélék lehetnek. Ezen hatások Popper Péter szerint aspecifikus és specifikus hatásokra oszthatók fel.

Az aspecifikus ártalmak családon belüli esetei legfőképp a mai rohanó városokban élő, jómódú gyerekeket érintik elsősorban. A mindenki által ezerszer ismételtetett „nem lehet pénzért mindent megvenni” klisé beigazolód-

ni látszik. Az érzelmi fejlődés szempontjából fontosak a családi együttlétek. A tévhitekkel ellentétben minél nagyobb a gyermek, annál jobban igényli a szülőkkel való négyszemközti értékes beszélgetést. Amennyiben az időhiány miatt a gyermek ezt nem kapja meg, az elmagányosodással és szeretethiánnyal elindulhat lefelé az inadaptáció lépcsőfokain mélyebbre és mélyebbre, míg nem kriminális tevékenységekben találja meg önmagát. Ezt tetézhetik az iskolában előforduló aspecifikus ártalmak, melyek néha éppen a milióártalmak következményeiként jelennek meg a gyermek életében. Az otthonról hozott bizalmatlanság a társaival szemben konfliktusokhoz, majd magatartásproblémákhoz vezet. Ehhez hozzájárul a tanulmányi motiváció elvesztése, amely a mai kudarcorientált iskolákban életre szóló sebeket hagyhat a gyerek lelkében.

A specifikus ártalmak az előzőekkel ellentétben sokkal direktebbek, éppen ezért külső szemmel nézve súlyosabbnak hatnak. Ám ha belegondolunk, itt kap hatalmas szerepet az alkati hajlamosság. Lehet, hogy a körülmények mások, keményebbek, megrázóbbak, az érzés mégis ugyanaz. Ebből következik, hogy a következmények is ugyanazok lesznek. A családon belüli kriminalitás megjelenése, szülők szociális adaptációjának zavarai (alkoholizmus, családon belüli erőszak, alkalmi munkák, anyagi problémák) mind primer módon okoznak traumát a gyermekben, amelyek, mint egy rossz példa, kihatnak saját személyiségfejlődésére is. Kezdetben talán csak szorongással, pótcselekvésekkel szenved el ezen effektusokat az egyén, később ezek magatartásában is kiütözközhetnek, aminek ismét az inadaptáció, majd a deviancia az utolsó lépcsőfoka. Az aspecifikus ártalmakhoz hasonlóan a családi környezeten kívüli ártalmak – mint az iskolai zaklatás vagy a kudarcélmények – végleg elindíthatják az egyént a lejtőn. Szerencsétlen esetekben megfigyelhetjük az úgynevezett galeriképződést is. Egy ilyen „gang” tagjainak érzelmi problémái közel azonosak, és ez tartja össze őket. Az, hogy a köznyelv csak ennyit mond: „valaki rossz társaságba keveredik”, elég árulkodó az ilyen csoportok viselkedését illetően. Egy galeri mindig egy vezéregyéniség köré épül. A tagok elvárják egymástól a diszkréció és a részvételt a közös akciókban. Gyakran követelmény a csoport tagjai között a kriminális múlt megléte/megszerzése. Egymást sodorják bajba egyre veszélyesebb és veszélyesebb helyzetek teremtésével, amellyel a deviáns fiatalság legsúlyosabb tetteit viszik véghez. A probléma az ehhez hasonló gangekkel az, hogy általában kilépni majdnem ugyanolyan veszélyes, mint a csoport tagjának maradni. Ezek a csoportok azonban nemcsak a fiatalkori bűnözés, hanem a felnőttkori bűnözők elődeinek is a melegágyait jelentik.

Idáig jutottunk. Kiindultunk a szülőből, aki néma segítséget kérni a gyermeke számára, megfigyelhettük a serdülőt, akinek a segélykiáltásait mindenki süket meghallani, és eljutottunk a híradóban szereplő fiatalkori bűnözőig, akinek a tetteit mélységesen elítéljük, de vakok vagyunk látni a problémákat, amelyek miatt idáig jutott. Tegyük hát fel magunknak a kérdést. Kié a felelőség? Biztosan ő az, aki nem érdemel mást, csak megvetést a tetteiért, miközben mi némán, süketen és vakon suhantunk el egy személyiség, egy élet eltorzulása mellett? Mindenkinek megvan a lehetősége, hogy eldöntse, hogy akar élni. Nyitott szemmel, odafigyelve, segítségnyújtásra készen, vagy süketen és vakon nézve a híradót, hallgatva a némák megvető szavait a „valóvilágról”.

Irodalomjegyzék

Murányi-Kovács Endréné, Kabainé Huszka Antónia (1998):

A gyermekkori és serdülőkori személyiségzavarok pszichológiája,
Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.

Popper Péter (1970):

A kriminális személyiségzavar kialakulása,
Akadémiai Kiadó, Budapest.

Ranschburg Jenő (1998):

Pszichológiai rendellenességek gyermekkorban,
Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.

Vikár György (1980):

Az ifjúkor válságai,
Gondolat Kiadó, Budapest.

HARNÓCZ LILIÁNA

**Kossuth Lajos Evangélikus Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium
és Pedagógiai Szakközépiskola**
Miskolc

KÖZÖSSÉG VAGY MAGÁNY? A 21. SZÁZAD KIHÍVÁSAI

Bevezetés

Azért ezt a témát választottam, mert én is különböző közösségek tagja vagyok és éreztem már magam magányosnak, hiszen meggyőződésem szerint, főleg az én korosztályomban, majdnem mindenkiel előfordult már, hogy úgy érezte, egyedül van a világon, és nem számíthat senkire. Ezért is tartom fontosnak, hogy megfelelő társaságot válasszunk, és egy olyan közösség tagjai legyünk, amely számunkra is építő hatással van.

Definíciók

Pszichológiai szempontból akkor beszélhetünk magányról, ha az adott egyénnek nincs egyetlen intimnek nevezhető kapcsolata sem (társtalanság érzése). A közösséget Hankiss Elemér magyar szociológus fogalmával definiálnám, ami így hangzik: közösségnek az olyan emberi együttélést nevezi, amelyet az alábbi tényezők tartanak össze: közösségi érdek, közös cél, közös értékrend, tudat. Egy adott emberi együttélés csoportja akkor tekinthető igazán közösségnek, ha a felsorolt tényezők közül minél több és azok minél nagyobb intenzitással vannak jelen az emberek életében.

Tartalmi kifejtés

Beszéljünk bővebben a magányról. Ez az érzés lehet-e pozitív, vagy mindenféleképpen negatívnak kell, hogy megéljük? Talán a legtöbben úgy gondolják, hogy ettől rosszabb nincs is a világon, de tévednek. Talán éppen azért érzik magukat magányosnak az emberek, mert nincsenek kibékülve önmagukkal sem. Amíg a saját lelkünkkel nem vagyunk megbékélve, addig valószínűleg sohasem lehetünk teljesen boldogok. Tehát néha szüksége van az embernek, hogy leüljön, és végiggondolja, hogy mi is a valódi problémája, és ne feltétlenül csak másoktól várjon segítséget, hanem önmagától is. Először is el kell fogadnunk mind a külső, mind a belső adottságainkat, képességeinket. Fontosnak tartom ezek mellett, hogy legalább egy héten egyszer átgondoljuk, hogy mi is történt velünk az elmúlt időszakban. Ez is rávezethet arra, hogy lássuk, mennyi minden lezajlott pár nap alatt, és próbáljunk a jó dolgokra visszagondolni, akár a legapróbb boldog percekre is.

A magánynak más oka is lehet, az egyik ilyen a 21. század internetes világának „köszönhetjük”. Egyre többen vannak, akik csak a számítógép előtt ülnek, illetve az okostelefonjukat nyomkodják egész álló nap. Például amikor az iskolában egy kisebb társaság beszélget jókedvűen, de egy valaki vagy akár több illető is inkább elmélyül egy közösségi honlapban. Ezt szinte észre sem veszi. Így keletkezhet az élmények hiánya, és esetleg a közösségből való kirekesztettség érzése, hiszen így nem fog tudni becsatlakozni a beszélgetésekbe, és ezáltal egyedül érezheti magát. Tehát fontos, hogy inkább a valósággal foglalkozzunk, ne azzal, ami az internetes hálón történik. Szervezzünk, illetve vegyünk részt különböző közösségi programokban, olyan témákban, amelyek érdekelnek. Pl.: kirándulásokon, mozizáson, strandoláson stb.

Vannak személyek, akik társfüggők. Az ilyen férfiak és nők önbizalom-hiányosak, megfelelési kényszerük van, és általában nem őszinték. Másoktól várják el a problémáik megoldását.

A magánynak negatív kimenetelű következményei lehetnek. Ilyen az alvászavar, a stresszes életmód és a megemelkedett vérnyomás, illetve pszichés problémák is felléphetnek, mint például a depresszió vagy a függőségek (alkohol, drog stb.). Ezek természetesen nincsenek jó hatással egészségünkre. Ezért is fontos, hogy merjünk segítséget kérni, akár egy családtagtól, barátó, vagy szakembertől (pszichológustól).

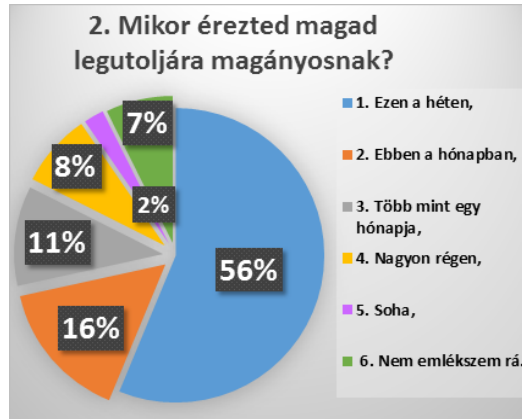
Az esszém másik fő témaköre a közösség. Többféle közösségről beszélhetünk. Ilyen például egy iskolaközösség, vallási közösség vagy egy sportcsoport. Az első nagyobb közösségbe a legtöbben óvodáskorban csöppennek. Főként itt kezdődik el az a folyamat, hogy meg kell tanulniuk a gyermekeknek alkalmazkodni társaikhoz, és itt tehetnek szert sokan először barátokra. Általában az óvodáskori barátságok nem maradnak meg. Viszont az általános iskolában kialakított baráti körök sok esetben megmaradnak, ugyanúgy, mint a középiskolai barátok.

A közösség építése fontos dolog mindenki életében. Ez történhet akár egy osztály számára is. Ilyenek például a falunapok, az osztálykarácsony, a tanár-diák meccsek, a fesztiválok. Az osztálykarácsonyt kiemelem most ezek közül, és leírom, hogy egy ilyen eseménynek miért is lehet közösségépítő hatása. Elsősorban a diákokat hangolja össze, hiszen közösen választják ki a verseket, dalokat, nem egy ember akarata teljesül, hanem a közösség döntése. A másik tényező pedig, hogy ezt a tanáraiknak adják elő, így javulhat az osztály-tanár viszony, hiszen a tanárokat is jó érzéssel tölti el, hogy nekik készültek a diákok, és szívből jövő, akár kézzel készített kisebb ajándékot is kapnak.

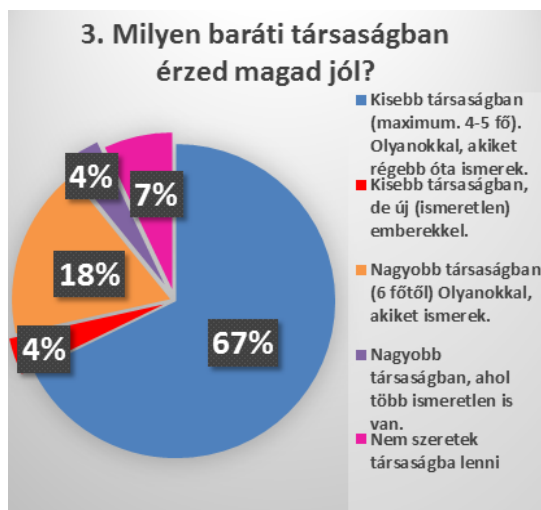
Én személy szerint jobban szeretek olyan közösségben lenni, ahol szinte mindenkit ismerek. Úgy gondolom, hogy ezzel a többség így van. Készítettem egy kisebb kutatást, amihez a Google Docs volt a segítségemre. Ezt a kérdőívet 137 lány és fiú töltötte ki összesen. Hat kérdés van ebben a kérdőívben, **ebből az 1. az életkorra vonatkozik.**



A 2. kérdés így hangzott: Mikor érezted magad legutoljára magányosnak?
Itt a felsorolt válaszok közül egyet lehetett bejelölni. A válaszok nagy része sajnos nem túl pozitív. Ez talán betudható a serdülőkorai érzelmi labilitásnak is.



A 3. kérdés így hangzik: Milyen baráti társaságban érzed magad jól?
A válaszadók nagy része a „Kisebb társaságban, (maximum 4-5 fő), olyanokkal, akiket ismerek” opciót választotta. A második legtöbbször a „Nagyobb társaságban (6 főtől), olyanokkal, akiket ismerek” lehetőséget választották. Ebből arra a következtetésre jutottam, hogy az emberek nagyobb része inkább szeret olyan közösségekben lenni, ahol ismer mindenkit vagy legalábbis a legtöbb embert. Talán ez is egyfajta biztonságérzetet ad.



A 4. kérdésem így hangzott: Hogyan viselkedsz társaságban?



Az 5. kérdés így hangzott: Milyen gyakran találkozol barátokkal az iskolán és az edzésen kívül? És mennyi időt töltesz el ilyenkor velük?

A nagy többség azt írta, hogy hetente találkozik a barátaival iskolán kívül, és körülbelül 2-3-4 órát. Viszont olyanok is voltak nem kevés számmal, akik azt válaszolták, hogy szinte sohasem találkoznak a hétköznapokon (iskola-időn) kívül a barátaikkal.

A 6. kérdésben két kérdést tettem fel: Miért tartod fontosnak azt, hogy társasági életet élj? És szerinted milyen következményei lehetnek az elzárkózottságnak, a magánynak?

Párat kiemelnék ezek közül:

„Az én esetemben pl. a „barátaimmal” nagyon rosszul érzem magam. Kívülállónak és magányosnak. Így én nem szeretek közösségi életet élni. Nincs semmilyen függőségem, se mentális vagy lelki betegségem.”

Véleményem szerint ez az illető valószínűleg nem a megfelelő közösséget választotta, és nem tud érvényesülni. Én azt tanácsolnám neki, hogy keresen más baráti köröket is, amelyek inkább építő hatással vannak rá.

Pozitívabb gondolatok is születtek:

„Fontosak az élmények, és a világot együtt kell felfedezni.”

Összegzés

Összességképpen az olvasottak és a kérdőív alapján még mindig fontosnak tartom, hogy megfelelő társaságot válasszunk, és legalább 1 vagy 2 hetente egyszer egy délutánt velük töltsünk. A tanulság mindenféleképpen az, hogy a magánynak szinte csak rossz következményei lehetnek, és azt is szem előtt kell tartanunk, hogy az ember alapvetően egy társas lény. Tehát néha mindenképpen szorítsunk egy kis időt a barátoknak, közeli ismerősöknek, hiszen ezekből lesznek az élmények és később azok a történetek, amelyeket majd unokáinknak is elmesélhetünk, nem pedig a telefonnyomkodásból.

Az esszémet egy idézettel fejezném be:

„Az ember nem sokra megy egyedül az életben. (...) Egyedül minden nehezebb, ha egyedül van az ember, csak annyit tehet, amire egymaga képes, de mások támogatásával sokra viheti. A közösség hatalmat ad, csak legyen olyan közösség, amelyik elfogad és támogat.”

Clara Sánchez

Irodalomjegyzék

Megyeri Zsuzsa Dóra (2015):

Tartalmas együttlét.

Psziché, VI. Évfolyam 6.

Szigeti Ildikó (2015):

Segítők fogságában.

Psziché VI. Évfolyam 6.

<http://antiskola.eu/hu/beszamolo-beszamolok-puskak/23747-a-kozossegfogalma-jellemzoi-az-iskolai-kozossegalakitasanak-lehetosegei>

http://filozofiaikavehaz.blog.hu/2010/07/22/magany_es_egyedullet

http://filozofiaikavehaz.blog.hu/2015/11/16/a_magany_824

<http://www.life.hu/archivum/20110321-hogyan-betegit-meg-a-magany.html>

http://psziche.ucoz.hu/publ/negativ_erzelmeink/egyedullet_magany/magany_es_szemelyisegtipusok/30-1-0-140

<http://www.citatum.hu/idezet/67487>

Melléklet

A kérdőív elérhetősége:

<https://docs.google.com/forms/d/15VowUqF8iRL4kQhCARBUH2ouuVTm57V3kTLyQVjIELQ/viewform?c=0&cw=1>

KISS PETRA

**Kossuth Lajos Evangélikus Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium
és Pedagógiai Szakközépiskola,
Miskolc**

A MENTÁLIS EGÉSZÉG MEGŐRZÉSE A 21. SZÁZADBAN

A Földön sok ember él, azonban a különbözőségünk vagy hasonlóságunk néha ijesztő. Mindenki más és más álmokat hajszol, majd kisebb-nagyobb sikerrel lehetősége szerint megvalósítja azokat. Lehet-e mentális egészségről beszélni a 21. században? Ha igen, akkor ez nem kézzel fogható lelki dolog, ami a fejünkben van. Tudatos, esetleg tudat alatti? Engem nagyon érdekel ez a téma, ezért szeretnék a dolgozatom további részében megosztani néhány információt, tapasztalatot az embertársaimmal.

Mentális, vagyis értelmi egészség. A tizenéves korosztályt is (12–20 év) sok megpróbáltatás éri. Sokszor úgy érezzük, mindenkinek meg kell felelnünk, például szüleinknek, tanárainknak, barátainknak. Ebben az életszakaszban keressük meg önmagunkat, és tesszük fel a kérdést magunkban: ki vagyok, és mit akarok, mit szeretek, és mit nem. Megpróbáljuk elfogadni magunkat, ami sajnos ebben a sok-sok kritériummal kialakított világban nem egyszerű. Úgy gondolom, fontos, hogy rendelkezünk egy számunkra megfelelően kialakított énképpel, mert számomra a mentális egészség olyan, mint egy nagy felhőkarcoló. Ez egy nagyon magas épület, benne sok-sok emelettel és természetesen lifttel. A földszinten beszállunk a liftbe, majd ott szállunk ki, ahol nekünk tetszik, esetleg úgy érezzük, hogy itt valami vár ránk. Valaki több időt tölt egy adott emeleten, valaki kevesebbet, de úgy gondolom, hogy az emberek nagy része, aki ott dolgozik, biztosan felment a tetejére, és gyönyörködött a kilátásban. Valamilyen részben a mentális gondolkodásunk is leszűkülhet egy szintre. Éppen ezért, fontosnak tartom ennek a továbbfejlesztését, hogy a mindennapjainkat ne természetesnek vegyük, hanem egy kicsit próbáljuk meg ajándékként kezelni az életünkben.

Nemcsak a világot hordozzuk a tudatunkban, de arra is különös érzékenységgel reagálunk, ahogy a világ mások tudatában reprezentálódik (Bruner: Reprerentációs elmélet). Érdekes, de természetes, hogy a világot minden ember másként látja, és van egy társadalom, amelyet mi alakítottunk ki. Az egyes társadalmi rétegek különbözően, különböző szemszögökből tekintve látják az egyes kialakult élethelyzeteket, és ezek alapján reagálnak másképpen a dolgokra. Ez az elmélet arra ad választ, hogyan próbáljuk meg a dolgokat a másik embertársunk szemszögéből is megvizsgálni. Amikor beteg vagyok, elmegyek az orvoshoz, és megpróbálom kikúrálni magamat, ha szükséges, az orvos által felírt gyógyszert is becsületesen beszedelem. De mégis olyan jó ott-hon lenni és érezni, hogy anya és apa jóval kedvesebbek, ápolnak, nem kell takarítani, és még a testvérem sem kötekszik, egész nap nyugodtan pihenhettek. Ez a gondoskodás hozzásegít a gyógyuláshoz, mivel nemcsak fizikai, hanem a mentális egészségünk is veszélybe kerül a betegség által. Az immunrendszerünk gyengülése sajnos összeköthető a fejünkben lévő gondolatokkal, érzésekkel. Hiába tűnik hihetetlennek, a pszichológusok, a könyvek és az internet mindezeket alátámasztják. Érdeemes egy-két percet rászanni és végiggondolni a gyógyulásunk érdekében.

Az Isten megteremtett minket test és lélek által. A tudomány a mai napig próbálja kutatni az összefüggéseket a test és lélek kapcsolata között. Az orvostudomány a 21. századra fejlett lett, és nagy teljesítményeket ért el. Számos gyógyíthatatlan betegség mára már gyógyítható, de vannak még felfedezésre váró területek, akár a lélek gyógyítása. Manapság sokszor hallható a „minden feben dől el” szólás. Véleményem szerint ez teljes mértékben így igaz.

Az agy egy nagyon bonyolult rendszer. A vegetatív idegrendszer szabályozza a szervek működését. Az egyes szerveket különleges receptorok figyelik, amelyek folyamatosan továbbítják az ingereket. A beérkező jeleket az agy, illetve a gerincvelő fogadja, és utasításokkal befolyásolja a tüdő, a szív, a máj és az egyéb szervek működését. A vegetatív idegrendszert nem tudjuk irányítani, de hozzá tudunk járulni a megfelelő működéséhez életvitelünkkel.

A zuhanyzás fontos a testnek, ezáltal tisztul meg a testünk, viszont a sírással a lelkünket tisztíthatjuk. Véleményem szerint néha sírni kell, hogy megtisztuljon a lelkünk, mert sokszor kell eltérni fájdalmas, nehéz dolgokat, amit csak sírással lehet kiadni magunkból. A média üzenetet közöl, hogy ne dohányozz, ne fogyassz alkoholt és semmilyen tudatmódosító szert. Amennyiben te is cigizel, vagy egyéb rossz szokásaid vannak, azok nagyban befo-

lyásolják életed hátralevő részét. Úgy gondolom, hogy el lehet engedni ezeket a rossz szokásokat, de legjobb, ha minél hamarabb elkezded építeni az életedet, és nem a cselekvéspótló dolgokkal próbálsz leplezni tehetetlenséged, belső feszültséged. Igen nehéz ebben a felgyorsul világban élni, mert mi jól tudjuk, hogy mindenkinek meg kell felelni. Nehéz, nagyon jól tudom. De az élet ilyen, és ezt el kell fogadnunk, meg kell tanulni értelmezni, feldolgozni mi történik velünk és körülöttünk! És az élet bizonyos megpróbáltatásaiért nem mindig mi vagyunk a felelősek! Hidd el, a felnőttek is hibáznak sokszor, ezért ne téveszd szem elől a céljaidat! Az életünkben két út van: a jó és a rossz. Mindig is érdekelt, hogy egy börtönben ülő ember milyen fajta megpróbáltatásokon ment keresztül élete során. Miért azt az utat választotta? Ha jobban elgondolkozunk ezen, akkor magunkban is feltehetjük a kérdést: én miért ezt az utat választottam? Mindenkinek vannak rossz szokásai, rossz döntései, csak valakinek feltűnőbb, valakinek nem. Tudom, hogy jobb lenne ezektől megszabadulni, mert ha így folytatjuk, csak rosszabb és rosszabb lesz, majd ráébredsz az életed egyik napján, hogy elrontottad, és megpróbálsz ez ellen tenni. Vagy soha nem ismered be magadnak a hibáid, és lehet, hogy ez lesz a végzeted. A hibák azért vannak, hogy tanuljunk belőle. Edison, amikor megalkotta a villanykörtét, ezerszer próbálkozott, mire végre az sikerült. Nem adta fel, hanem a helyes megoldást kereste, még ha számtalanszor nem sikerült elérnie célját. A hipotézisem az, hogy van szabadulás a lelki betegségeinkből, és ez csak rajtunk áll, hogy hiszünk-e benne, teszünk ellene vagy sem. Most pedig ajánlani szeretnék néhány olyan dolgot, ami a gyógyulásban vagy ebben a világban igen hasznos lehet. Abraham Maslow szükségletpiramisát szeretném ismertetni. Most egy picit utazzunk el képzeletben Egyiptomba, és másszunk fel egy piramisra. Az első pár lépcsőfokot könnyű volt megtenni, itt találhatóak a fiziológiai szükségleteink, mint például az alvás, evés, ivás stb. A következő szint sem jelentett nagy kihívást, itt helyezkedik el a biztonság szükséglete, ezt már kétféleképpen csoportosíthatjuk, lehet érzelmi és fizikai. Érezni, hogy van egy szerető családod, fizikailag, hogy van hol laknod. A harmadik szinten a társas kapcsolatok foglalnak helyet. A barátokkal, barátnőkkel való kapcsolat megélése, ennek mélysége vagy felszínessége rajtunk áll. A következő lépcsőfokoknál az emberek többsége el-esik, megakad. Ezen a szinten helyezkedik el az önbecsülés és a teljesítmény. Összegezve: nem könnyű, de fontos dolgok ezek. A depresszió orvosi szempontból egy kezelésre szoruló, jól gyógyítható lelki betegség, amely minden

életkorban, így gyermek- és ifjúkorban is előfordulhat. Gyermekkori és fiatalkori depresszió tünetei hasonlóak a felnőttkori depresszió tüneteivel, de ezektől jelentősen különbözhetnek is.

Gyermekkori a fiúk és a lányok egyforma arányban lehetnek depressziósok, fiatalkorúaknál gyakrabban figyelhető meg ez a betegség lányoknál, mint fiúknál (kb. 2:1 arányban). Ez részben a biológiai fejlődés adott szakaszára, valamint a kamaszkori problémák feldolgozási nehézségeire vezethető vissza.

Akkor lehet felismerni, hogy nincs rendben a mentális egészséged, ha ezeket a jeleket észleled magadon: lehangoltság, letörtség, szomorúság, étkezési problémák, alvászavarok egyfolytában, legalább két hétig vagy tovább fennáll. Ilyen esetben érdemes segítséget kérni szülőktől, pszichológustól. Ez az életkornak nem megfelelő fejlődéshez, rossz tanulmányi eredményekhez, kapcsolatteremtési problémákhoz, esetleges bűncselekményekhez, alkoholizmushoz, iskolakerüléshez, kábítószerhez, öngyilkossági kísérlethez és öngyilkossági veszélyhez vezethet.

A lelki egyensúly, egészség legfontosabb befolyásoló tényezőjeként a legtöbb ember a nyugalmas, kiegyensúlyozott, stresszmentes életet választotta, vagyis e tekintetben első helyen az egyén érdeke jelenik meg. Második helyen a családi harmónia áll, harmadikként pedig az anyagi biztonságot tartják fontosnak az emberek.

Én a lelki megnyugvást megtaláltam Istenben, mert számára mindenki egyenlően értékes, neki nem kell megfelelnünk, és Ő nem személyválogató. Isten a kilátástalan helyzetekben is ad reményt. A keresztény gyülekezetbe járva található lelki megnyugvást a Biblia üzenetén keresztül. És nem utolsósorban lelki társakat.

Összegezve a dolgozatom írása során kiderült számomra, hogy kötelességünk a másik emberrel foglalkozni, segítséget nyújtani és ismertetni.

Mit tehetünk azért, hogy megelőzzük a tartós idegesség, feszültség kialakulását?

A dolgainkat, ha lehet, előzetesen megállapított napirend szerint végezzük. Ez meggátolja azt, hogy a feladatok és a problémák feltorlódjanak, és időzavarba kerüljünk.

Minden nap hagyjunk időt a lazításra (ha többre nincs idő, legalább fél órát), és a hétvégék legalább egy részét mindig töltsük pihenéssel.

Rendszeresen iktassunk be a hétköznapijainkba aktív pihenéssel járó tevékenységeket. Ez azt jelenti, hogy olyan dolgokat csinálunk, amelyek igazi, a hétköznapiokból kizökkentő élményekkel járnak, pl. kirándulás, buli, együtt

elmenni, beülni valahova stb. – ez elsősorban azoknak fontos, akiknek a munkájuk és a háztartás tölti ki szinte minden idejüket, vagy olyan nagy az iskolai leterheltségük, hogy otthon is egész nap tanulnak.

Ha van rá lehetőségünk, mozogjunk rendszeresen (ez nem feltétlenül sport kell, hogy legyen, lehet biciklizés, tánc, kocogás, túra stb.)

Bármennyire is túl vagyunk terhelve, ne hanyagoljuk el az együttléteket barátainkkal, rokonainkkal vagy más számunkra fontos emberekkel, rendszeresen fordítsunk időt a velük való közös kikapcsolódásra és rendszeres beszélgetésekre.

Végül Müller Péter idézetével szeretném zárni a dolgozatomat.

„Benned is sokan kiabálnak, zaj van, vagy süketség. Nem szereted magad. Ebben a külső-belső hangzavarban senki sem tanít meg arra, hogy rendszeresen föl kell hangolnod a lelkedet. Ha ez sikerül, azt érzed, hogy szereted magad. Más szóval: amíg hangolt vagy, jó élni. És másoknak is jó élni körülötted, mert belső zenéd áthangolja az ő rezgésüket.”

Irodalomjegyzék:

Gécsi Zoltán (2009):

Gyermekenciklopédia.

Szalay Kiadó, Budapest.

http://depressziostop.magtud.hu/hogyan_orizzem_meg_lelkiegyen_sulyomat.html

<http://www.hbo.hu/series/terapia/2/fogalomtar>

http://vallasszoba.shp.hu/hpc/web.php?a=vallasszoba&co=vilaghiru_tudosok_istenrol_J36

<http://www.citatum.hu/kategoria/Lelek>

KOPKA ENIKŐ GRÉTA
Neumann János Középiskola és Kollégium
Eger

SZABADIDŐNK ELTÖLTÉSÉNEK ELMÉLETE, AVAGY ANIMÁCIÓ NAPJAINKBAN

Miért is választottam az animáció témát? Célom volt velem, hogy megismerjem, a gyakorlatban végzett tevékenységemnek mik a szakirodalom által felállított alapjai, hiszen a tavalyi nyaramat magam is animátorként töltöttem. Ezért kezdtem kutatást az animáció világában. Munkám során sok érdekeset olvastam, s ha tehetem majd, szeretném folytatni a témában való kutatást.

Animáció. Animátor. Ha ez a két szó elhangzik manapság bármilyen beszélgetésben, mindenki rögtön a mozgóképkészítőkre gondol, hiszen ma már ebben a „kütyűkkel” teli digitális világban minden animálva van, mozog, hogy minél jobban felkeltse az emberek figyelmét, érdeklődését. Ám természetesen a szónak más jelentése is van. Animációt nem csupán a mozgóképkészítő végez, hanem a rendezvény- és programszervező animátor is. A két jelentés akár össze is kapcsolódhat egymással, hiszen míg az egyik animátor állóképből készít mozgót, a másik animátor embereket, csoportokat, társaságokat ösztönözhet a megmozdulásra, cselekvésre, így mind a ketten valamilyen álló, „pihenő” helyzetből mozgatnak meg valakit vagy valamit.

Az animáció szó latin eredetű, az „animo” jelentései: 1. éltet, elevenít, élővé tesz; 2. valakit bizonyos érzéssel vagy hangulattal tölt el, hangol, felhangol, lelkesít; 3. feltüzel. A magyar nyelvbe francia közvetítéssel jutott a szó, így ennek eredetét is érdemes megnézni. Itt az „animer” igét vizsgálva kaphatjuk meg a szó jelentését: életet önteni, illetve lehelni valamibe a szó elsődleges értelmezése, vagy életet adni, egy másik szótár értelmezése szerint. További jelentései közt szerepel a lelkesíteni, bátorítani, ill. a biztatni.

S magyarul hogyan is definiálhatnánk az animációt? A legtömörebb meghatározás szerint animálni nem jelent mást, mint lelket, szellemet tölteni egy

közösségbe, egy társadalomba mozgást (aktivitást) idézve elő. Az animáció szabadidő-szervezés, melynek célja a kikapcsolódás, az aktív és a passzív pihenés. Ebben az értelmezésben már észrevehetjük azt a szemléletet, miszerint az animáció alapvetően kis csoportok aktivizálását jelenti, hiszen kis csoporton, illetve közösségen belül lesz aktív maga az egyén, illetve a társadalom kis csoportokon keresztül aktivizálható. Az animáció segíthet abban, hogy egy közösségen belül megtaláljuk a hovatartozásunkat, megkönnyíti az azonosulás folyamatát, fejleszti a kommunikációt, könnyíti a megértést, s segítheti az önkifejezést.

Hogy ezt teljes egészében megértsük, meg kell ismerkedni egy új fogalommal, ami nem más, mint a szociokulturális animáció. Ez egy igen sokrétű és szerteágazó tevékenységet jelent. Egy rendszerezés szerint az animációt több csoportra osztja: művészetire, tudományosra, társas életbelire, ill. sportosra. Ennek célja, hogy egy csoport külső segítséggel tevékenykedhessen, ez a külső segítő pedig nem más, mint az animátor. Az animátor kulturális értéket közvetít, de a kulturális produktum tömeghez való eljutását is segíti.

A szakirodalom meghatározása szerint az animátorok azok a személyek, akik a szociokulturális animáció területén folyó közösségfejlesztő, felnőttoktatási, szociális és sporttevékenységek vezetői. Olyan lelkesítő személyek, akik a közösségi igények tudatosítását segítik, és annak saját erőből történő kielégítésére ösztönöznek. Edouard Limbos, az animáció neves professzora szerint az animátor olyan személy, aki egyszer csak felgyújtja a lámpákat és a reflektorokat, ettől kezdve mindenki lát, és biztonságosan közlekedik, megkeresi a neki legjobban megfelelő utat, míg a környezet ugyanaz marad. Az animátor pedig erőszakosan nem változtatott meg semmit, csupán segített. Ahhoz, hogy segíthessen, vezethesse a csoportok közti kommunikációt, bizonyos kvalifikációkkal rendelkeznie kell egy animátornak. A legfontosabbak: a kreativitás, a problémamegoldó képesség, aktivizációs képesség és az energikusság. Mindezek mellett az animátornak pozitív beállítottságúnak kell lennie, nem szabad erőszakosnak lennie, alkalmazkodnia kell az emberekhez.

S mi az animátor feladata? Ahhoz, hogy ez elmondható legyen, egyszerűbb, ha ismét, egy másik értelmezés szerint csoportosítjuk az animációt. Megállapíthatunk közösségi, szabadidős, nonprofit, művelődési, sport-, intézményi, települési, szociokulturális, ifjúsági, felnőtt és időskori animációt. Így általánosságban az animátor feladata, hogy segítse az egyént felfedezni önmagát, támogassa az egyént és a csoportot egyaránt, de az animátor te-

vékenysége a tervezés, a szervezés, a végrehajtás és az utómunkálatok is. A legfontosabb, hogy olyan légkört teremtsen, ahol mindenki mer önmaga lenni, s mindezt játékos módon tegye, hiszen az kikapcsol, fejleszt, közelebb hoz egymáshoz, és ami a legfontosabb: szórakoztat, örömet okoz.

Hol is alkalmazható az animáció? Mivel olyan sokrétű a szerepe, gyakorlatilag bárhol alkalmazható. A rekreáció fogalmához kapcsoljuk sokszor az animációt. A rekreáció a szabadidő eltöltésének kultúrája, mely a minőségi élet megteremtését szolgálja, miközben felfrissülést és szórakozást is eredményez. A rekreációnak két típusát különböztethetjük meg, a szellemi és a fizikai rekreációt. A szellemi esetében három típus van: a passzív (pl. olvasás), az aktív (pl. éneklés) és a hobbi jellegű (pl. szalvétagyűjtés). A fizikai rekreáció a kedvtelésből végzett sporttevékenységeket takarja. Ezáltal megállapíthatjuk, hogy pl. az olvasóklubok, együttesek, áruházi rendezvények, falunapok, nagyobb ünnepek (karácsony, gyereknapi) vagy a fentebb említett okok miatt például az önismereti tréningek során alkalmazható az animáció. Ám manapság van egy fontos része a rekreációnak, ahol nagyon sűrűn alkalmazott dolog az animáció, ez pedig nem más, mint a turizmus. Ez mozgat meg klasszikusan a legnagyobb tömeget. A turizmus magában foglalja a személyek lakó- és munkahelyén kívüli minden szabad helyváltoztatását.

A turizmusban ismert animációtípusok: a sport-, a gyermek- és a felnőttanimáció. Ezáltal az animáció alkalmazható üdülőhelyeken, hotelekben is. A sportanimáció során általában egy zenére végzett, vidám, közös mozgás történik, ami lehet aerobic, tánc (pl. zumba) vagy vízi torna is, hiszen nyáron a pihenők körében kedveltek a medencék és azok partjai, onnan pedig könnyen motiválhatóak a vendégek. Az együtt mozgás öröme garantált siker. A gyermekanimáció az egyik legösszetettebb, hiszen gyermeknek tekinthető a 3 éves, de akár a 13 éves is. Ezért általában csoportokra oszlanak az animáció során. A gyermekanimáció területén a legsikeresebb tevékenységek az ügyességi játékok, illetve a kézműves foglalkozások. Sokszor tartozik hozzá a zenés-táncos program kisebbeknek és nagyobbaknak egyaránt, esti keretek közt, amikor is a gyerekek lehetnek a sztárok és a legfontosabb szereplők. Itt fontos szempont, hogy a gyerekek a szüleik nélkül lehetnek, nem szólnak rájuk (de természetesen az animáció során ésszerű keretek közt mozognak), barátkozhatnak, aktívan pihenhetnek ők is. Ez segítség a szülőknek, felnőtteknek is. A felnőttanimációhoz szintén az ügyességi játékok tartoznak,

a kvizek, a vetélkedők, a lényeg itt is a szórakozás, a játék.

Összegezve

Bármilyen animációtípusban legyen valaki részt, érezze jól magát, legyen vidám, figyeljen mindenki oda a másikra, és érezze hasznosnak a tevékenységet. Fontosnak tartom az animáció tevékenységét, hiszen ezeken a programokon mindenki kiteljesedhet, aktívan vehet részt bármiben, ami adott, közelebb hozhatja egymáshoz az embereket abban a világban, amelyben már sokszor meghatározóbb az internet, mint a személyes kapcsolatok. Például a turizmusban, egy nyaralás során, ha a hotelben lévő emberek között animáció során beszélgetés, tehát kommunikáció jön létre, már pozitív az eredmény, hisz lehet, hogy a résztvevők a nyaralás során máskor is folytathatnak diskurzust, amennyiben kialakult egy kölcsönös szimpátia. Szükségesnek tartom az animátorok munkáját is, hiszen mint az esszém elején említettem, kell egy olyan vezető szerepben lévő ember, aki nem vezető pozíciójú, de terelgeti az embereket egy csoporton belül, aki biztosítja a szórakozásukat, és aki odafigyel az igényekre.

Az elméleti részt ismerve, mit is csináltam én a nyár folyamán? Sportos foglalkozásokat tartottam, melyek kimerültek a vízi tornában, fő szereplőimmel, a gyerekekkel sokat tornáztunk a vízben, csapatjátékokat játszottunk, és ügyességiakat is, természetesen szabályok mellett; illetve a japán foci volt még nagyon híres a gyerekek körében, hatalmasokat kacagtak, ha sikerült a másik lábai közt átgurítani a labdát. Legfőképpen gyermekanimátor voltam, és imádtam a munkám, a délelőtti animáció során általában kézműveskedtünk, emléket készítve a nyaralásról; például sokszor gyurmáztunk, hajtogattunk, festettünk, és mindeközben fantasztikusan szórakoztunk. Délután általában ügyességi játékok, kvizek szerepeltek a programban, például a mesekvíz volt a nyár egyik slágere, hiszen még a felnőtteket is elvarázsolják időnként a mesék. Minden este mini diszkóval zártuk a napot, amikor sztárok lehettek a gyerekek; játszottunk tükör játékot, szobor játékot, megtornáztattuk egymást, de a táncé volt a főszerep, a programidő pedig rendszeresen elhúzódtott a „csak még egy táncot” típusú kérések miatt, ami visszautasíthatatlan volt. A felnőttanimáció az esti kvíz show-ban, és bingo partyban csúcsonyult ki, amelyeken mulatságos volt látni a felnőtteket cu-

korkákért küzdeni. Számomra nagyon fontossá vált a játék, hisz megtapasztalhattam, hogy mekkora ereje van annak, ha együtt, közösen játszunk, akár gyerekről, akár felnőttről legyen szó. Az animáció ezért fontos dolog, hisz összekovácsol, szórakoztat, fejleszt, mindezt játszva, könnyedén. Talán az embereknek szüksége lenne több animációs programra, hogy kikapcsolódhassanak, rájöjjenek, kik ők, megismerjék önmagukat, vidámabbak legyenek. Ez is lehet kulcsa a boldogságnak, a társadalom összefogó erejére pedig biztosan pozitív hatást tesz.

Esszémet Raymond Labourie idézetével zárom: „Az animáció egyidejűleg jelenti az alkalmazkodás és a társadalom megjavításának egyik lehetséges módszerét, és ugyanakkor a társadalmi részvétel útján való belső felszabadítás ideológiáját.”

Irodalomjegyzék

Finger, Claus, Váczy Sándor (2002):

Az animáció alapjai.

Kodolányi János Főiskola, Székesfehérvár.

Hanák Zsuzsanna:

A csoport- és tréningvezetés módszertani kérdései.

Kovács Tamás Attila (2004):

A rekreáció elmélete és módszertana jegyzet.

Fitness Kft.. Budapest.

Pásztory Attila, Rákos Etelka (2009):

Sportjátékok I.

Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.

Udvardi Lakos Endre (1983):

Mi is az animáció?

Kultúra és Közösség 1983/2.

OROSZ RÉKA – TAKÁCS ANNA
Kossuth Lajos Evangélikus Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium
és Pedagógiai Szakközépiskola
Miskolc

ÖRÖKBEOFOGADÁS HATÁSAI A GYERMEK SZEMÉLYISÉGFEJLŐDÉSÉRE

Dolgozatunk célja az, hogy megismertessük az emberekkel az örökbefogadás fogalmát, előnyeit és hátrányait, feltételeit. Ezzel segítve azt, hogy minden gyermek szeretetteljes, boldog családban nőjön fel.

Tartalmi kifejtés

Örökbefogadás fogalma: A szülő és a gyerek törvényes kapcsolatának teljes megszüntetése, valamint egy új törvényes kapcsolat megteremtése a gyermek és az őt örökbefogadó szülők között.

A család fogalma: olyan együtt élő kiscsoport, amelynek tagjait házassági kapcsolat vagy leszármazás (vérségi kapcsolat) köt össze.

Kivétel az örökbefogadás: az örökbefogadott gyermek és az örökbefogadó közt nincs vérségi kapcsolat.

Hogyan is lehet örökbe fogadni?

Feltételei:

- cselekvőképesség
- nagykorúság
- büntetlen előélettegyüttesen csak házaspárok (élettársak nem)
- korkülönbség: minimum 16 év, maximum 45 év
- körülmények alapján alkalmasság
- külföldre csak akkor, ha itthon nincs rá esély

Mi támogatjuk az örökbefogadást, mivel úgy gondoljuk, hogy ezzel csak segíteni szeretnénk a gyerekeken, hogy jó gyermekkoruk legyen, és természetes környezetben nőjenek fel. Másik oldalról tekintve pedig az a felnőtt is meg akarja tapasztalni a szülői szerepet, akinek természetes úton nem lehet saját gyermeke.

Közvetlen környezetünkben vannak olyan gyermekek, akiket nevelőszülők segítenek boldogulni az életben, van olyan, akiről az állam gondoskodik, s ismerek olyan diákot, akit örökbe fogadtak. A három kategória közül az utolsóban nevelkedő gyermek a legkiegyensúlyozottabb, nyíltabb és talpraesettebb. Bencét kéthetes korában fogadták örökbe, hét éves sikertelen gyermekáldás után. Az anyai ösztön az édesanyjában fokozottabban volt, van jelen, anyatigrisként védelmezi, óvja gyermekét. Érdekességnak tartom, hogy még hasonlít is a szüleire, van, aki a mai napig azt hiszi, hogy a saját gyermekük.

Az anya elmondása szerint ők úgy fogták fel az örökbe fogadás lehetőségét, mintha egy béranyát fogadtak volna fel arra, hogy hordja ki gyermeküket. Amilyen szerencsétlennek érezték magukat a gyermekáldás terén, olyan szerencsések voltak az örökbefogadás terén.

Bence hajlandó volt beszélni nekünk erről, mivel már teljesen megérti az édesanyja helyzetét és döntését. Születése után két héttel fogadták örökbe. A nevelőanyukája nagyon aranyos, kedves nő. Mindig teljes odaadással nevelte és szerette Bencét, ami mai napig így is van. Sokat veszekedtek eleinte, amikor Bence ténylegesen felfogta, hogy mi is történik körülötte. Az általános iskolánkban eleinte nehezen fogadták be, de egy kis idő múlva mindenki megbarátkozott vele. Sosem beszélt a baráti körének róla, ezért furcsállták, hogy ennyire titkolózik a családi kapcsolatairól. De ma már

bátran felvállalja, és nem szégyelli, hogy örökbe fogadták. Most végzős az egyik középiskolában, és további tanulmányokra készül. Egy nagyon aranyos, kedves, karakán férfi lett belőle.

A nevelőszülei felépíthették volna úgy az életüket, hogy csak magukra figyelnek, de a szülői szerepet fontosabb értéknek tartották.

Az örökbefogadásnak két véglete van, az egyik az a szituáció, amikor a szülő nem igényli, hogy felnevelje a saját gyermekét, és az a másik helyzet, amikor kénytelen azt a döntést meghozni, hogy örökbe adja gyermekét, például anyagi gondok miatt.

A személyiségfejlődés egyes szakaszaira lebontva prezentálnánk az általunk fontosnak tartott momentumokat.

Csecsemőkora: Ebben a korban a legfontosabb az anya szeretete, törődése, gondoskodása ahhoz, hogy az anya-gyermek kapcsolata minél szorosabbá váljon. Úgy gondoljuk, hogy ebben a korban a legideálisabb az örökbefogadás, mivel a csecsemőben ekkor még az ösbizalom munkálkodik.

Kisgyermekkor: Megjelenik a szülői minta utánzása, aminek meghatározó szerepe van, hiszen tudjuk, hogy a pozitív megerősítés az önbecsülés kialakulásának szempontjából jelentős.

Óvodáskor: Az örökbefogadó szülőknek ebben a korban kell felfedezni a gyermek erősségeit, esetleges lemaradásait, természetesen az óvoda közreműködésével. Ennek abban van nagy szerepe, hogy az iskolában a teljesítményorientáltság uralkodik, s gördülékenyebben veszi majd az akadályokat a gyerek, ha ismerik a képességeit.

Pszichológiaórán egy olyan történetre került sor, amely felkeltette az érdeklődésünket az örökbefogadással kapcsolatban. Egy óvodás kisgyermeket elvittek pszichológushoz, azzal az indokkal, hogy a gyermeknek valamilyen lelki problémája lehet, mivel nem beszélt és nem reagált semmire. A pszichológus egy egyszerű családi képet rajzoltatott vele, aminek igen érdekes eredménye lett. A gyermek ezt a rajtot úgy készítette el, hogy a család egyik tagjának sem volt feje. A pszichológus rögtön rájött a jelekből, hogy örökbe lett fogadva, mikor ezt elmondta a szülőknek, a szülők meglepődtek, megijedtek, hogy honnan tudta ezt a tényt, mivel senkinek sem beszéltek róla. Majd elmondták a gyermeknek a pszichológus tanácsaira.

Kisiskoláskor: A családban felnövekvő gyermekek könnyebben barátkoznak, nyíltabbak a társakkal, pedagógusokkal. Kommunikációs készségeik magasabb szintűek, mint azoké a gyerekeké, akiket nem családban gondoznak. Kialakul a figyelem képessége, a feladattudat, a kötelességérzet.

Pubertáskor: Eleinte ebben a szakaszban a testi-lelki kiegyensúlyozottság van jelen, viszont az érzelmi-indulati életben a szakasz vége felé feszültség, nyugtalanság lép fel, ami az igen erőssé váló önállósulási törekvésekkel együtt gyakran vezet konfliktusokhoz mind a családban, mind az iskolában.

Serdülőkor: A legnehezebb feladat a szülőkhöz való viszony átalakítása – a gyermeki függés helyett az egyenrangú baráti viszony megteremtése – és a nemiség megértése. Központi probléma a partnerkapcsolatokra való előkészület, az önismeret, a gyermeki világnézet átértékelése, a pályaválasztás. A sok megoldandó probléma miatt gyakori a befelé fordulás, a depresszió, az autoagresszió. Ezt az életszakaszt a legnehezebb „túlélni” mind a szülő, mind a gyermek szempontjából. Úgy gondolom, hogy kompromisszumot kell ebben az esetben kötni, a határait feszegető gyermeket hagyni, hogy tanuljon a hibáiból, s ezek által felelősségteljesebb ifjúkor felé irányítani.

A további szakaszok jellemzőit nem sorolnánk, mert úgy véljük, hogy a fejlődésben az eddig eltelt „idő” már jó alapot adott ahhoz, hogy az életben felmerülő problémákat ügyesen oldja meg a személy, s a szülő már háttérből támogató szerepet betöltve legyen jelen. Természetesen a jó szülő mindig ott van a gyermeke mögött, s a gyermek tudja, hogy minden esetben számíthat rá.

Összegzés

A prezentációnk végén kitöltöttünk néhány emberrel egy kérdőívet, hogy mennyire vannak tudatában az örökbefogadás tényével. A megkérdezettek meglepően tájékozottak voltak az örökbefogadásról, holott személyesen nem voltak érintettek ebben a dologban. Az örökbefogadás egy fantasztikus lehetőség, mivel az örökbeadó szülő biztos helyen tudhatja gyermekét, akit nem tud felnevelni. Jó a gyermeknek, mert szerető szülőkhöz kerülhet, és jó az örökbefogadó szülőknél, akiknek másképp nem lehet saját gyermekük.

Felmérésünk alapján arra a következtetésre jutottunk, hogy az örökbefogadás témája foglalkoztatja az embereket, és szükségszerűen jó megoldásnak találják.

Irodalomjegyzék

Balogh Éva (1993):

Fejlődéslélektan.

Óvóképző Főiskola, Hajdúböszörmény.

Balogh Éva, Kelemen Lajos (2005):

Személyiséglélektan.

Didakt Kiadó, Budapest.

Carver, Charles S. (2006):

Személyiségpszichológia.

Osiris Kiadó, Budapest.

A MESE SZEREPE A GYERMEKI SZEMÉLYISÉG FEJLŐDÉSÉBEN

A mese az emberiséggel egyidős. Jelen van a kezdetektől. Az összes bölcsesség- és tudásmorzst tartalmazza. Ez a dolgozat azt vizsgálja, hogy a mese milyen szerepet tölt be a gyermeki személyiség kialakulásában, fejlődésében.

A személyiség kialakulásában fontos szerepet töltenek be a mesék. A mesehallgató kisgyerek a varázslatos és valóságos történetek által kibontakozhat, személyisége egyre teljesebbé válhat. Természetesen a gyermek személyiségére számtalan egyéb tényező is hat. A továbbiakban a mese – ezen belül is főként a népmese – hatását szeretném részletesebben megvizsgálni. Számomra minden gyermek személyisége egyedülálló csoda, egy kincsesbánya, melyben világít a tisztaság, az őszinteség, és a legnagyobb érték, a kíváncsiság, a képesség, amellyel a gyerekek rácsodálkoznak a világra. Mindannyian felfedezőutat járunk be életünk során, talán a legszemléletesebben akkor érzékeljük ezt, ha egy életfát képzelünk magunk elé. Bejárjuk a gyökerektől a koronáig, közben felfedezzük a személyiségünk apró részleteit, melyekből összeáll az egész. Minden gyermekben ott van a lehetőség nemcsak arra, hogy a világ számára fontosat és maradandót alkosson, itt hagyja nyomát az utókornak akár azzal, amilyen hatással van másokra; hanem ami talán a legfontosabb, bennük rejlik a lehetőség arra, hogy a lehető legteljesebb életet éljék. A mesékben szintén ott van a lehetőség valami jobbra, szebbre, teljesebbre. Utakat, megoldásokat villantanak fel a hallgató, az olvasó, a néző számára. Száz meg százezer választút, de egy közös bennük: a rend visszaáll. A lélek, a személyiség a kezdetektől fejlődik, alakul bennünk. Meghatározó számunkra a rend, ami a lelki folyamatainkat jellemzi, az egyensúly, amelynek a kialakítására törekszünk. Akárcsak a mesékben, ahol a visszaálló rend az egyensúlyt is jelenti.

A személyiség, ez a megfoghatatlan, sokáig képlékeny, varázslatos dolog nagyon összetett, komplex, rengeteg apró elem építi fel. Ez határozza meg, kik is vagyunk valójában, milyen az egyéniségünk, a személyiségünk. Ha a mese szerepére, hatására gondolok, mindenképp arra a következtetésre jutok, hogy a mese több szempontból, több elemre is hat. Ezért a témát különböző nézőpontok alapján szeretném kibontani. Nagyon sok terület érintett a mese által, ezért a továbbiakban igyekszem többé-kevésbé részletesen elemezni ezeket. Remélhetőleg a sok szempont végül összekapcsolódik, és egy átfogóbb, teljesebb képet kapunk a mese szerepéről a gyermek személyiségfejlődésében.

A mesékben néha külön világ tárul elénk, beutazzuk a fantázia birodalmát. Azonban a látszat ellenére ezek a varázslatos elemek mind szorosan kapcsolódnak a valósághoz, összefüggnek a valósággal, a saját világunkkal. Ez lehet az egyik oka annak, milyen nagy hatással vannak a mesék a gyermekekre, fejlődő személyiségükre. Tükröt és kapaszkodót jelenthetnek, hiszen a legtöbbször a mese elején kibillen a rend. A főhős pedig minden erejével igyekszik ezt helyreállítani. A gyerekek világában is kialakulóban van a rend. Az új élmények, helyzetek egy-egy próbaként állnak előttük, akárcsak a feladatok a hősök előtt a mesékben. Az élethelyzeteknek, életfordulóknak és szakaszoknak megvan a maguk meséje, melyekből megérezhető a válasz a felmerülő kérdésekre, megoldhatatlannak tűnő problémákra. Stabil rend jellemzi a meséket, mely segít a gyermekeknek (és mindenki másnak) a jó és a rossz elkülönítésében. Mintát adhatnak, és értékeket képviselhetnek. Természetesen ezt nem direkt módon, „szájbarágósan” teszik. Nem szabad megmagyarázni, levonni a saját tanulságunkat, és azt a gyermekekre kényszeríteni azzal a jelmonddal, hogy mindez a bontakozó személyiség javát szolgálja. Előfordulhat, hogy az üzenet más és más a különböző életkorokban, akár minden hallgatás során más ragadja meg a gyermek figyelmét. A sokszor elmondott mese és a mesében előforduló ismétlések biztosságot adhatnak, és emellett mindig valami pluszt, egy feldolgoznivalót, valamit, ami előrelendíti a gyermek lelkében zajló folyamatokat.

Végiggondolva ezeket a folyamatokat, a mesék újabb szerepkörét fedezhetjük fel a gyermek személyiségfejlődésében. Fontos tudni, hogy nem kell attól félnünk, hogy milyen káros hatást válthatunk ki olyan mesékkel, amelyekben megjelenik a kegyetlenség, az erőszak. Nagyon fontos, hogy ez csak a mondott, olvasott mesére igaz – filmre nem. A gyerek (és minden más életkor képviselője is) mindig csak annyit épít be, amennyit elbír, csak

az válik a személyiség részévé, amit feldolgozott, akár egy hosszú folyamat eredményeként. Például a gyerek több hétig vagy akár hónapig mindig ugyanazt a mesét kéri, míg egyszer csak felszívja belőle, amit az éppen akkor képes volt neki adni, és továbblép. Lehet, hogy már új helyzet, probléma foglalkoztatja, vagy csak másra fókuszál, tehát jöhet a következő mese. (BOLDIZSÁR ILDIKÓ, 2010, 323–324)

A lelki folyamatok sokszor észrevétlenül haladnak. Érdemes megfigyelni a mesehallgató gyerek tekintetét. Ilyenkor a szem a lélek tükre mondás talán más értelmet nyer számunkra. Hiszen a gyerek figyelme mesehallgatás közben egyszerre irányul kifelé és befelé is. A képzeletében megalkotja a képeket, ezt hívják belső képalkotásnak. Vagyis a mese a vizualításra is nagy hatással van. A mese szemléletessége áll talán a legközelebb a gyerekek világképéhez, felfogásukhoz a körülöttük lévő világról. Ezért is lehet számukra ez a leghatékonyabb út a dolgok értelmezéséhez, megértéséhez. (BOLDIZSÁR ILDIKÓ, 2010, 312–320)

Nem mindegy azonban, hogy ezek a képek hogyan keletkeznek. A tévében és a képernyőn megjelenő mesék kész képeket nyújtanak a gyermeknek. Ahogy ezek gyors egymásutánban váltják egymást, több negatív hatást is kiváltanak. Bizonyos kor alatt a képernyőzés blokkolja a homloklebeny működését, és az minden életkorra elmondható, hogy a tévében, képernyőn lejátszódó mese gátolja az egyéni, személyes képalkotást és a fantázia használatát (LUZSI MARGÓ). A személyiségre hat az ilyen műsorokból sugárzó agresszió is, és a korábban már említett gyorsaság nem teszi lehetővé a dolgok értelmezését, leülepedését. A gyorsaság miatt teljesen megváltozik a mese sodrása, közvetített mondanivalója.

Mondanivalójukat tekintve a televízióban megjelenő mesék közül nem mindegyik a gyermekeknek szól, rengeteg felnőtt mesével is találkozhatunk. A gyerekek ezeknek a mondanivalóját egyáltalán nem vagy alig értik. Szerintem a szülő felelőssége, hogy ne ültesse le a gyereket ilyen műsorok elé, hanem meséljen helyette ő maga, mert azzal teljesen más lesz a hatás. A mesénzés megváltoztatja az egyén értelmezését, mivel nincs lehetőség a kapcsolat kialakítására a mesélő és a hallgató között. A gyerek nem tud kérdezni a képernyőtől, és a képernyő sem érzékeli azt, hogy a gyerek a mese mely részéről szeretne többet hallani. Ezért úgy gondolom, a mesénzés nem válthatja fel a mesehallgatást.

A mesélés módja szintén nem elhanyagolható szempont. Azt mondhatjuk, hogy bármely nyelven is halljuk a történetet, egyértelműen megmondható, hogy meséről van-e szó. Talán a több évezredes hagyománynak köszönhető ez, vagy már a kezdetektől belénk van kódolva a mesélés szertartása. Ez a rituálé amellest, amit a mese önmagában ad, biztonságot is sugall, mely nélkülözhetetlen a gyermek személyiségének szempontjából. Egy bensőséges viszony alakul ki a hallgató és a mesélő között. Fontos, hogy a gyermeket is hagyjuk mesélni, ne csak hallgatóként lehessen jelen. Teremthesse meg ő is a csodát, szöhesse tovább a mese fonalát. Ahogyan formálja, irányítja a mesét a gyerek, számos következtetés levonható a személyiségével kapcsolatban. Érdekes példa erre Boldizsár Ildikó tanulmánya. A fák titkos szíve című afrikai népmesét tíz év alatt számtalan hallgatónak mondta el (óvodásoktól felnőttekig minden korosztályban) mindig csak egy bizonyos részig, ahonnan mindenkinek saját befejezést kellett kitalálnia. Az évek alatt nem született két egyforma lezárás, ez lett a mese hétszáz befejezéssel. Úgy vélem, ebből is látható, milyen kifejező a mese, mennyire tükrözi a hallgató lelkét, személyiségét, pillanatnyi lelkiállapotát. Hiszen nemcsak egyéneként volt látható a változatosság, hanem az is előfordult, hogy aki többször hallotta a mesét, mindig másképp (helyzetének, lelkiállapotának megfelelően) fejezte be.

Nem mindegy az sem, hogyan hangzik el a mese: felolvasva vagy fejből. Ha a szülő fejből mondja a mesét, teljes átéléssel, a gyerek levonja a következtetést, hogy anya vagy apa helyesli, hogy ő (mint a főhős) szembeszálljon a gonosszal, a sárkánnyal vagy éppen a boszorkánnyal; mentse meg a királylányt, vagy furfangos módon járjon túl a gonosz eszén. Ez a biztatás sokat jelenthet a személyiség fejlődésében. Hiszen a mesékben legyőzendő fél a valóságban is megjelenik, és ilyen esetekben bizony szükség van az eltökéltségre és a céltudatos tenni akarásra. Fontos tisztázni azt is, hogy a felolvasásnak és a fejből mesélésnek más a hatása. A fejből mesélés alatt beindul a történehallgatási transz. Közös hullámhossz, közös alkotási folyamat jön létre. Kialakul a mesehallgató, a mese és a mesemondó hármásának egysége. Ez nagyon különleges kapcsolat, a kapcsolódás elemei mind hatnak egymásra. (Példaként Luzsi Margó történetét szeretném elmesélni, aki 2010 óta folytat meseterápiás munkát az egri büntetés-végrehajtási intézetben. Luzsi Margó az egri börtönben kétszer mesélt el az asszonyoknak egy „A szegény ember és a halál”-típusú mesét. A hallgatók megdöbbenek, mert a második hallgatás során úgy érezték, teljesen másról szól a mese. „A múltkor a mese

a halálról szolt, most pedig az életről” – fogalmazta meg az egyik asszony. Ennek az lehetett az oka, hogy először a húsvét előtti böjt időszakában, utána pedig a feltámadás, újjászületés időszakában hangzott el a mese. Ebből látszik, mennyit számít a mesemondó lelkiállapota is. A hármasságban itt a mesélő úgy hatott a mesére, hogy a hallgatók mást érzektek abból. Számomra ez ki-tűnően illusztrálja a mesehallgató, a mese és a mesemondó hármasságának egysé-gét, hogy mennyire különleges a közöttük létrejövő kapcsolat.)

A témával kapcsolatban fontos megemlíteni a meseterápiát, mely a szemé-lyiségfejlesztésnek egy különleges lehetősége a prevencióban és a gyógyítás terén. A traumát átélt gyerekek esetében a mese fontos szerepet játszhat te-rápia révén. Boldizsár Ildikó, a Metamorphoses Meseterápia megalkotója (gyakorló meseterapeuta) írásait olvasva azt a következtetést vontam le, hogy ez a módszer segíthet a személyiség megismerésében, megerősítésében, vala-mint a konfliktusok, traumák, félelmek feldolgozásában. A Mosoly Alapít-vány által kiadott könyvben részletesebben is megismerkedhettem a mese-terápiával. Az esettanulmányokon keresztül láthatóvá vált számomra, mi mindenre képes a mese ősi erejével átítatott szimbólumrendszer, mely a tu-datalattiban fejt ki hatását már-már hihetetlen hatékonysággal. A mese mint vigasz és kapaszkodó ilyen esetekben talán az átlagosnál is fontosabb szerepet tölt be, hiszen ekkor van a legnagyobb szükség arra, hogy a mese megmu-tassa a lehetőséget. Azt, hogy minden helyzetből van kiút, akármi történt, a rend mindig visszaáll. Nemcsak a mesében, hanem remélhetőleg a terápián részt vevő gyermekek életében is.

Gondolataim összefoglalásaként szeretném kiemelni azokat a területeket, me-lyeket megemlítettem a dolgozat során. Véleményem szerint ezek mind fon-tos elemek, melyek a mese szerepét tükrözik, támasztják alá a gyermeki sze-mélyiség fejlődésében.

A mese segítséget nyújt ahhoz, hogy a gyermekben rejlő csoda, a lélek, a személyiség kibontakozhasson. Hatását a tudatalattiban fejt ki. Ezenkívül a mesék megmutatják a lehetőségeket, megoldásokat sugallnak minden prob-lémára és élethelyzetre. Hatnak a vizualitásra és a képzeletre is. Emellett fon-tos szerepet töltenek be a gyógyításban a meseterápia révén. A meseterápia felhasználásának másik ága, a prevenció szintén nagyon jelentős. A mesék a megelőzésben is szerepet játszanak, ami legalább olyan fontos, mint a gyógyítás. Nem feledkezhetünk meg arról sem, hogy a mese szélesíti a hall-gató, olvasó látókörét; nyitottabbá válhat általa a személyiség, és fejlődhet

az érzelmi intelligencia. A gyermekkorban hallgatott sok mese szerepet játszik az olvasóvá válásban és észrevétlenül a szókincs bővülésében is. Ezáltal pontosabban tudja kifejezni magát a gyermek, személyiségének fejlettsége ezúton is érvényesül.

Végezetül Goethe szavait idézném: „A legtöbb, amit gyerekeinknek adhatunk: gyökerek és szárnyak.” Ez az idézet számomra szorosan kapcsolódik a korábbiakban kifejtett témához, a mesékhez. Hiszen a mesékben megvan mind a kettő, gyökereket adhat, akár biztonságot nyújtó családi háttér nélkül is, és szárnyakat is, nemcsak a fantázia terén, hanem a valóságban, a saját életünkben is a céljaink, álmaink megvalósításához (BOLDIZSÁR ILDIKÓ, 2010, 357–368). Úgy vélem, a gyökerek és a szárnyak (akárcsak a mesék) meghatározóak az életünkben és a személyiségünkben.

Irodalomjegyzék

Bettelheim, Bruno (1985):

A mese bűvölete és a bontakozó gyermeki lélek.

Corvina Kiadó, Budapest.

Boldizsár Ildikó (2010):

Meseterápia.

Magvető Könyvkiadó, Budapest.

Boldizsár Ildikó (2013):

Mesekalauz útonlévőknek – Életfordulók meséi.

Magvető Könyvkiadó, Budapest.

Davis, Nancy, Simms, Laura Korbai Hajnal (2010):

Az aranytők – Terápiás történetek és mesék traumát átélő gyerekeknek 1.

L'Harmattan Kiadó – Mosoly Alapítvány, Budapest.

Interjú Luzsi Margó gyermekkönyvtárossal,

a Metamorphoses Meseterápiás Egyesület alelnökével.

LUKÁCS LILLA LUCA

Szent László Gimnázium és Közgazdasági Szakközépiskola

Mezőkövesd

A FIATALOK EGÉSZSÉGSZOKÁSAI A 21. SZÁZADBAN

Azért választottam a fiatalok egészségszokásait érintő témát, mert érdekelt, mi lesz a kortársaim körében végzett vizsgálat eredménye, illetve arra is kíváncsi voltam, milyen szakirodalmi meglátásokat olvasok.

Foglalkoztat a téma a saját egészségem érdekében is, és viszonyításnak is jó, hogy mit csinálok jól vagy éppen rosszul. Mivel gimnáziumba járok, így megfigyelhető a korosztálybeli eltérés és annak következményei, velejárói. Ilyen szempontból a középkorosztályhoz tartozom, mert tizedikes vagyok.

Az eltérések vizsgálata érdekében készítettem egy kérdőívet, hogy kézzelfogható eredményeket kapjak arról, jól látom-e a jellemzőket, és ezek mennyire térnek el attól, ami jó lenne. Tulajdonképpen ez a témám célja: felmérni az egészségtévékenységeket, és egy kicsit kutatni az egészség irányában, mert ez minden korosztályt érint. Van egy elvem: „hisz ha jól megalapozod a fiataikorodat, kevesebb gonddal kell szembenézned felnőttként”.

Elméleti háttér

Hogy elérjük a célunkat, ennek érdekében egy kicsit a téma mögé kell nézni elméleti szempontból. Először is tisztázunk pár fogalmat, amit nem mindenki tud helyesen körbeírni.

Az **egészséget** definiálni nem egyszerű dolog. A legismertebb definíció az Egészségügyi Világszervezet (World Health Organization, WHO) alapszabályában (1948) olvasható, mely szerint: „Az egészség a teljes fizikai, szellemi, társas jólét állapota, és nem csupán a betegség vagy a fogyatékoság hiánya.” Az **életmód** olyan magatartások, tevékenységek összessége, amelye-

ket az egyén adott körülmények között viszonylag szabadon választhat meg. Tehát azoknak a szokásoknak, tevékenységeknek az összessége, amelyek a testi, a lelki és a szellemi életünket jellemzik.

Az **egészséges életmód** a mindennapi szokásainkat, tevékenységeinket alkotó testi, lelki és szellemi élet funkcióinak, harmóniájának megvalósulása.

A **káros szenvedélyek** közé tartozik a dohányzás, a mértéktelen alkoholfogyasztás, a kábítószer és más élvezeti szerek fogyasztása. Ezek a szerek nem csupán a fejlődő szervezetben okoznak maradandó károsodást, hanem a felnőttek egészségét is veszélyeztetik.

Az **egészséges táplálkozásról** sokat hallunk mostanában, mégis nehéz eligazodni az egymásnak ellentmondó információhalmazban. Első lépésként tisztázzuk, mit is jelent az „egészséges táplálkozás” fogalma. Sokan egészséges ételek fogyasztását értik alatta. Az „egészséges étel” nem megfelelő kifejezés, hiszen a forgalomban lévő élelmiszerek mindegyike egészségesnek tekinthető. Viszont vannak olyan ételek, italok, amelyek fogyasztása gyakrabban, másoké jóval ritkábban ajánlott. Az egészséges táplálkozás a különféle ételek és italok megfelelő arányban és mennyiségben, kellő változatossággal történő rendszeres fogyasztása. Ezáltal a betegségek kockázatát minimálisra csökkenthetjük. (www.tudasbazis.sulinet.hu)

Természetesen említhetjük még emellett az **egészségi állapot fenntartásához kellő elvárásokat**. Alapvető dolog a testi higiénia. A testi tisztaság a kulturáltság velejárója, alaposnak kell lennie és mindennapinak, mert a dezodor nem helyettesítheti a fürdést. Rendszeres tisztálkodás, kézmosás (de ezt se kell túlzásba vinni, mert a gyakori kézmosástól könnyedén kiszáradhat a kezünk), testi toalett, szájápolás, körömápolás, férfiaknál, fiúknál borotválkozás, lányoknál a menstruációs higiénia, orrtisztítás, fültisztítás, hajápolás. Oda kell figyelni a mosakodás sorrendjére is: arc, fül, nyak, kéz, karok, hónalj, mellkas, has, hát, genitális tájék, combok, lábszár, lábfej. Zuhanyzás után alapos törölközés, mert a felvizesedett bőr komoly betegségeket vonhat maga után. A haj ápolásra is oda kell figyelni, mert a hajunk határoz meg minket: sokkal jobb látvány a fényes, ápolt haj, mint a zsíros, elhanyagolt „valami”. A fogápolás és az arctisztítás is ennek a velejárója. Legalább félévente meg kell látogatni a fogorvost és a szemorvost. A fluortartalmú fogkrémek erősítik a fogzománc keménységét. Az orr- és fültisztításra is oda kell figyelnünk, főleg a megfázások idején, mert ezeknek a „megbetegedése” gyakran egyszerre történik. A lábainkra is nagy figyelmet kell fordítanunk,

hisz ezt a testrészünket terheljük egész nap. Fiúknál a borotválkozás is nagy szerepet játszik, de egyesek inkább elhagyják, hogy idősebbnek, komolyabbnak látszódjanak. Lányoknál a fokozott higiénia körébe tartozik a menstruációs időszak, ami havonta jelentkezik. Mint a fiúknál, úgy a lányoknál az idő haladásával egyre korszerűbb higiénikusabb eszközöket hoztak létre a testi tisztaság elérése érdekében. (BARTUSNÉ SZ. E. – LIPIENNÉ K. I., 2005).

Az **egészséget** befolyásoló alapvető tényezőket az alábbiak szerint foglalhatjuk össze:

EGÉSZSÉGET BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK (BARTUSNÉ SZ. E. – LIPIENNÉ K. I., 2005)			
<i>ENDOGEN (belső tényezők)</i>		<i>EXOGEN (külső tényezők)</i>	
<i>Genetikai adottságok:</i>	<i>Természeti:</i>	<i>Társadalmi:</i>	<i>Az egyén életmódja:</i>
alkat	biológiai	család	életmód
a szervezet védekezőképessége	fizikai	lakásviszonyok	életvitel
	kémiai	munkahely	életkörülmény
		eü-i ellátás	kereseti viszonyok

Az **egészséges táplálkozás** is fontos elvárás a megfelelő egészségi állapot fenntartásához. „Nem azért élünk, hogy együnk, de azért eszünk, hogy éljünk.” Bármelyik csoportot vesszük figyelembe, elmondhatjuk, hogy az élő sejt dinamikus állapotban van, azaz szüntelen felépítés vagy szintézis (asszimiláció) és lebontás (disszimiláció) folyik a sejtekben. E két folyamat szakadatlan körforgásban van minden sejtben, azoknak legjellegzetesebb és legalapvetőbb sajátossága. A fenti folyamatok összegzése az anyagcsere, amely a sejtek, ezáltal az élő szervezetek létezésének alapfeltétele. Az állatok és az emberek tápláléka növényi és állati eredetű lehet. Táplálkozásnak nevezzük az életműködések fenntartásához szükséges tápanyagok felvételét. Az étel konyhatechnikai eljárásokkal készül, élelmiszerekből. Az élelmiszer az élelmiszeripar és/vagy mezőgazdaság által előállított anyag, amely emberi fogyasztásra alkalmas. A fejlődő szervezetnek szüksége van tápanyagokra, fehérjékre, zsírokra, vitaminokra és ásványi anyagokra. Fontos felhívni a figyelmet arra,

hogy 2016. január 1-jén lépett hatályba a közétkeztetésről szóló rendelet, amely részletesen szabályozza a többi között az iskolai menzákon, kórházakban adandó ételek elkészítését és tápanyagtartalmát. (www.eduline.hu/kozoktatas) (Ennek értékelése nem tárgya e dolgozatnak, de érdekes vizsgálati téma lehet.)

Az egészség, egészségfejlesztés alapelve: „Nem a betegséget, hanem a beteget kell gyógyítani.” Az emberek az életük során mindig arra törekednek, hogy minél egészségesebben, kevés betegségben éljék le az életüket. Annak érdekében, hogy megelőzzük a megbetegedéseket, mozognunk kell és egészséges életmódot folytatni, vitaminokkal kell kiegészíteni az étrendünket (BARTUSNÉ SZ. E. – LIPIENNÉ K. I., 2005).

Az_egészséges életmód összetevői (mozgás, fizikai egészség):

- rendszeres testedzés,
 - megfelelő táplálkozás,
 - pihenés (munka és pihenés megfelelő aránya),
 - higiéné,
 - testi-, szellemi-lelki egyensúly,
 - egészségkárosító hatások elkerülése,
 - betegségek megelőzése (prevenció),
 - természetes környezetünk pozitív hatásai (levegő, napfény, víz).
- (KÖNTÖS ZOLTÁNNÉ R. M., 2008)

A mozgás, a rendszeres testedzés a szervezet egészére kihat. Munkavégző képességünk és ellenálló képességünk a terhelés hatására nő, javul. A **mozgatórendszer** részei (izmok, ízületek, inak, csontok) a terhelés hatására fejlődnek, gyarapodnak, erősödnek, az izomrostok anyagcseréje felgyorsul, vérellátottsága megnő. A **szív- és keringési rendszer** is fejlődik, mert a szív tápanyag- és oxigénellátottsága a terhelés hatására megnő, a szívizomrostok megerősödnek, a vérkeringés fokozódik. A **légzőrendszer** is fejlődik, mert a terhelés hatására a tüdő légzőfelülete megnő, a vitálkapacitás, és ennek hatására az oxigénfelvétele javul, azaz egy légzéssel több oxigént tudunk felvenni, a perctérfogat is javul. Az **emésztés** felgyorsul, a felesleges zsírokat

elégetjük, a testsúly optimalizálódik. Az **idegrendszerre** nyugtató hatású, mert az agy vérellátottsága nő, a mozgás elvonja a figyelmet a problémákról. Az **immunrendszerre** fejlesztő, erősítő hatással van, így a szervezet ellenálló képessége javul.

A **képességeink** pedig az alábbiak szerint változnak: javul az állóképesség, növekedik az izomtömeg, az izomerő, az ízületi mozgékonyság megnő, javul a mozdulatgyorsaság, javul a mozgáskoordináció (a kondicionális és a koordinációs képességek is fejlődnek). A fiatalok megfelelő fizikai állapotban tartását a mindennapos testneveléssel segítik elő (KÖNTÖS ZOLTÁNNÉ R. M., 2008).

A **szenvedély** az akaratnak valamely erős vágy által való leigázása. (Maga a vágy, még ha erős is, nem szenvedély, ha kielégítik, megszűnik.) A **szenvedélyeket** általában két nagy csoportra osztjuk: **hasznos** és **káros** szenvedélyek. Társadalmi hatásuk alapján osztjuk fel. Ha pozitív szenvedélyről beszélhetünk, örömmel tesszük, hiszen ez mindenkinek (egyénnek és társadalomnak egyaránt) jó. Baj akkor van, ha negatív szenvedélyről kell szólnunk, hiszen ez már problémák sorozatát veti fel az egyénre és a társadalomra nézve is. Ezeket a negatív szenvedélyeket más szóval **szenvedélybetegségeknek** nevezzük. (BARTUSNÉ SZ. E. – LIPIENNÉ K. I., 2005).

A kérdőíves vizsgálatról

Egy kérdőívet készítettem, hogy felmérjem a fiatalok egészségszokásait. A kérdéseim az egészség minden témáját érintették. 8 kérdést tettem fel a kisnyolcadikosoknak és a végzős tanulóknak. Hipotézisem a következő volt: a kicsikre a szülők jobban figyelnek az egészségszokások szempontjából, a nagyok önállóbbak.

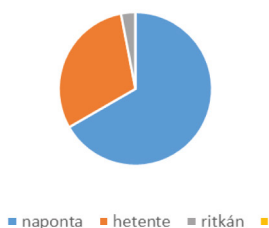
Összességében elmondható

A 8. évfolyamos diákok esetében a szülők jobban odafigyelnek, mert még fiatalokról van szó.

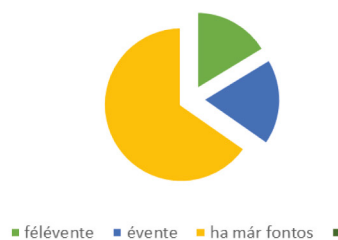
- 12. évfolyamosok önállóak, a kezükbe veszik az irányítást, inkább a saját döntéseik alapján élnek, mint nem.
- Az egészséghez való hozzáállás nem éppen megfelelő egyik korosztály tekintetében sem.
- Mindennapos testneveléssel kompenzálják mindezt, arra törekszenek, hogy minden diák sportoljon.
- Az étkezés tekintetében elmondható, hogy a megkérdezett tanulók inkább egészségesen étkeznek, mint nem.
- Az életkörülmények meghatározzák, hogy ki mennyire egészséges, hisz a tehetősebbek több egészséges ételt vehetnek meg.
- Állam és egészségügy viszonya nem éppen a megfelelő, a pénzügyi meghatározó.

A mellékelt diagramok nem életkor szerint, hanem a teljes létszám arányában mutatják az eredményeket:

Zöldség és gyümölcs fogyasztása



Szűrővizsgálat gyakorisága

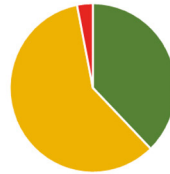


Sportolás



■ igen ■ nem ■

Egészséges élet elérése



■ teszek ■ megvagyok ■ nem érdekel ■

Gyógyulási lehetőségek



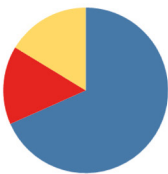
■ gyógyszerrel
■ gyümölcscsel, zöldséggel
■ családi módszer

Friss levegőn való tartózkodás



■ minden nap amikor csak tudok
■ minden nap, ritkán

A betegség komolyanvétele



■ érdekel ■ nem annyira érdekel ■ nem izgat

A fogmosás gyakorisága



■ napi 3x ■ napi 2x ■ napi 1x ■ hébe-hóba

Irodalomjegyzék

Bartusné Szabó Eleonóra, Lipienné Krémer Ibolya (2005):

Egészségkultúra, egészségtan.

Nemzeti Szakképzési Intézet, Budapest.

Köntös Zoltánné Reigl Mariann (2008):

Hogyan csináljam?

Korona Kiadó, Budapest.

www.tudasbazis.sulinet.hu

www.dietetikamidenkinek.hu/egeszsegestaplalkozas.php

http://eduline.hu/kozoktatas/2015/1/1/Ilyen_lesz_az_iskolai_menza_2015tol_semmi_c_H66YBK

KISS RENÁTA

Kossuth Lajos Evangélikus Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium
és Pedagógiai Szakközépiskola

Miskolc

TÁRSADALMI DEVIANCIÁK: DROG, BŰNÖZÉS, PROSTITÚCIÓ, AHOGYAN MI LÁTJUK

*„Ha nem akadályoztad meg a bűn elkövetését, amikor megtehetted volna,
bűnrészes vagy.”*

Lucius Annaeus Seneca

Kezdetben szeretném megértetni, hogy miért is ezt a témát választottam az esszém elkészítéséhez. Az első szempontom az volt, hogy napjainkban egyre gyakrabban és egyre nagyobb számban jelennek meg a deviáns magatartási formák (alkohol-, drogfogyasztás, prostitúció, öngyilkosság, bűnözés, csavargás stb.), így fontosnak tartom, hogy ezekről az esetekről is beszéljünk. A másik szempontom az volt, hogy közel áll hozzám, és érdekesnek találom a bűnmegelőzéssel foglalkozó területet, valamint örülök annak, hogy vannak olyan szakemberek, akik nap mint nap azon munkálkodnak, hogy a bűnelkövetések számát csökkentsék. A fenti idézetemre szeretnék kitérni, ugyanis azért választottam ezt a mondatot, mert egyetértek vele. A fiatal korosztálynak, de még a felnőtt korosztálynak is mindig van választási lehetősége, hogy egy bűncselekményben milyen állást szeretnének elfoglalni. Csak rajtuk múlik, melyik helyet szeretnék képviselni. A jót vagy a rosszat.

A fent felsorolt deviáns magatartási formák legjobban azokra jellemzők, akiknél a családi háttér stabilitása nem megfelelő, hiányzik a biztonságérzet megfelelő szintje, nem alakul ki szülő-gyermek bizalom, nem kapnak elég szeretetet, és nem becsülik meg őket. Éppen ezért a gyermekek egyfajta „me-

nedéket” keresnek. Egy olyan környezetet, ahol foglalkoznak velük, és azt hiszik, hogy ebbe a csoportba beleillenek, így mindent megtesznek annak érdekében, hogy a társaik megbecsüljék őket. Ezért olyan dolgokat is képesek megtenni, amelyek nem a normális viselkedési formához tartoznak, például kipróbálják a drogot, ami éppen csak egy pillanatnyi jókedvet és semmivel nem törődést okoz. Mivel a hatása elmúlik, ezért még több ilyen élményt akarnak maguknak szerezni, újra és újra használják a szereket. Ha már egyszer kipróbálták, azonnal rászoknak. A kábítószer-fogyasztóknál az éntudat sérült, vagy nincs önbecsülésük. Valamint azért is használják, mert Magyarországon nagyon elterjed a „hogyan legyünk vagányak” típusú hierarchia alapján. Vannak olyan gyermekek, akik már jó dolgukban sem tudják, hogy mit kezdjenek magukkal, így elkezdik használni először a gyengébb, majd a károsabbnál károsabb szereket. Tönkreteszik saját magukat és a családjukat, nem sejtve, hogy ezzel a szüleiknek mekkora fájdalmat okoznak. Viszont nem gondolnak bele, hogy súlyos következményekkel is járhat az ilyen szerek fogyasztása. Felborul a szervezetük működése, pszichés tünetek (figyelem és koncentrációképeség zavara, feledékenység, idegesség, hallucináció), testi tünetek (beesett arc, elszíneződött bőr, étvágytalanság, fogyás, tág pupilla) és magatartásbeli problémák alakulnak ki. A másik dolog, hogy alkoholizálnak, így ennek hatására (vagy ha nem is fogyasztottak) csoportos garázdaságot is elkövetnek. Valamint azért is követnek el a fiatalok bűncselekményeket, mert alacsony a feszültségtűrésük, és az őket érő konfliktusokat azonnal agresszióval akarják megoldani. *„Iszunk egymás egészségére, és közben aláássuk a sajátunkat.”* (Jerome K. Jerome) Ahogyan az idézet is mutatja, az alkoholnak számtalan káros hatása lehet huzamosabb időn keresztül fogyasztásakor az ember pszichés és fizikai állapotára, valamint a közösségi életére.

Fontos, hogy egy olyan baráti körbe kerüljünk, ahol nem várnak el tőlünk olyan viselkedést, amely nem megfelelő, és nem erőszakolják ránk azokat a dolgokat, amelyeket mi nem szeretnénk megtenni. A legtöbb fiatal egyszerűen nem tud „nem”-et mondani, mert attól fél, hogy kigúnyolják, és „cikinek” fogják tartani, amiért nem csinálja azt, amire a többiek utasítják. Fél, hogy megszakítják vele a kapcsolatot, és nem tud kivel barátkozni, mert kikerült abból a közegeből, amely számára a normális, és amely eddig a „menedéket” jelentette. Az **esettanulmány**omban megismerhetnek olyan fiatalokat, akik féltek „nem”-et mondani, és ez lett a vesztük. Pár hónappal ezelőtt történt ez az eset ahhoz a településhez közel, ahol én is lakom. Egy 28 éves

fiatalember és barátnője egy péntek este hazafelé tartottak, ahol egy kereszteződésben egy 8-10 fős társaság tagjai az autójuk elé álltak, és nem engedték továbbhajtani őket. Először az autóban tettek kárt, majd a fiatalembert kirángatták és ütni kezdték. Betörték az orrát, kirugdosták a fogát, és olyan súlyos ütések érték, hogy több helyen a koponyája is betört. Eközben a csapat másik fele a fiatal lányt sem kímélte. Ütni kezdték, de rajta kisebb sérülések keletkeztek. Miután a párral végeztek, a kocsiból minden mozdítható dolgot elvittek, őket pedig az út közepén hagyták. A mezőőr érkezett meg, aki azonnal hívta a mentőket, de amíg kiérték, elsősegélynyújtást alkalmazott. Közben a rendőrség is megérkezett, de akkor már a társaság sehoh sem volt. Másfél napon belül az elkövetőket azonosították, elfogták, a miskolci rendőrkapitányságon előállították, és gyanúsítottként hallgatták ki őket. Kihallgatásuk után előzetes letartóztatásra tettek indítványt, amelynek a bíróság helyt is adott. Bár a szemtanúk szerint egy 8-10 fős társaság volt a tettes, a rendőrök három főt vettek őrizetbe. A sértett fiatalember 8 napon túl gyógyuló sérüléseket szenvedett, több hétig kórházban volt, de már otthon van, és a környezetében élők segítenek neki a gyógyulásban. **Az esettanulmányomból a következőt szeretném kiemelni:** a 8-10 fős társaságban voltak tizenéves fiatalok is, akik ugyanúgy bűnösök. Feltehetjük a kérdést, hogy mégis mi vezérelte őket. A válasz egyszerű. A már említett megfelelni akarás vágya munkált bennük, vagy éppen csak egy jó „bulinak” gondolták, ám az biztos, hogy nem gondolták végig, és nem gondolták, hogy ennek súlyosabb következménye is lehet. Sajnos a mai fiatalokra az a jellemző, hogy előbb cselekednek, és csak azután gondolják át, hogy mit is tettek. Ha átgondolják egyáltalán. Viszont vannak olyanok, akik fel sem fogják tettüket. A meg gondolatlanságuk miatt már a felnőtté válásuk előtt a fiatalkorúak börtönében kezdik az életüket ahelyett, hogy becsületes úton járnának, és szabadon, nyugodt körülmények között élhetnének, viszont ők az általuk úgymond „vagányabbnak” képzelt utat választják. Nem csak a fiúknál fordul elő a normaszegő viselkedés, a lányok ugyanígy belekeveredhetnek egy olyan rossz közegbe, amely arra kényszeríti őket például, hogy prostituáltakká válnak. Magyarországon a prostitúció elősegítése büntetendő. De nemcsak a rossz közeg miatt döntenek úgy, hogy prostituálttá válnak, hanem a jó megélhetés érdekében is vállalják ezt a tevékenységet, és még büszkéek is rá. Vannak olyanok, akik párkapcsolatban élnek, viszont így is folytatják ezt a „munkát”. A bűncselekményekhez tartoznak még az internetes csalások, amelyek egyre

elterjedtebbek napjainkban. A legtöbb bűnelkövető a közösségi oldalakon, például a Facebookon tudatosan választja ki az áldozatait: hostessmunkát ajánl nekik, vagy olyan hatásosan adja elő, hogy szerelemet érez irántuk, hogy a fiatalok könnyen bedőlnek.

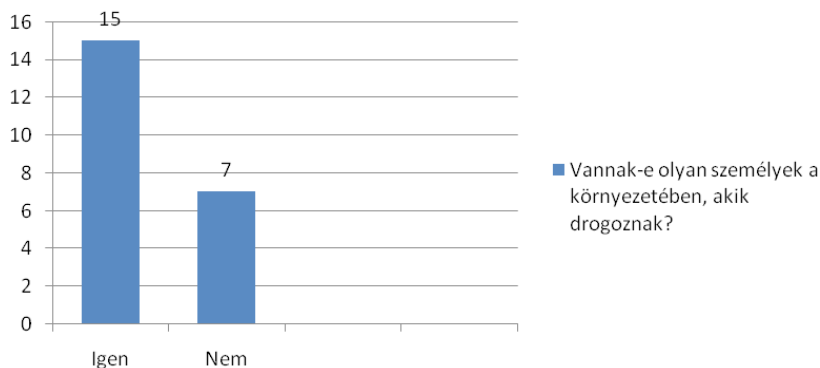
Az esszémhez kapcsolódva két **közvélemény-kutatást** végeztem a környezetemben élő emberekkel arról, hogy ők mit gondolnak, Magyarországon mennyire elterjedt a bűnözés a kiskorúak körében. A másik kutatásom pedig az volt, hogy vannak-e olyan emberek a környezetükben, akik drogoznak. 22 személy töltötte ki az általam készített kérdőívet. Az első kérdésemre a következő eredmény született:



Az oszlopdiagramon látható, hogy a legtöbben átlagosnak gondolják a bűnözés elterjedését a kiskorúak körében. Az általam megkérdezett személyek között egy rendőr is választ adott. Ő átlagosnak gondolta a kiskorúak bűnelkövetését. Az indoklása az volt, hogy általában a felnőtt korosztályba tartoznak azok, akik kiskorúakat bízhatnak meg azzal, hogy helyettük végezzék el a bűncselekményt. Így a kiskorúak csak bűnrészesek az esetben.

A második kérdésemre a következő válaszok érkeztek:

Vannak-e olyan személyek a környezetében, akik drogoznak?



Látható, hogy sajnos többen vannak olyanok, akik igent mondtak.

Összegzésként elmondhatom, hogy azok a személyek, akiket megkérdeztem, nyitott szemmel járnak ugyan a világban, viszont vannak olyanok, akik igyekeznek tudomást sem venni ezekről az esetekről. Csak akkor kezdik el érdekelni a legtöbb embert az ilyen esetek, amikor már megtörténik a baj, amikor egy közeli ismerős vagy családtag kerül veszélybe. Az ilyen esetek elkerülése érdekében mindig legyünk körültekintőek, figyeljük egymásra, segítsük egymást mindenben. Remélem, hogy azok a szülők, akiknek kapcsolata nem jó a gyermekével, megváltoznak, és a szülők nagyobb odafigyelést tulajdonítanak majd a gyermeküknek, így ő kevésbé fogja magát rosszul érezni a családi környezetben. Valamint azok a gyermekek, akik mindent megkapnak a szüleiktől, és visszaélnék a jószágukkal, belátják, hogy hibáztak, és ők is a változás útjára szeretnének lépni. Illetve fontos lenne a „nem” megtanítása a gyermekeknek, így csökkenhetne a bűnözések száma. Azt is remélem, hogy az olyan fiatalkorúak, akik bűncselekményt akarnak elkövetni (vagy el is követik), minél előbb belátják, hogy nem a legjobb úton járnak, és tenni akarnak a változás érdekében. Azonban bármennyire is nehéznek gondolják ezt a változást, dönteniük kell, hogy melyik utat választják. Minél bonyolultabb a helyzet, annál nehezebb határozni, de ha az elhatározottsá-

guk és a kellő motivációjuk megvan, valamint erős a döntéskéességük, és személyiségileg fejlettek, akkor képesek ezt átlátni. Így mindent megtesznek annak érdekében, hogy megváltozzanak. Részt vesznek a rendőrség által létrehozott bűnmegelőzési előadásokon, és figyelemmel kísérik az olyan fiatalok előadását, akik elmondják nekik a történetüket, valamint meghallgatják a tanácsot, amelyet adnak nekik. Bízom benne, hogy segítséggel egy új, normálisabb és magabiztosabb jövőképet alakítanak ki, és egyenesen haladnak egy új élet megteremtéséhez.

„Egy ember életében olykor a legenyhébb remegésekből lesznek a földrengésszerű változások.”

Kenneth Rijock

Irodalomjegyzék

Furnham, Adrian (2010):

Pszichológia – 50 fogalom, amit ismerni kell.

Ventus Libro Kiadó, Budapest.

Kozma Béla (2010):

Pedagógia 2. Nevelési alapismeretek.

Comenius Bt., Pécs.

Tóth Ibolya (2001):

A pszichológia alapjai.

Comenius Bt., Pécs.

<http://www.citatum.hu/idezet/3165>

<http://www.citatum.hu/idezet/69427>

TÓBIÁS BARBARA
Miskolci Szakképzési Centrum Baross Gábor
Közlekedési -és Postaforgalmi Szakközépiskolája
Miskolc

BAKTAKÉK KÖZSÉG TÖRTÉNETE – LEVÉLTÁRI ADATOK ALAPJÁN

Ma egy középiskolás diáknak a legritkább esetben jut eszébe az, hogy a tanulás mellett tudományos jellegű kutatással foglalkozzon. Úgy érezzük, hogy épp elég az a széles körű tudás, amelyet nap mint nap a tantárgyak közvetítésével elsajátítunk. Sőt, többnyire soknak és – valljuk be – néha fölöslegesnek érezzük. Mégis akadnak helyzetek, kérdések, amelyekre csak úgy kapunk választ, ha mi magunk kutakodunk, kíváncsiskodunk. Számunkra az a kézenfekvő, ha az interneten keresünk, úgy gondoljuk, hogy a világhálón mindenre választ kapunk. Vagy mégsem? Melyek azok a források, amelyek segítik az ismeretszerzést a hagyományos módszereken kívül?

Ilyen izgalmas lehetőség lehet a levéltár, amelyről – bevallom – eddig nekem se sok ismeretem volt. Sokat kutattam, olvastam, hogy megértsem a levéltár fogalmát és hasznát. Próbáltam minél közelebb kerülni ehhez a témához, és arra jutottam, hogy **a családom vagy lakóhelyem** történetének a feltárásához tudom igénybe venni a levéltárakat. A levéltárnak már a neve is érdekes, hiszen egy laikus ember azt gondolhatná, hogy csak levelek tárolására szolgáló intézmény. Holott a levéltár ennél sokkal különlegesebb hely. Dolgozatomat ezért elsőként a fogalmak bemutatásával kezdem.

A levéltár fogalma és típusai

A régi írásos anyag megőrzésére, kutatására, bemutatására szolgáló tudományos intézményt levéltárnak nevezzük. Vannak *vállalati, intézményi, családi és személyi leltárak* is, melyek az előbb felsorolt levéltári fajtákra vonatkozó adatokat tárolják, és információkat szolgáltatnak igazolásokkal, bizonyító anyaggal, ha arra szükség van. Több országban történik a levéltári adatok digitalizálása, melynek segítségével könnyebbé és rövidebbé válik a kutatás. Ezzel a módszerrel törekednek a különféle közigazgatási hivatalokhoz való kapcsolódáshoz. Magyarországon a levéltári kutatást törvények szabályozzák, pontosabban az 1995. évi LXVI. törvény, valamint az Adatvédelmi törvény (1992. LXII.). Ezek rendelkezései alapján az 1990. május 1. előtt keletkezett iratok 15 év, míg az ez után keletkezettek 30 év után válnak szabadon kutathatóvá. Az iratokat azonban egy arra jogosított tudományos szervezet által kiadott engedély ellenében adják ki a levéltárak tudományos kutatások esetében. A levéltárak fontos anyagokat őriznek a genealógia, a történettudomány, a demográfia számára az egykori népesség élettrajzi, egészségügyi, statisztikai állapotáról. (ENDRÉNYI, 1980) Ez utóbbi adatok érdekeltek engem is lakóhelyem történetének kutatásakor.

A kutatást először a helyi önkormányzatnál, illetve az ekléziánál kezdtem, aztán természetesen igyekeztem eljutni a legközelebbi levéltárakba, könyvtárakba. Mivel Miskolcon, a megyeszékhelyen járok középiskolába, ez nem volt nehéz dolog. Itt ismertem meg azokat a fogalmakat, amelyek egy levéltárat jellemeznek.

Levéltári alapfogalmak

Az általam vizsgált fogalmakból csak néhányat szeretnék itt megemlíteni. Ezek a kifejezések eddig az én szókinccsemben más értelmet hordoztak, mint pl. az állag, a kútfő vagy a tétel. A kutatás során derült ki, hogy ezek a fogalmak a levéltári szakszavak között milyen jelentéssel bírnak.

Állag: nagyobb terjedelmű levéltári egység, a fond része.

Kútfő: többféle levéltári egység megnevezésére szolgáló kifejezés.

Iratfolyóméter: egy iratfolyóméter mennyiségű az a levéltári iratanyag, amely lapjával egymásra vagy egymás mellé téve egy méter hosszú.

Tétel: természetes módon kialakult tárgyi egység, pontosabban általános tárgyú levéltári egység. (Ember Győző, 1982)

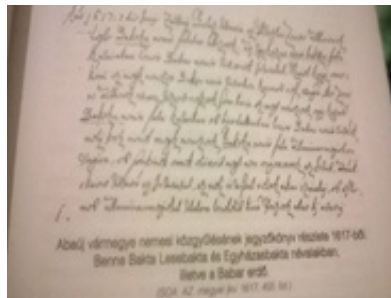
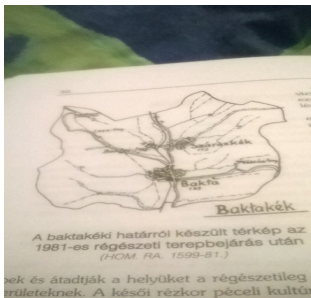


Baktakék címere

Írásom elején említettem, hogy lakóhelyemet, a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei **Baktakéket** szeretném bemutatni a levéltári kutatások segítségével. Szülőfalum ma egy közel 900 lelket számláló kicsiny település Észak-Magyarországon, a Cserhátan, a Hernád völgyében. A források felkutatásának alapvető nehézségeit Baktakék abaúji volta jelentette. Abaúj kutatását jelentősen nehezíti az a tény, hogy levéltára Kassán található. Mindezekért a helyi református egyházközséghez fordultam segítségért, és időm nagy részét a könyvtárban töltöttem. Igen izgalmas adatokra bukkantam.

Baktakék néveredete

A Baktakék elnevezést 1950-ben kapta a falu, amikor Bakta és Szárazkék községeket egyesítették. A Bakta helynév puszta személynévből keletkezett magyar névadással. A Kék – régen Kéty – elnevezés talán a félköríves holtág (folyókanyar) értelmű régi magyar főnévből keletkezhetett. A kék szónak egykor zöld jelentése volt. Bizonyára a természetes tájra vonatkozott. A Szárazkék előtagja arra utalhatott, hogy a település az észak–déli irányú Száraz-völgyben fekszik. (TAKÁCS–KOVÁCS, 2000)



A legrégebbi idők

A hagyomány szerint Baktakék már a kőkorból lakott település volt. Ezt bizonyítja a századfordulón talált számos kőkori eszköz, balta és őrlőkő. A 20. század elején ásásokat is végeztek a faluban, amelyek korok szerinti rétegeket mutattak, vagyis fokozatos fejlődésmentet láttattak. Így valószínűleg gyakran változtak lakói. Jelentős bronzkori településként említi Baktát és Kétyet az 1896-os megyei monográfia. Baktán vaspántokkal összefogott durva mívű cserépedényt is találtak, melyből kelta, római és népvándorlás kori lelőhelyekre következtettek. A fent említett leleteket sajnos pontosabban nem ismerjük. Azok Kassára, az ottani múzeumba kerültek. Az előkerült emlékek bizonyítják, hogy a Cserehát alkalmas volt különböző korok népességének letelepedésére. (TAKÁCS–KOVÁCS, 2000)

Baktakék lakossága (KSH adatok, 1968)

II. József **1784. július 16-án** rendelt el Magyarországon **népszámlálást**. A népszámlálás során elsődlegesen katonai szempontok érvényesültek, burkolt célja a besorozható újoncok számának felmérése volt. Baktán ekkor 86 házban 84 család élt, ami összesen 537 fős lélekszámot jelent. A lakosok közül 299 volt a férfi és 238 a nő. A férfiak közül 87 nős volt, míg az elváltak, özvegyek, nőtlenek összesen 148-an. A férfiak közül 1 pap, 26 nemes, 1 mesterember, 20 paraszt, 57 zsellér, 1 szabadságolt katona és 23 polgári és paraszti örökös ismeretes.

Kéty esetében 46 házban 40 család lakott, ami 313 fős lélekszámot mutat. A lakosok közül 145 volt a nő és 168 a férfi, akik közül 59 volt házas, míg az elváltak, özvegyek, nőtlenek száma 109 volt. A férfiak között volt 1 pap, 20 paraszt, 40 zsellér, 1 katona és 17 polgári és paraszti örökös.

Baktakék népsűrűsége (terület: 18,8 km²):

1787 – 45,3 fő/km²

1870 – 54,3 fő/km²

1900 – 51,2 fő/km²

A fenti adatok azért érdekesek, mert jól megfigyelhető a történelmi korok szerinti változás a település életében. A 18. századtól kezdődően vannak adataink. Világosan látszik, hogy a II. világháborúig egyenletesen nő a lakosság lélekszáma, majd azt követően, a 60-as évektől fokozatosan csökken. Jelenleg is fogyunk, kevesebb a lakosság, mint száz évvel ezelőtt. Számomra ezek az adatok azt jelzik, hogy a két falu lakossága a 18. század óta lélekszámban és összetételben is sokat változott. Kétszáz év elteltével ez a kicsiny település még létezik, de hátrányait nehezen tudta leküzdeni. A falu lakossága előregegett, a fiatalok elvándorolnak.

Egyházak, vallási élet, hagyományok



Baktakék történetében a református és a görögkatolikus egyháznak volt döntő szerepe. Baktát jórészt református, míg Kéket görögkatolikus vallásúak lakták. A reformáció előtt mindkét település katolikus templommal rendelkezett. A baktai utóbb a reformátusok kezébe került, míg a kétyi elpusztult. A templom pusztulását a falu elnéptelenedése okozta. 1608-ban Bakta re-

formátus gyülekezete anyaegyházzá vált. Mindezeket a történeti adatokat a plébános úrtól tudom, aki szívesen mesélt nekem a falu életéről, illetve nagy segítségemre volt az eklézsia iratanyagának a bemutatásakor.

Külön szeretnék említést tenni azokról az ünnepekről, szokásokról, melyek a környékünkhöz kötődnek. Ezek még ma is élő hagyományok. A hiedelmek, a népviselet lehet, hogy már nem jelenik meg olyan látványosan, mint elődeink életében, de jelzi az itt élők összetartozását. Hagyományainkat mindenkor erősen befolyásolta a hitélet.

Összefoglalás, konklúzió

Meggyőződésem, hogy az évszázados néphit, a közösség ereje tarthatja fenn a nagyvilágtól elzárt településeket. Természetesen a modern kor vívmányai lépten-nyomon éreztetik jótékony hatásukat a vidékünkön, nem élünk középkori körülmények között, de a fővárostól és a fő útvonalaktól távol és talán a lehetőségektől is kicsit távolabb vagyunk, mint más országokban élők.

Édesanyám és családja nagyon régóta Baktakéken lakik, majd miután hozzáment édesapámhoz, ők is ide telepedtek le. Születésem évében, 1998-ban építették jelenlegi házunkat, mely 15 főnek adott eddig otthont, de mint minden családnál, a gyerekek egyszer felnőnek, szárnyat növesztenek, és kirepülnek. Két nővérem van, akiknek hivatalos irataiban is Baktakék van születési helyként megnevezve. Annyira a szívünkhöz nőtt ez a kis falu, hogy miután testvéreim családot alapítottak, ők is itt vásároltak, illetve itt építettek házat. De vannak olyan hozzátartozók is, akik nem maradtak itt, viszont messzire sem mentek. A környező falvakban, városokban – Ináncson, Abaújdevecseren, Encsen – telepedtek le. Manapság nagyon divatos dolog a családfakutatás is. Az én családom történetének felderítése nem lenne egyszerű feladat, de miután belekóstoltam a helytörténeti kutatásba, látok esélyt arra, hogy egyszer foglalkozom majd a családom történetével is. Nyilván írásomban is sokkal több helyet kaphattak volna a helytörténeti adatok, de ebben az esszében mindössze arra tudtam vállalkozni, hogy egy rövid bemutatást készítsek a lakóhelyemről.



Református templomunk belső tere

Dolgozatom befejezéseként elmondhatom, hogy magam sem gondoltam volna, hogy ennyi érdekes adatot, iratot lesz alkalmam felkutatni, és hogy a levéltárak ilyen izgalmas, különleges helyek. Nagyban megkönnyíti majd a jövőben az iratok kutatását a levéltári anyagok digitalizálása, de addig is fontos szerepet tölt be a kéziratok vizsgálata a különböző tudományágakban.

Irodalom és forrásjegyzék

A források megjelölésénél megjegyzendő, hogy a levéltári dokumentumok, az eredeti iratanyagok nagy része a helyi református esperes közvetítésével került hozzám. Ilyen rövid idő alatt a kutatáshoz az engedélyek beszerzése sem lett volna elegendő. Az alább megnevezett intézményekből kapott anyagok egy szakdolgozati kutatás témáját képezték. Külön köszönetet kell mondanom azért, hogy az illetékesek a rendelkezésemre bocsátották, és bepillantást engedtek az iratanyagba.

Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár,

Borsod vármegye nemesi közgyűlésének iratai

Baktai Polgármesteri Hivatal

Baktai Református Eklézsia

Herman Ottó Múzeum.

Miskolc, Néprajzi Adattár

Herman Ottó Múzeum.

Miskolc, Történeti Adattár

Kassai Püspöki Levéltár,

Szlovákia

Országos Széchenyi Könyvtár

Sárospataki Református Kollégium Tudományos

Gyűjteményének Levéltára

Irodalomjegyzék

Adatok Borsod-Abaúj-Zemplén megye községeiről (1968)

Miskolc, Központi Statisztikai Hivatal Borsod Megyei Igazgatósága

Ember Győző (1981):

Levéltári terminológiai lexikon.

Tankönyvkiadó, Budapest.

Endrényi Ferenc (szerk.) (1980):

Levéltári ismeretek kézikönyve.

Akadémiai Kiadó, Budapest.

Jeney Andrásné, Tóth Árpád (szerk.) (1997):

A történelmi Magyarország városainak és községeinek névváltozatai az Országos Községi Törzskönyvbizottság iratanyaga alapján (1898–1913).

Központi Statisztikai Hivatal, Budapest.

Kiss András (1995):

A magyar honvédség újjászervezése.

Zrínyi Katonai Könyvkiadó, Budapest.

Magyar városok és községek (Statisztikai adatgyűjtemény) (1958).

Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest.

Takács László, Kovács Zsolt (2000):

Baktakék története.

Baktakék Önkormányzata, Baktakék.

<http://www.bazleveltar.hu/news.php> (2015. december 10)

<http://library.hungaricana.hu/> (2015. december 8.)

<http://konyvtar.hu/konyvtar/131> (2015. november 30.)

http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99500066.TV

(2015. november 18.)

http://mnl.gov.hu/bal_menusor/hasznalat/oktatas/mindenkinek/kerdezz_-_felelek/leveltari_szakkifejezesek.html (2015. november 16.)

A VIRTUÁLIS JÁTÉKOK HATÁSA

Dolgozatom célja: megcáfolni a virtuális játékokkal kapcsolatban kialakult tévhiteket és bemutatni a digitális játékok tizenéves korosztályt érintő valós hatásait.

A probléma, amelyet szeretnék feltárni ebben az írásomban, az a virtuális és számítógépes játékokkal kapcsolatban kialakult tévhitek és ezáltal a szülő-gyermek konfliktusok, valamint a virtuális játékok személyiségfejlődésre gyakorolt hatásai. Leggyakrabban a „káros vagy hasznos”, illetve a „túlzott vagy még egészséges játékmennyiség” kérdései merülnek fel ezzel kapcsolatban. Az írásomban szeretnék néhány megoldást is javasolni ezekre, és végül bemutatni közösségeket, egészséges játéokra ösztönző környezetet és mozgalmat.

A játékok egyik típusa az online játék, amelyről a sajtóban hallhatunk, hogy képes függőséget okozni, de ez a játéktípus korosztályunkra nem jellemző. Ezért erről nem is szeretnék bővebben írni. Az egyéb tabletes, számítógépes játékokkal sokkalta többen ülnek le játszani.

A virtuális játékokkal kapcsolatos konfliktusok és viták eredete a virtuális bennszülöttek és virtuális bevándorlók közti különbségeken alapul. „Marc Prensky (2001) *digitális bennszülötteknek* nevezte azokat az egyéneket, akik abban a korban születtek, amikor a digitális technika már a háztartások részévé vált. Azok, akik ennek előtte szocializálódtak, a *digitális bevándorlók.*” (Gyarmathy Éva, 2012, 4) Szóval míg a fiatal korosztály digitális bennszülött, addig a szüleink többsége csak digitális bevándorló (ez függ az életkortól), emiatt nem annyira látják át ezt az új „világot”, és inkább a jól bevált módszereknél és gondolkodásmódnál maradnak, miszerint ha a gyerek a szobában ül, és nem tanul vagy sportol, akkor nem fejlődik. Így rossz megoldásokkal állnak elő, ami a gyermekükkel való kapcsolatot is megromthatja, hiszen „a szülők megtartják maguknak a »felnőtt jogokat«, vagyis azt a mezsgyét,

amibe a gyerekek már nincsen beleszólása.” (TARI ANNAMÁRIA, 2012, 18) És nem törekszenek közös megoldásokra, kompromisszumokra. Ha már család, beszélhetünk a családhoz kapcsolódóan a túlzott játék kiváltó okairól: a gyerek egyedüllete vagy a szülő nem megfelelő figyelme (nem vonja be beszélgetésekbe, és kevés időt tud vele foglalkozni). Különböző felmérések igazolják, hogy egy gyerekre átlagosan napi 3-4 perc figyelmet fordít a szülő, ami után nem meglepő, hogy keres magának egy világot, ahol ő is számít. Jobban fogja érezni magát a játékban, mint például a családban egy beszélgetés alatt (ahol gyakran számonkérlik), tehát több időt is fog számítógép vagy egyéb elektronikus eszköz előtt ülve tölteni. „Az előző generációknak is voltak helyeik, ahol a szülőktől, tanároktól, egyáltalán a felnőttektől távolabb lehettek együtt. Felügyelet és beleszólás, irányítás, kritika, büntetés nélkül. Száz éve még grund volt, aztán tér, töltés, patakpart, városi házak, romok, aluljárók, játszóterek... A mostani gyerekeknek is van ilyen helyük, csak ez egy virtuális tér. Sokkal tágasabb és színesebb, talán érdekesebb, talán veszélyesebb. Néha igen.” (TÖRÖK ILDIKÓ, 2012, 45)

Ha valakinek a mindennapjai részévé is vált a virtuális világ, akkor tudnia kell, hogy sok minden hatással lehet rá, jó és rossz értelemben egyaránt. Nézzük először a társaságbeli és időbeli körülményeit. Ha valaki egyedül játszik valamilyen „singleplayer” (egyedüli) játékban sok órában keresztül (személyenként változó), akkor játék után a valóságba visszacsöppenve magányossá válhat. De ha egészséges keretek között napi 1-2 órát játszik, az kikapcsolhatja, inspirálhatja, és fel is töltheti lelkileg, így könnyebben vághat neki a hétköznapi feladatoknak, mint például a tanulás. A másik opció a „multiplayer” játék, ahol nem egyedül, hanem csapatokban harcolhatnak közös célokért. Gyakori megoldás, hogy a gamerek (= játékosok) ezalatt internetes telefonálással tartják a kapcsolatot, és akár közös taktikát dolgoznak ki. Ez szerintem egyértelműen építi az emberi kapcsolatokat, a feladatmegoldó képességet, és később a közös élmény beszédtemává is válhat egy következő alkalommal. Itt is lehet túlzásokba esni, mint például a több napon át tartó játék „party”, de saját véleményem szerint jó társaságban beszélgetve 2-3 óra önfeledt játék, ahol mindenki aktívan be tud csatlakozni a beszélgetésbe és az ötletelésbe, pozitív hatással lesz az egyénre. Ezáltal akár új barátságok is születhetnek. Hiszen itt könnyebb megtalálni az azonos érdeklődésű és gondolkodású embereket, mint az iskolai közegben, ahol eleve sokféle társadalmi elvárásnak

kell megfelelni, és különböző érdeklődésű majdnem mindenki. A játékokban könnyebben megy az ismerkedés, és a gátlások is feloldódhatnak, ezzel adva önbizalmat a való élethez.

A hatásokat nem csak a játékosok száma és a játékkal töltött órák határozzák meg. A játékok több fő kategóriába sorolhatók, és mivel különbözőek, eltérő hatásúak lehetnek.

Kezdeném a logikai, a kirakós és az oktató jellegű, valamint a szójátékokkal. Talán mondanom sem kell, hogy ezen játékok mindegyike építő jellegű. A kirakós és a logikai a problémamegoldásokra és új gondolkodásmódra vezet rá sok embert, az oktató jellegű segíthet az ismeretek bővítésében és a nyelvek tanulásban is, a szójátékok pedig egyfajta logikát, szókapcsolatok felfedezését és szókincset fejlesztenek. Bár tény, hogy „virtuális világban virtuális képességek fejlődnek” (GYARMATHY ÉVA, 2011, 85), de fejlődnek egyéb képességek is általuk, ami hasznos lehet a mindennapok során.

Vannak különböző szimulációs játékok, melyeknek lényege, hogy valamilyen valós, létező tárgyat kell irányítani a játékban. Ezek fejlesztik a helyzetfelismerő képességet és az egyidejűleg több problémára való koncentrációt. Ha már szimuláció, akkor miért ne lehetnének sport- és versenyszimulációs játékok? Nos, ilyenek is vannak, ezek újabb célokat állíthatnak a játékosok elé, akár egyéni, akár mások rekordját megdöntő kihívás is lehet ez. A siker motiválhatja, és boldogabb lehet tőle az egyén. Fontos, hogy ne kudarcként éljenek meg egy-egy elvesztett versenyt, és inkább a célok elérésére ösztönözzék őket, de emellett a játékelmény is megmaradjon. Természetesen a vereséget is büszkén fel kell vállalni, de ha éppen egy ember nem abban a játéktípusban a legjobb, mint a barátai, fontos az ösztönzése, hogy keressen valami olyat, amiben ő is kiteljesedhet, és jól érzi magát. Mert ha egy játék szorongással és elvárásokkal tölt meg, az a játék nem a neked megfelelő játék. A következő típus a szerepjátékok. Ez szerintem egy érdekes kategória, hiszen ott van benne a lehetőség, hogy mialatt játszik valaki, mássá váljon. Egy hőssé, vagy egy ideális emberré, vagy állattá is változhat, és láthatja az életet egy új perspektívából. Ezek tágítják a látókört, de könnyen összerosódhat a játék és a valóság, így akár tévútra is kerülhet a játékos szerepjátékok által. Például azáltal, hogy mássá válik, mint aki, és ezt szeretné a való életben is megvalósítani saját maga körül. Fontos, hogy itt különbséget tudjon tenni a virtuális világ és a valóság között, mert sok minden nem annyira egyszerű módon és más mechanikával működik a valóságban, mint a játékban. A jó játékos külön tudja választani a virtuális és a valós világot.

Egy érdekes típus még a kalandjátékok összessége, amely sok új élményt és sikert nyújthat, de ennek is vannak hatásai, amelyekkel óvatossá kell lenni. Az nem jó, ha valaki a hétköznapi szürkeségét szeretné elfedni ezek segítségével. Természetesen adhatnak új szemléletmódot ahhoz, hogy mennyire különleges a világunk, miközben felfedezhet újabb és újabb dolgokat, mint egy elhagyatott sziget vagy egy régebbi kor mindennapjai.

Végül következnek a stratégiai játékok, amely szerintem az egyik legkiemelkedőbb kategória, hiszen rengeteg játékos játszik stratégiai játékokkal, és mivel ezek többnyire multiplayer játékok, lehet stratégiai tippet megosztani. Gyorsítja a reakcióidőt, mert többnyire gyors döntésekre készítet; segít könnyebben meglátni összefüggéseket és felmérni a döntések következményeit, ami a való életben nagyon hasznos lehet, például egy baleset elkerülésénél.

Ha ezek után úgy érzi valaki, hogy megtalálta a neki megfelelő játékot, amely csak jó hatással van rá, akkor már csak annyi dolga volna, hogy ezt a környezetével is elfogadtassa. Én azt látom, hogy sokszor a sztereotípiák befolyásolják a szülőket, és nem az, hogy a gyerekük sokkalta jobban érzi magát, vagy hogy milyen sikereket képes elérni a játékban. Valamint jelentős tényező a megítélésben a hatások ismeretének hiánya. Én azt tanácsolnám minden szülőnek, aki szeretné visszanyerni gyereke bizalmát és biztosan tudni, hogy a játékok építő jellegűen hatnak rá, hogy beszéljessenek gyermekükkel. Kérdezzék meg egyszer, hogy mivel játszott, azt, hogy hogy működik a játék, és milyen sikereket ért el benne. És talán a sok beszélgetés során rájön a szülő, hogy gyereke képzelete színesebb, gondolatai összetettebbek, mint gondolta. A jó beszélgetések által visszanyerheti gyereke bizalmát, hiszen ha a gyerek érzi, hogy fontos a szüleinek, akkor nem fog elzárkózni, és megnyílik előttük. Ha pedig netán túlzásba esne a játékkal kapcsolatban, akkor egyszerűbb mód megbeszélni ezeket és kompromisszumot kötni, mint eltüntetni a gyereket egy hétre a számítógéptől, ami ellentétet fog eredményezni. Tehát ezen problémák megoldása után jobb lehet a családi légkör, és a gyerek is kibontakozhat, a tehetsége is könnyebben kiderülhet, ha megnyílik a szülők előtt.

A tehetségek a digitális korban. „A tehetségesek közül azok értek el sikereket, akik a kreatív gondolkodásuk mellé a logikai-elemző gondolkodást és az írásbeliséget is fel tudták sorakoztatni. A digitális korban újféle lehetőségek nyíltak. A kultúra kedvez a kreatív működésnek, mert több lesz a megjelenő jobb agyféltekei dominancia.” (GYARMATHY ÉVA, 2011, 88) „A fejlődésben

és fejlesztésben mindig jelen voltak a művészetek, stratégiai játékok és sportok. Ezek most a 21. században az előző századhoz képest nagyobb szerepet kell kapjanak az emberek mindennapjaiban és az iskolai tanításban.” (GYARMATHY ÉVA, 2011, 88) „A digitális kultúra által megerősített gondolkodásra építhet az iskola is. Egyelőre azonban még mindig a laterális kultúra termékeit várja el a diákoktól, ahelyett, hogy a meglévőre, az erősségekre építve fejlesztené a kultúra által nem erősített gondolkodásmódot is.” (GYARMATHY ÉVA, 2012, 7) „A megoldás tehát a híd. A »szenítő ergo cogito«, a két agyféltekét összekötő corpus collosom (kérges test) hatékonysága.” (GYARMATHY ÉVA, 2012, 7) Tehát nem könnyű a virtuális korban a tehetséget kamatoztatni, főleg mivel az iskolák sem tartják a lépést, pedig új módszerekkel sokkalta több elérésére is képes lehetne a mai generáció.

A virtuális játékok kedvelőit több építő jellegű esemény, mozgalom is inspirálhatja a jobb életmódra vagy új dolgok kipróbálására. Magyarországon a PlayIT, ami a gamereknek szervez évente kétszer Budapesten és többször vidéken is rendezvényt, lehetőséget ad új emberekkel találkozni vagy barátokkal/családdal részt venni egy egész napos programsorozaton, és nem utolsósorban kimozdítja a gamereket otthonról. Egy másik nagyon szimpatikus kezdeményezés a Mozdulj, Gamer! névre hallgat. Ez egy új mozgalom Budapesten, ami különböző eseményeket szervez, hogy megmozgassa a számítógép előtt ülő gamereket, teljesen ingyen. Pár hónappal ezelőtt sikeresen megdöntötték a magyarországi kidobós rekordot is. Ezek az események mind azért jönnek létre, hogy személyesen is találkozzanak, közösséggé formálódjanak a játékosok, érezzék, hogy nincsenek egyedül. Sikerüket mutatja, hogy folyamatosan új helyre helyezik a rendezvényt, mert kinövi a csarnokokat, és a rendezvényeken egyre nagyobb számban jelennek meg a gamerek.

Nem, a gamerek nem szürkék vagy egyhangúak, ahogy azt elsőre gondolná az ember. Nem mind. A játékok lehetnek jó hatással is rájuk, és tarthatnak egészséges egyensúlyt a játékok és az emberi kapcsolatok ápolása között. A legfontosabb az egymásra való odafigyelés. Ha kellő figyelmet fordítanak a másik emberre, biztosak lehetnek abban, hogy a másik nem fog elveszni egy képzeletbeli univerzumban iránytű nélkül.

Irodalomjegyzék

Gyarmathy Éva:

Ki van kulturális lemaradásban?

http://digitalisnemzedek.hu/?page_id=85 (2015. 11. 22)

Gyarmathy Éva:

A digitális kor és a sajátos nevelési igényű tehetség

<http://diszlexia.hu/GyarmathyFordulopont.pdf> (2015. 11. 22)

Tari Annamária:

Kik ezek a gyerekek?

http://www.eltereader.hu/media/2014/05/Digitalis_nemzedek_2012_konferenciakotet_READER.pdf (2015. 11. 22.)

Török Ildikó:

„Nekem a Facebook az oxigén”

http://www.eltereader.hu/media/2014/05/Digitalis_nemzedek_2012_konferenciakotet_READER.pdf (2015. 11. 22.)

DONGÓ FANNI

Neumann János Középiskola és Kollégium

Eger

A MAGYAR ISKOLARENDSZER VÁLTOZÁSA ÉS ANNAK HATÁSAI A MÚLT SZÁZADTÓL NAPJAINKIG

„Az esős ablaküveghez szorítottam a fejem, és erősen elhatároztam, hogy most felébredek és egészen más szemmel nézem majd azt az igazi életemet, a középiskolában. Nem látom olyan keservesnek és fárasztónak és nyomasztónak; hanem figyelni fogom benne mindazt, ami benne kedély és humor és emlék és szép fiatalság; amit innen, ebből a távolságból olyan tisztán látok már – megnézek mindent jobban, mint eddig – és nektek, édes barátaim, kedves középiskolai tanulók, újra megmutatom, és figyelmeztetek benneteket, hogy mennyi szín és furcsaság és élet mindez és mennyi emlék és mennyi remény.”

Karinthy Frigyes: Tanár úr kérem

Eddigi olvasmányaim során gyakran találok olyan művekkel, amelyekben a régi iskolarendszer, a tiszteletteljes tanár-diák viszony és a szigorú iskolai követelmények elevenednek meg, mint például az idézetben szereplő Karinthy Frigyes Tanár úr kérem, Móricz Zsigmond Légy jó mindhalálig, Móra Ferenc Kincskereső kisködmön és Molnár Ferenc Pál utcai fiúk című művében. Mindig kíváncsian olvastam az akkori iskolák tanítási módszereiről, a tanárok által alkalmazott testi fenytésről, a tanulók iskolához és tanítóikhoz való hozzáállásáról, illetve viszonyáról, amelyek a mi világunkból szinte teljesen eltűntek vagy megváltoztak. Szintén sokat hallottam a 20. századi falusi és városi iskolarendszerről a nagymamámtól, ami minden alkalommal felkeltette az érdeklődésemet, és elgondolkodtatott, hogy mekkora mértékben változtak meg ezek az intézmények, és hogy milyen hatással voltak és vannak a gyermek életére az iskolában tanultak és tapasztaltak.

Ezek a tapasztalatok motiváltak arra, hogy megvizsgáljam, vajon jobb irányba fejlődött-e a 21. századi tanítási rendszer a múlt századihoz képest, illetve ez a változás milyen hatással volt a diákok szellemi fejlődésére, valamint viselkedésére az iskolákban és azon kívül.

Vekerdy Tamás pszichológus a Gyerekek, óvodák, iskolák című művében azt írja, hogy gyermekeit olyan iskolába íratná be, ahol „igyekeznek megismerni a gyerek testi és lelki fejlődésének törvényszerűségeit, az ezekből fakadó szükségleteket, és mindezt tekintetbe véve alakítják az iskolai élet mindennapjait” (VEKERDY TAMÁS, 2001, 27). Vekerdy Tamás fenti véleményével egyetértve vizsgálat tárgyává szeretném tenni, hogy a múlt századi, illetve a jelenlegi iskolarendszer mennyire vette/veszi figyelembe a gyermekek testi és lelki fejlődéséből fakadó szükségleteket, mennyire nyújtanak érzelmi biztonságot a gyermekek személyiségének fejlődéséhez.

A 20. század folyamán a magyar iskolarendszer működését több alkalommal is jelentősen átszervezték. A század első felében még nem léteztek a mai értelemben vett általános iskolák, ezeknek feladatát az elemi és népiskolák látták el, melyeknek műveltségi anyaga még igen szegényes volt. Alsó négy osztálya mindenki számára megadta a szükséges alapismereteket, a felső osztályok ezt minimális irodalmi, történelmi, földrajzi és természeti ismeretekkel egészítették ki (FEHÉR KATALIN). A nagymamám elmondásából tudom, hogy főleg a falusi elemi iskolákban volt a gyerekek oktatása bonyolult feladat, hiszen az alacsony diáklétszám miatt az évfolyamokat is összevonták, így történhetett meg, hogy egy osztályban tanították az elsős és negyedikes gyermekeket is. Ezzel ellentétben a városi iskolákra éppen az volt jellemző, hogy egy osztály létszáma elérhette akár az 50-60 főt is, mivel ebben az időben még a nagyobb városokban is csak egy vagy két iskola működött. Véleményem szerint az általános oktatás e formája nem engedett teret a diákok egyénisége kibontakozásának, hiszen nem részesülhettek külön figyelemben, így tehetségük sem mindig mutatkozhatott meg, míg napjainkban a tanárok zöme törekszik a diákok személyiségének és tehetségének megismerésére, illetve a nehezebben boldoguló diákokat akár külön foglalkozásokkal is segítik a tanulásban.

A múlt században a tankötelezettség időtartama is jóval rövidebb volt, mint napjainkban, hiszen a diákok 6 éves korukban kezdték meg iskolai tanulmányaikat, és azt 9 évig folytatták kötelezően, majd ezt követően 1961-ben 16 éves korra emelték a tankötelezettséget, ezzel is hangsúlyozva

a szocialista világnézet és erkölcs hegemoniáját. A 16 éves korhatárt sokáig megtartották, majd a 21. század elején 18 éves korra emelték, hogy a diákok ne fejezzék be iskolai tanulmányaikat az érettségi vizsga előtt. Ez főleg a szakképző iskolákban volt fontos, mert így tudták növelni az érettségizett szakmunkások arányát.

A gimnázium mint egységes magyar középiskola az 1930-as évek reformjával alakult ki, melynek tanterve a nemzeti tárgyak oktatására helyezte a hangsúlyt. „Ezek a tárgyak a következő ismeretköröket ölelték fel: magyar nyelv, magyar irodalom és művészet, magyar történelem – ennek keretében az *állami, gazdasági, társadalmi élet jelenségei, Magyarország földrajza és néprajza*. Egyúttal csökkentette a görög és latin nyelv, valamint a természettudományos tárgyak óraszámát” (PUKÁNSZKY–NÉMETH). Ezek a változások az I. világháború után a társadalom nemzetté nevelését segítették elő, miután a háború lezárásával családokat, közösségeket választottak el egymástól, fontosnak tartották, hogy az emberekben tudatosuljon a magyar élet szeretete és tisztelete, a nemzeti összetartozás érzése.

1950-ben az alap- és közoktatásban is jelentős változásokat vezettek be, megjelentek az első szocialista tantervek, amelyek szinte átfőrték Magyarországon az addig ismert és alkalmazott oktatási módszereket. Növekedtek az ideológiához és természettudományos tantárgyak szerepét, valamint megszűnt a választható idegen nyelv oktatása, helyette az orosz nyelv tanítását tették kötelezővé az általános és középiskolások számára egyaránt. „Az első szocialista tanterveket maximalizmus, a kötött tanítási rend, a marxizmus–leninizmus túlméretezett, ugyanakkor alacsony színvonalú oktatása, vulgármaterializmus, dogmatizmus jellemezte” (FEHÉR KATALIN).

A szüleim, akik még ebben a rendszerben nőttek fel, gyakorta emlegetik a diákéveiknek egyik legmeghatározóbb momentumát, a kisdobos- és úttörőtáborokat. Ezeknek fő célja a szocialista felfogás és értékrend kialakítása egészen fiatal kortól kezdve úgy, hogy a fiatalok szabadidejét táborozással, szociális segédkezésekkel, akadályversenyekkel, kisdobos és úttörő énekek tanulásával kötötték le.

Ahogy azt a bevezetésben is megfogalmaztam, szeretném megvizsgálni, mennyire nyújtanak érzelmi biztonságot a gyermekek személyiségének fejlődéséhez az iskolák, és egyáltalán az iskolarendszer ad-e lehetőséget arra, hogy a diákok kiteljesedjenek.

Philippe Ariès 1987-ben kiadott szociológiai munkájában arról ír, hogy a 20. század bizonyos mértékig a gyermekek évszázadává vált, amikor egyre inkább elterjedt a gyermekek imádata és jogainak fokozott kiterjesztése (ARIÈS, 1987). „A gyerekek felé fordulásnak új lendületet adtak a II. világháború borzalmai, amelyek árvák és csavargók millióit hagyták szerteszét Európában. Többé már nem tekintjük javításra szoruló tökéletlen felnőtteknek a gyereket, hanem emberi méltósággal, alanyi jogokkal rendelkező individuumnak, akinek a saját életprogramja szerinti fejlődését szakszerű tevékenységgel kell segíteniük a pedagógiai erőknél” (HOFFMANN RÓZSA, 2001).

Ezzel a mai korunkat lényegesen meghatározó eszmével szemben álltak a 20. század elejének tanítási és fegyelmezési módszerei, amelyeknek jelentős részét képezte a testi fenyíték alkalmazása. „Ha a humánus módszerek már nem használnak, következhet a verés, hiszen ennek megvan a maga haszna” (SZILASY János, 1998, 110). Főleg nagymamám, de még szüleim iskolai éveire is jellemző volt a testi fenyítés, mint például a körmös, amikor a tanár vastag fából készült vonalzóval nagyokat csapott a diákok körmére, vagy a pofozás is ide tartozott. Úgy gondolták ekkor a tanárok, hogy a nyers és durva személyiségnek a kialakulását akadályozzák meg ezekkel a módszerekkel, így a diákok rögtön a „bűn” elkövetése után kapják meg büntetésüket. Ennek a módszernek rengeteg veszélye lehet, főleg a tanár, de néha a diák óvatlanságából kifolyólag is, illetve jellegzetes hátránya lehet, hogy a tanár egy esetleges csíny, puskázás, órai beszélgetés felismerésekor nem vizsgálja meg körültekintően a helyzetet, így előfordulhat, hogy nem a megfelelő diákot bünteti meg.

A 21. századi büntetésrendszerben ez már nem fordulhat elő, hiszen a tanárok sokszor demokratikus módszereket alkalmazva meghallgatják az egész osztályt vagy az érintetteket egy-egy veszekedésnél, dolgozatoknál való csalásnál, és így mérlegelik a helyzetet. A büntetések már nem fizikai, hanem jelképes formában jelennek meg, mint amikor a tanár egyest vagy osztályfőnöki figyelmeztetést ad, illetve ritkább esetben igazgatói figyelmeztetéssel, az iskolából való kizárással büntetik a diákok helytelen viselkedését. Természetesen a diákok szempontjából ez egy sokkal humánusabb módszer, ám hátránya ennek is van, mégpedig az, hogy a gyerekek – és sok esetben a szülők – se veszik komolyan ezeket a büntetéseket, mivel nincsenek közvetlen hatással a tanulók életére. Manapság egyre több jogot biztosítanak a diákoknak, amely hatására felborult az általános tiszteleten alapuló tanár-diák kapcsolat, amikor még a tanulók nem mertek visszaszólni és ellentmondani

a tanároknak. Egyre többet hallani olyan esetekről, amikor éppen a diákok alkalmaznak erőszakot egy tanárral szemben, amely azt mutatja, hogy sok diák már nem érzi, hol érnek véget a jogai.

Maga a tanári szerep is teljes átalakuláson ment keresztül. A múlt századi tanárookra jellemző volt, hogy nem mutatták meg saját személyiségüket, ahogy beléptek az iskola területére hivatalos személyekké váltak. Nem önálló személyiséggel rendelkező emberek voltak az osztályba lépve, hanem úgymond a tudományok átadásának eszközei. „Ezzel szemben a fiatalok ma emberarcot, hiteles személyiséget várnak a tanártól. Érző embert, partnert igényelnek a kapcsolatukban, olyan felnőtt társat, aki nem palástolja az egyéniségét”, mondta Hoffmann Rózsa egyik pedagógiai előadásában (Hoffmann Rózsa, 2001). Már nem tudós tanárookra van szükség, hanem facilitátorokra.

Édesanyám mesélte, hogy a középiskolai földrajzóraikon a tanárnő minden alkalommal természet- vagy úti filmeket vetített nekik az adott tananyagrészhöz kapcsolódva. A filmeket magyarázatokkal, kommentárokkal egészítette ki, így gyakorlatilag észre sem vették a diákok, és az órákon – külön otthoni tanulás nélkül is – elsajátították a tananyagot.

Ez azért is lehetett így, mivel az iskolákban sem követeltek a diákoktól annyit, mint manapság, nem kellett annyi tényanyagot a diákoknak a fejébe erőltetni, mint amennyit manapság. Saját tapasztalataimból kiindulva és diáktársaim véleményét ismerve, a múlt századihoz hasonló úttörő- vagy táborozási rendszer már nem is jöhetne létre, hiszen nekünk, tanulóknak egyszerűen nem maradna időnk az iskola és az utána következő otthoni tanulás mellett akár egész délutános foglalkozásokra, valamint kedvünk sem lenne hozzá, miután reggeltől sokszor késő délutánig, a középiskola utolsó éveiben pedig késő estig tanulnunk kell, hogy meg tudjunk felelni az iskola és a tanárok elvárásainak.

Ezek a jelentős különbségek magának a társadalomnak a változásában keresendők, hiszen régen még nem törekedtek arra, hogy az általános és főleg középiskolákban minden tárgyból teljes körű ismereteket kelljen a diákoknak elsajátítani, sokszor olyanokat is, amelyekre valószínűleg az életük folyamán sose lesz szükségük. Az iskolában sokszor rákérdezzünk a tanárainknál: „Miért kell ezt megtanulni, ha nem is akarunk később ezzel foglalkozni?”. Erre a válasz mindig az, hogy ez az alapműveltség része. Érthető, hogy a rohamos gyorsasággal fejlődő világunkban, illetve a tudományok és a technika még gyorsabb fejlődésének köszönhetően az a tudásanyag is ha-

sonló ütemben növekszik, amelyet a diákoknak át kell adni az iskolákban. Számolni kell azonban azzal, hogy a tanulók egy idő után nem lesznek képesek mindent megtanulni, és főleg egész életükre megjegyezni, ha nincs meg az a folyamat, amikor az információk időt állóan rögzülhetnek, hiszen ezeknek az információknak a helyét újabb és újabb információk veszik át. „Kiderült, hogy amit az iskolában szavakban megtanulunk és tudunk – az iskolai eredmények – maximálisan 20 százalékban befolyásolják az életben való boldogulásunkat. Nem is beszélve arról, hogy régebbi vizsgálatokból tudjuk, hogy a megtanult anyagnak a 75 százalékát öt év alatt az eminek is garantáltan elfelejtik, ha csak nem használják rendszeresen. Ebben az értelemben: iskoláinkban nagyon nagy mennyiségű anyagot a felejtésnek tanítunk” (VEKERDY TAMÁS, 2001, 7).

Az iskolai tanítás hatékonysága mérhető. Az Oktatási Hivatal 2013-ban tette közzé a 2012. évi PISA-vizsgálatok eredményeit. A felmérés három fő területe a szövegértés, a matematika és a természettudomány. A magyar diákok a matematika felmérés területén az OECD-átlag alatt teljesítők körébe kerültek, eredményük 13 ponttal volt alacsonyabb, mint a 2009. évi felmérésnél. Szövegértés területén szintén az OECD-átlag alatt teljesített Magyarország, az eredmény ezen a területen 6 ponttal csökkent a 2009-eshez képest, a digitális szövegértés tekintetében pedig 18 ponttal romlott az eredmény. A természettudományok terén a magyar diákok szintén az OECD-átlag alatt teljesítettek (PISA 2012. Összefoglaló jelentés, 2013).

Egy régi mondás szerint a kevesebb néha több. A PISA-vizsgálatok eredményeit tekintve elgondolkodtatónak tartom, hogy nem lehet-e igaz ez a mondás a mai magyar oktatási rendszerre is. Az egyre nagyobb mennyiségű elsajátítandó tananyag ellenére a magyar diákok teljesítményei nem javultak, melynek nyilvánvalóan több oka lehet, azonban szerintem az egyik oka az, hogy az iskolában nincs idő az elsajátítandó tudás elmélyítésére. Az élményszerű, gyakorlatias oktatás újrafelfedezése az innovatív módszerek és az IKT-eszközök széles körben való elterjedésével válhat valóra, mint azt én is tapasztalom középiskolámban.

Irodalomjegyzék

Aries, Philippe (1987):

Gyermekek, család, halál.

Gondolat Kiadó, Budapest.

Fehér Katalin:

Magyarország a XX. században. Kultúrpolitika és közoktatásügy 1945–1989 között.

<http://mek.oszk.hu/02100/02185/html/1369.html> 2015. 12. 05.

Fehér Katalin:

Magyarország a XX. században. Kultúrpolitika és közoktatásügy a két világháború között.

<http://mek.oszk.hu/02100/02185/html/1362.html> 2015. 02. 05.

Hoffmann Rózsa (2001):

A tanár-diák kapcsolat alakulása.

<http://epa.oszk.hu/00000/00035/00062/2002-07-ta-Hoffmann-Tanar.html>

2015. 12. 05.

<http://magyar-irodalom.elte.hu/nevelestortenet/11.02.html>

2015. 12. 05.

Oktatási Hivatal 2013. PISA 2012. Összefoglaló jelentés.

Oktatási Hivatal, Budapest.

Pukánszky Béla, Németh András:

Neveléstörténet. A harmincas-negyvenes évek nevelésügye.

Szilasy János (1998):

A nevelés tudománya II.

Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, Budapest.

Vekerdy Tamás (2001):

Gyerekek, óvodák, iskolák.

Saxum Kiadó, Budapest.

LIPPAI NIKOLETT

**Miskolci Szakképzési Centrum Baross Gábor Közlekedési
és Postaforgalmi Szakközépiskolája,
Miskolc**

ISKOLÁK A MÚLTBAN

„A világ egy iskola, és az élet az egyetlen valódi tanító. Számptalan tapasztalatot kínál, és ha a tapasztalatok egyedül bölcsébbé tehetnének, az idős emberek mind boldog, megvilágosodott mesterek lennének. De a tapasztalatban el van rejtve a lecke.”

Dan Millman

A békés harcok útja

Régen is jártak iskolába a gyerekek?

A legtöbb mai diákban felöltik ez a kérdés. De az iskola falai között vajon akkor is úgy folyt a tanítás, mint ma? A hajdani diákelődöknek is éppen úgy kellett tanulniuk, felelniük, az órákra készülniük, dolgozatot írniuk, mint a mostaniaknak? Milyen lehetett a tananyag, milyenek a tankönyvek? (MÉSZÁROS, 1982)

Valamint felmerül a kérdés, hogy miben változott az oktatás. Kinek volt kötelező, vallási volt-e? Mi volt a célja? Milyen rétegek jártak/járhattak iskolába? Hogyan nevezték őket régen? Milyenek voltak a nép-, elemi, illetve leányiskolák? Dolgozatomban ezekre a kérdésekre szeretnék választ adni, személyes kutatásaimat hozzáfűzni, illetve egyéb érdekes információkat szeretnék megosztani.

A magyar iskolatörténet a kezdetektől az első reformokig – dióhéjban

Szent István államát megelőzően a magyar gyerekek intézményes nevelésben nem részesültek. A fiúk és lányok a családon belül, illetve a közösségben sajátították el a szükséges ismereteket. A megszerzett tapasztalatok, melyek az életben maradást tették lehetővé, apáról fiúra, anyáról leányra hagyományozódtak át. A tanulás folyamata úgy zajlott, hogy a gyerekek szüleiket figyelték és utánozták. (FICZERE, 2013)

Az első iskolát, a pannonhalmi bencés monostort Géza fejedelem kezdte építtetni, amely 998-ban már meg is kezdte működését. A középkori iskolákban nem osztályozták a diákokat. A tanárok úgy vélekedtek, hogy aki nem tanul, úgyis lemarad, és nem boldogul az életben. Kíváncsi lennék, mi történe, ha ma is alkalmaznák tanáraink ezt a módszert. A legtöbbször túl szigorúnak ítélnék a mai iskolát, és úgy érezzük, nagyon sokat követelnek tőlünk. De ha megfordítjuk a helyzetet, s mi, diákok diktálnánk a számonkérés tempóját, az sem biztos, hogy az előnyünkre válna. Szóval nem könnyű a tanulás, sem régen, sem most.

A **14–15. században** alkalmazták a megszegyenítést. A rektor, vagyis tanító a szorgalmasabb tanulókat az első padba ültette, a rendzavarókat pedig a hátsókba, sőt még rajzolt számárfejet is akasztott a nyakukba, innen ered a 20. században is használatos számárpad kifejezés. Ez is nézőpont kérdése. Ha a padok körben vannak egy teremben, és nem sorban, akkor hol lenne ma a helye egy „számárpadnak”?

Az első egyetemet Nagy Lajos alapította 1367-ben Pécsen, de az az intézmény pár év múlva megszűnt. 1395-ben Óbudán létesült egy újabb egyetem, de az sem tudott sokáig fennmaradni, így a tehetősebbek csak külföldi egyetemeken tanulhattak.

A **14. századi** hitújítás szele Magyarországot is elérte. A három részre szakadt ország jelentősebb városaiban protestáns iskolák jöttek létre, amelyek a 17–18. századra kiépítették iskoláikat. A magyar ellenreformáció legkiemelkedőbb alakja Pázmány Péter esztergomi érsek volt, aki jövedelmének jelentős részét a katolikus iskolák korszerűsítésére, a falusi iskolák alapítására és működtetésére fordította. 1686 után nagy lendületet vett a magyar iskolarendszer fejlődése. A törököktől visszafoglalt területeken is újra megteremtették az iskoláztatás alapjait.

A **18. század** végén Mária Terézia belekezdett az oktatásügy átalakításába. Úgy gondolta, hogy a társadalmi bajok orvosolhatók az oktatás javításával. 1777-ben megjelent a Magyarország és a társországok átfogó nevelési-oktatási rendszere, vagyis a I. Ratio Educationis, melyet 1806-ban átdolgoztak. Ennek a törvénynek az volt a lényege, hogy a három évfolyamos elemi iskolát 6 éves és 12 éves kora között minden gyermeknek el kell végeznie. Gimnáziumba, amely 6 évfolyamos volt, 9 éves korától járhatott a gyerek. Minden tanuló tudását három jeggyel értékelték, s aki hármast kapott, annak meg kellett ismételnie az osztályt. (Nos, ha ebben a korban kellene tanulnia a mai magyar diákoknak, vajon hány évismétlő lenne?) A Ratio Educationis a 19. sz. közepéig fejtette ki hatását a magyar oktatásügyre, de szellemisége mindmáig él. (NAGY P., 2011)

Iskolák a 20. században – 1945-ig

Dolgozatom címe azt indokolná, hogy a legrégebbi korok iskoláit vizsgáljam. Nyilván ez nagyon izgalmas feladat lenne, de egy mai fiatalnak már a 20. század is történelem. Éppen ezért arra jutottam, hogy engem leginkább az az időszak érdekel, amikor a szüleim és a nagyszüleim jártak iskolába. Sokat beszélgettem velük erről, érdekes történeteket meséltek, olyan kifejezéseket hallottam, amelyek teljesen ismeretlenek voltak eddig számomra. Őket is meglepte, hogy egy-két generáció óta mennyit változott az iskolai környezet. Beláttuk, hogy valóban nem kell évszázadokat utazni az időben, ha a múltbéli dolgokat össze akarjuk hasonlítani a jelennel. A következő oldalakon olyan korszakok iskoláit mutatom be, amelyekről sok személyes történetet hallottam a családomtól és a körünkben lévő idősebbektől. Kik voltak a kisdobosok? Miért viseltek piros nyakkendőt az úttörők? És egyáltalán: kik voltak ők, miféle utat törtek? Miért viseltek iskolaköpenyt? Számos megválaszolatlan kérdés, amelyekre történeti könyvekből és írásokból kaptam választ.

Az I. világháború utáni Magyarországnak kevés energiája maradt az oktatásügy felvirágoztatására. A négyosztályos elemi népiskoláknak az volt a feladatuk, hogy megtanítsák a gyerekeket írni, olvasni, számolni, ha egyáltalán jártak iskolába. Az országra szakadt nyomor következtében nem minden tanköteles gyerek tudott iskolába járni. Ősszel és tavasszal a falusi gyerekek szüleikkel dolgoztak a mezőn, télen pedig cipő és meleg ruha hiánya miatt kellett otthon maradniuk. Nagy volt a tanteremhiány is, némelyik megyében a tanulók egyharmadának nem jutott hely az iskolákban. (NAGY P., 2011)

Az elemi népiskolák negyedik osztálya után a gyerekek továbbtanulhattak a négyosztályos polgári vagy a szintén négyosztályos kereskedelmi iskolában, a tehetősebbek pedig érettségit adó 8 osztályos gimnáziumokba járhattak.

Klebelsberg Kunó (1875–1932) vallás- és közoktatásügyi miniszter a polgári iskolák fejlesztését tartotta elsődleges feladatának. Törvényt hagytak jóvá, mely szerint minden ötezer lakosnál nagyobb településen polgári iskolát kellett építtetni.

A polgári iskola az alapismereteket nyújtó népiskola és a felsőbb tanulmányokra előkészítő középiskola között helyezkedett el, gyakorlati képzést nyújtott a polgárság alsóbb rétegei számára. A polgári iskolába az elemi népiskola első négy osztályának elvégzése után iratkozhattak be a tanulók. Különböző mesterségeket tanultak az ide járó tanulók, nagy hangsúlyt fektettek

a gyakorlati ismeretekre, számolásra, fogalmazásra, fizikára, természetrajzra, egészségtanra. A tanterekben egy időben több osztály is tanult a tanító irányítása alatt. Az iskolába csak néhány füzetet és egy-két könyvet kellett vinni, amelyeket vászonba varrt tarisznyában vittek magukkal a diákok. Az első időkben pedig palatábla és palavessző volt a felszerelés. A mai modern építésű és berendezésű iskolákkal szemben a termek fűtetlenek voltak, a diákok otthonról vittek gyújtóst és tűzifát, tanítás közben is gyakran kellett a tűzre rakni, és időnként úgy füstölt a kályha, hogy az ablakokat is ki kellett nyitni, emiatt gyakran kabátban kellett ülni az osztályteremben. Az iskolákban olyan padok voltak, amelyek egybe voltak szerelve az asztallal, az asztal tetején pedig mélyedés volt kialakítva a ceruzák, tollak részére, hogy le ne guruljanak, mert egyébként ferde volt az asztalok lapja. A padló olajjal volt bekenve, hogy ne szálljon a por. WC csak kívül volt az iskola mögött, hidegben is oda kellett kimenni. Ma ha egy diák megéhezik, és nem vitt magával otthonról ennivalót, egyszerű dolga van: kimegy a büfébe, és vesz valamit. Régen erről szó sem volt, és ebédelni sem lehetett az iskolában, mindenki vitt magával uzsonnát, esetleg el is cserélgették egymással.

Az iskolaköpeny viselése kötelező volt, amit szigorúan meg is követeltek az oktatási intézményekben. Ha megnézzük a mai diákokat, nagyon változatos módon vannak felöltözve, és nem tudják meghúzni a határt a pusztán csak divatos és a túlságosan magamutogató öltözet között. A családok között is nagy társadalmi különbségek is vannak: sokan meg tudják venni a drágább ruhadarabokat, de még többen nem engedhetik meg maguknak, illetve az alapszükségletek beszerzése is problémát jelent. Az egyenruha viselésével a szerényebb anyagi körülmények között élő diákoknak nem kellett versenyezniük túloltözött társaikkal. Újabban ez már elképzelhetetlen egy átlagos iskolában. Még az is nehezünkre esik, hogy az ünnepélyeken felvegyük a kötelező formaruhát. Holott régen egy-egy iskolának minden alkalomra volt külön formaruhája. Ha a régi képeket vagy filmeket nézem, akkor tetszetős, amit látok. De nehezen tudom elképzelni, hogy az iskolatársaimmal mi is ilyen öltözékben járjunk. Nemrégiben volt az iskolánkban egy vitafórum is ebben a témában, és érdekes mód nagyon megoszlottak a vélemények.

A tankönyveket egységes sötétkék papírba kellett becsomagolni, és több éven keresztül továbbadták egymásnak a gyerekek. Ma is létezik a tankönyvek könyvtári kölcsönzése, de azért jobban szeretjük a sajátunkat használni. Az intézménytípus 1945-ig tartott hazánkban, az utolsó polgári bizonyítványt 1948-ban adták ki.

Iskolák a 20. században – 1945 után

A II. világháború 1945 tavaszán ért véget, a korábbi fenntartók vezették ezután is az iskoláikat, a pedagógusok tovább tanítottak a korábbi törvények és tantervek szerint. Folytatódott a törekvés, hogy minél több gyermek és fiatal számára tegyék lehetővé az iskolába való eljutást. A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium kidolgozta a 8 osztályos általános iskola és a 4 osztályos gimnázium új rendszerét. (Ficzere, 2013)

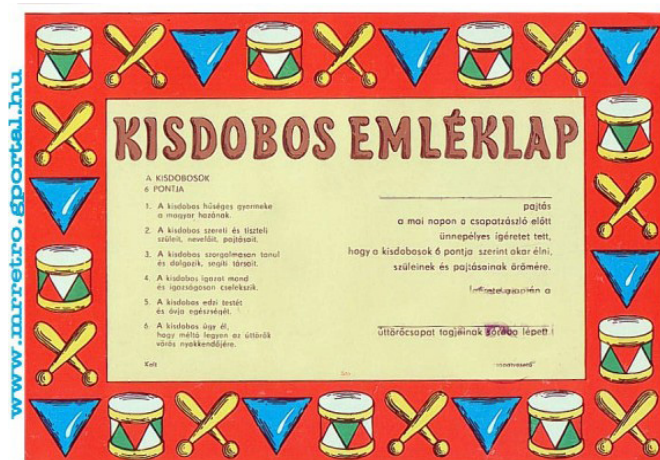
A nyolcosztályos iskola megteremtése nem ment zökkenőmentesen. Az új iskolatípus célja az volt, hogy általános alpműveltséget nyújtson minden tanulónak, amelyre 14 éves kor után a középiskolai és felsőfokú tanulmányok, illetve a szakmai képzés épülhet. Ezzel párhuzamosan a gimnáziumok és szakiskolák négyosztályossá alakultak.

A középiskolákban módosult a tanterv, megszűnt a német nyelv kiemelt szerepe, a választható nyelvek közé felvették az orosz, a franciát, az angolt és az olaszt.

A háború után került sor a magyar felsőoktatás átszervezésére is. Az első újonnan megalapított egyetem az Agrártudományi Egyetem volt. 1946-ban végre valamennyi felsőoktatási intézmény elérhetővé vált a nők számára is. (Mészáros, 1982)

Nagy változást hozott az iskolai rendszerben az 1948. június 16-án életbe lépett törvény, amely elrendelte az iskolák államosítását. 1957-ben újjászervezték a Magyar Úttörők Szövetségét és a kisdobos szervezetet, létrejött a Kommunista Ifjúsági Szövetség, melynek célja a fiatalság kommunista nevelése a szabadidő és a szórakozás megszervezésén keresztül.

A kisdobos



Kisdobos az általános iskola 2–4. osztályos tanulója lehetett az avató ünnepség után, a ceremónián a gyerekek elmondták a kisdobosok 6 pontját, ezt követően kék kendőt kötöttek a nyakukba. Kiemelkedő tanulmányi és közösségi munka eredményeként a kisdobosból úttörő válhatott még mielőtt elérte volna az ötödik osztályt. A kisdobosok osztályonként őrökbe szerveződtek, az iskola összes őrsé alkotta a csapatot. Az őrök vezetője egy-egy felsőbb éves diák volt, akinek megválasztották a helyettesét, az őr naplófelelősét és a nótafát. A kisdobosok 6 pontját kívülről kellett tudni mindenkinek.

Az úttörő



A kisdobosok felső tagozatba lépve úttörővé váltak. Hasonlóan a kisdobosokhoz avatási ünnepség után nyakukba kötötték a piros kendőt. A kendő három sarka a nevelők, az ifi- és az őrsvezetők, valamint a gyermekek egységét fejezte ki. Az összetartozást erősítették a különböző programok is, pl. akadályverseny, őrsi órák, kirándulások, hulladékgyűjtés, úttörőtáborok. Az úttörők 12 pontja is szigorú volt. (Radványi, 1954)

A képek forrása: <https://www.google.hu/search?q=kisdobos+képek>

Iskolák a jelenben

1982 szeptemberétől bevezették az 5 napos munkahetet. A mi generációnk már el sem tudja képzelni, milyen lehetett hat (!) napig iskolába járni.

A rendszerváltozás után megkezdődhetett a demokratikus jogállam iskolarendszerének kialakulása. Az 1990. január 24-én elfogadott törvény kimondja a lelkiismereti szabadságot, a vallásszabadságot, lehetővé teszi, hogy egyházak és más jogi személyek iskolákat, oktatási és egyéb oktatási-nevelési intézményeket alapítsanak. Ennek következtében ma Magyarországon sokféle iskolatípus közül válogathatunk. Szigorú ugyan a tankötelezettségre vonatkozó törvény, de csak az életkort határolja be, és nem korlátozza az iskolaválasztást.

Mikor én jelentkeztem középiskolába, csak a tanulmányaim és az érdeklődési köröm szabta meg, hogy hol folytatom az iskolát, hiszen a megyeszékhelyen számos iskola közül választhattam volna: állami és egyházi fenntartású gimnáziumok, alapítványi és művészeti iskolák, szakközépiskolák vannak a városban. Végül az idegen nyelv magas óraszámában való tanulása és a szakma volt a döntő tényező a választásomban.

Mivel dolgozatom a múltbéli iskolákról szólt, ezért logikusnak tűnt, hogy utánajárjak a saját iskolám történetének is. Az én iskolám, a Baross Gábor Közlekedési és Postaforgalmi Szakközépiskola nem tekint több évszázados múltra vissza, kerekén fél évszázados. Tavaly ünnepeltük az intézmény 50 éves jubileumát. Ennek kapcsán rendezvénysorozat volt az iskolában, például láttunk iskolatörténeti kiállítást: elődeink okleveleit, bizonyítványait, régi naplókat, végzős szalagokat, különböző ereklyéket az elmúlt évtizedekből. Elkészült egy kiadvány is iskolánk történetéről, ezt átlapozva tudtam meg, hogy a mienk volt az első szakközépiskola a megyében, és hosszú ideig ezért viselte az I. Számú Ipari Szakközépiskola nevet. Más érdekességeket is olvastam az intézmény alapításáról, a kezdetekről, a szakmák váltásáról és a folytatásról. Érdekes volt látni a régi fényképeket az építkezésről, a fekete-fehér fotókat a 60-as, 70-es évekből. Azóta többször megálltam egy-egy régi tabló előtt, hogy szemügyre vegyem az előttünk ide járó diákok és az itt tanító tanárok fényképeit. Ők tudnának igazán sokat mesélni az iskola történetéről.

Irodalomjegyzék:

Csicsay Alajos (2002):

Iskolatörténet.

Lilium Aurum, Dunaszerdahely.

Ficzere Szabolcs (2013):

A sátaai Általános Iskola története a XX. századi megalakulásától a XXI. századi megszűnéséig.

Szakdolgozat. EKTF, Eger.

Lődár Ildikó (szerk.) (2014):

50 éves a Baross Gábor Közlekedési és Postaforgalmi Szakközépiskola.

MiProdukt Kft., Miskolc.

Mészáros István (1982):

Mióta van iskola?

Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest.

Nagy Pál (2011):

Az oskolai bizonyosságtól az érettségi vizsgáig.

Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Közleményei 32. Debrecen.

Radványi Zoltán (1954):

Úttörőélet.

Ifjúsági Könyvkiadó, Budapest.

<http://mek.oszk.hu/01800/01870/> (utolsó megtekintés: 2015. 12. 01.)

<http://hbml.archivportal.hu/data/files/228519889.pdf>

(utolsó megtekintés: 2015. 12. 06.)

http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99300079.TV

(utolsó megtekintés: 2015. 12. 10.)

ORBÁN FLÓRA

Bajza József Gimnázium és Szakközépiskola

Hatvan

A JÁTÉK SZEREPE A GYERMEK SZEMÉLYISÉGFEJLŐDÉSÉBEN

Bizony, az emberek egyik legnagyobb problémája, feladata, öröme és felelőssége: a gyerekeknevelés.

Mikor megláttam a témát a választhatók között, szinte azonnal tudtam, hogy erről kell írnom. Ugyanis már ezelőtt is volt – viszonylag határozott, nagyjából egyedi – véleményem és természetesen tapasztalatom.

Mint jó diák, nagy lelkesedéssel vettem bele magam az ehhez kapcsolódó könyvek olvasgatásába és az internetes találatok böngészésébe. Bár nem láthattam magam külső szemlélőként, biztos vagyok benne, hogy jó móka lehetett végignézni, ahogy kitörő lelkesedésem értetlenségé alakul. Az értetlenségem megrökönyödéssé. Megrökönyödésem döbbenetté, a döbbenetem pedig undorrá.

„Micsoda? Ez a gyermeknevelés? Ez a játék?”

Fennakadásom további kutatásokra sarkallt, és egyszer csak azt vettem észre, hogy a szüleimet és osztálytársaimat is újra meg újra a játékról kérdezgetem. Ha eddig nem lettem volna biztos benne, hogy ezt a témát kell választanom, ezúttal maximálisan megbizonyosodtam róla.

Természetesen tisztában vagyok azzal, hogy mai világunk rendkívül teljesítménycentrikus. Mégis, hiába tudom ezt, amit néhány helyen olvastam, az előbb leírt reakciósorozatot váltotta ki belőlem.

Mindent megteszünk, hogy gyermekünk a lehető legtökéletesebb nevelésben részesüljön, és hajlamosak vagyunk előre gondolkodni. Komoly logikai láncolatok alakulhatnak ki a szülőkből:

Ha már most, óvodában járatom úszásra, az iskolában nem lesz vele gondja, nem úgy, mint a szomszéd fiának. Igen, megfontolandó, hogy a rajzszakkörre is bejuttassuk, ismét egy gonddal kevesebb lesz az iskolában. Még jó, hogy nagyvárosban élünk: mindenképpen a kéttannyelvű óvodába kell küldenünk Petikét. Igen, igen, abba az óvodába! Úgy hallottam, ott vették meg azokat a speciális fejlesztő játékokat. Tudtad, hogy ha minden nap tíz-tizenöt percet játszik azzal a párosítóssal, az elsős korában harminc százalékkal növeli majd az olvasási képességét?! Játsszon inkább fél órát!

Tegye föl a kezét az, aki nem tartja az ilyesmit nevetségesnek!

Hatalmas megkönnyebbülés volt, mikor a könyvespolcon ráakadtam Vekerdy Tamás Érzelmi biztonság című könyvére, melyben legjobb előadásai vannak lejegyezve. Miközben olvastam, azt éreztem: „Végre!”

„A fejlesztett gyerek nem fejlődik.” Kell ennél frappánsabb mondat?

A pszichológus hozzáállása óriási nyugalmat adott. Megerősített abban, hogy nem vagyok örült, megnyugtató, hogy akár egyenesen igazam is lehet.

Mindazonáltal a továbbiakban nem Vekerdy véleményét fogom ismételtetni – távol álljon tőlem. Mert igenis vannak dolgok, melyekben nem értünk egyet, de megint csak őt idézem: a normális kamasz kételkedik. És kritizál. Igen, én rendkívül kritikus vagyok, és igen: kételkedem. Remélem, ebből egyenesen következik, hogy normális vagyok.

Bár a témában egy kis utánaolvasáson kívül laikus vagyok, mint már említettem, véleményem igenis van a dologról. Úgy ítélem meg, hogy nagyszerű gyermekkorom volt és van, bár innentől kezdve inkább a kisgyermekkorai fejlődésről beszélek majd.

Elmondhatatlanul hálás vagyok. Engem ugyanis sosem neveltek. A fogalom szinte ismeretlen nálunk. Gyakran előfordul, hogy valamely ismerősünk kifejti a véleményét ehhez hasonló mondatokban: „Igen, Flóra sokkal ügyesebb az iskolában, mint ez meg az, és a viselkedésüket még csak egy mondatban sem lehet emlegetni! Hát bizony, a *nevelés!*” Ekkor én a dicséretre próbálok a társadalmi normáknak megfelelően reagálni, tiszteletteljesen lehajtom a fejem és mosolygok, de pár pillanat múlva apával egymásra vigyorgunk. Mert engem nem neveltek.

Véleményem szerint az, hogy „nevelés”, butaság. A gyerek „fejlesztése” szintúgy. Mint ezt már kedvenc pszichológusom is megmondta: a gyereket nem kell fejleszteni. Ha a körülmények adottak, a gyerek fejlődik.

Végül is az esszé címe sem az, hogy „A játék szerepe a gyermek személyiségfejlesztésében”.

Mindenkinek igazat adok. Igen, a gyermek emlékezőtehetsége fejlődik, mikor ceruzával helyettesít játékában egy embert. Igen, a gyerek finommotoros képességei fejlődnek rajz közben, igen, a gyerek karizma fejlődik, ha labdázik, igen, igen, igen. Ez mind igaz, és ha belegondolunk, fantasztikus dolog. Felkészülünk az életre, tulajdonképpen kisgyermekként, játék közben több mindent tanulunk meg, mint éveken át az iskolában.

De könyörgöm, felesleges rendszert gyártani ott, ahol nincs rá szükség!

A lényeg, hogy élvezze, amivel foglalkozik! Fantasztikus dolog, hogy az izmai fejlődnek a labdázástól. De...? Mi van akkor? Ennek tudatában talán elvárjuk a gyerektől, hogy többet labdázzon? *Petike, már két napja nem labdázta! Mi lesz a karizmaiddal?!*

Akaratlanul is az új rajzfilm, A kis herceg jut eszembe. Mindenképpen érdemes megnézni, kedves, vicces és megható mese. Jó benne, hogy háromféle célközönsége is van: a moziteremben szerelmespárok, kisgyerekek és irodalomkedvelők váltogatták egymást. Külön élmény, hogy romantikus léleként, örök kisgyerekként és irodalomrajongóként akár mindhárom csoportba beletartozhattam. Amellett, hogy megismerkedünk Saint-Exupéry eredeti történetével, az azzal megismerkedő kislány életébe is bepillantást nyerhetünk, aki a mai, modern világban él. Kissé eltúlozva bár, de frappánsan mutatja be az emberek hozzáállását. Az anyukája pontosan beosztja a napirendjét, olyan értelmetlen butaságokra, mint például a játék, nem hagy időt, és az iskola falain a következő feliratot viselő plakátok sokasága szúrja ki az ember szemét: „Légy hasznos!”

Az általam kritizált rendszer szerencsére nem irtja ki a játékot, mint a mese, de kategóriákba osztja. Ez a rendszer a játékoknak harsog: „Légy hasznos!” Ha egy játék nem az, ha nem „fejleszti” valamiben a gyereket, akkor nem is jó?

Véleményem szerint minden játék fejleszti a gyereket.

Jaj, ne! Rá sem bírok nézni erre a mondatra. Valóban én írtam volna? Pontosítok: véleményem szerint minden játéktól fejlődik a kisgyerek. Mindjárt jobb, nem?

Egy „értelmetlen” játék, mint például a labda szimpla görgetése a padlón ezerszer többet ér, mint egy „hiper-szuper okos lesz tőle a gyerek” fejlesztő játék, például a logikai párosítás abban az esetben, ha a gyermek azt nem szívvel használja, nem ragyog közben a boldogságtól, nem vigyorog azzal a vigyorral, melyre csak gyerekkorunkban vagyunk igazán képesek.

A kisgyermekkorom másból sem állt, csak játékból. Bár testvérem nincs, mindig volt kivel játszanom: a szüleimmel és nagyszüleimmel, akik – jól emlékszem – akármennyire is fáradtak voltak, sosem hanyagolták el a játékot velem.

Természetesen mindenfélét szerettem, mégis volt kedvencem: a szerepjátékok, vagyis a *mondjuk-azt-hogy* játékok. Ezek mindig úgy kezdődtek: „Mondjuk azt, hogy én vagyok a hercegnő, te pedig egy szegény kislány, aki eltévedt az erdőben! Mondjuk azt, hogy te vagy az öreg hajóskapitány, én pedig a lányod, akit elraboltak!”

Még mielőtt óvodába kerültem volna, már jártam Krétán, Rómában és Amerikában, voltam boszorkány és hercegnő, infúziós nővér és orvos, voltam Hófehérke, Csipkerózsika, Hamupipőke és Arwen A Gyűrűk Urából. Már voltam könyvtáros, a stégről a Balatonba lógattam a lábamat, s éreztem, milyen kellemes a hűvös víz. Énekesnőként egy egész koncerttermet zengtem be, s a közönség hangos ovációval köszöntött. Nem okozott problémát, hogy ezek közben ki sem tettük a lábunkat a házból.

Később, az óvodában én mutattam meg a többieknek az általam már felfedezett helyeket, s az óvónénik néha el voltak ámulva műveltségemen. Pedig nem neveltek belém semmit – de tanítottak, akár akarva, akár akaratlan, s ezért rendkívül hálás vagyok.

Nem csak hiszem, hanem teljesen biztos vagyok benne, hogy ezek a játékok az egész életemre kihatással vannak és lesznek. Hiszek abban is, hogy az egész életemet végig fogom játszani. A *mondjuk-azt-hogy* játékok rendkívüli módon elősegítik gyerekkori fejlődésünket, hiszen megtanulunk álmodozni. A fantáziánk annyira pörög, mint soha előtte és utána, új élethelyzetekben próbáljuk ki magunkat. Nincs is nagyobb öröm, mint odaszólni nagymamának: „Tegyünk az infúzióba még egy kis káliumot!” S repesett a szívem, mikor nagymamám szófogadó asszisztensként eleget tett kérésemnek. Na igen, az ehhez hasonló szövegekkel bizony vagánykodhattam az oviban.

Szerintem szerepjáték az is, mikor kisgyermekkorunkban babázunk, vagy kezeink alatt autók és plüssállatok beszélgetnek egymással. Ekkor tárgyakra vetítjük ki az eljátszott személyiséget, s nem véletlen, hogy annyira kötődünk egy-egy plüssállathoz. Mert ha az a maci egy játéknál a barátod volt, elég belenézni a szemébe, és tudod: örökre az marad.

Aztán ahogy nőünk szépen, lassan, a játék elcsendesedik. Nálam ez először abban nyilvánult meg, hogy észrevettem, barbizás közben gyakran egyre halkabban és halkabban beszélek, majd elnémulok. Ekkor már elég volt, ha magamban mondtam a szövegüket, nem kellett hangosan kimondanom. De ezt még mindenki egyértelműen játéknak tartja. De mi van, ha egy fokozattal tovább lépünk? Ha a Barbikat már nem kell a kezünkbe fognunk, elég, hogy rágondolunk, ahogy munkába mennek, főznek, ahogy beszélgetnek egymással. Ekkor a fejünkben születik meg a történet. Ha belegendolunk, láthatjuk, hogy ez csak egy részletében különbözik az előzőtől, mégis ezt már vannak, akik egyszerű gondolkodásnak mondanák. De nem én! Véleményem szerint ez ugyanúgy játék, és játék az is, mikor manapság esténként elalvás előtt különböző szituációba képzelem magam, nem tanulás vagy tervezés céljából, mindössze azért, hogy szórakoztassam magam. Ezért is mondom azt, hogy életem végéig játszani akarok – és játszani is fogok.

Nálam a játék egy szinttel tovább lépett. Nem elégedem meg azzal, hogy végiggondolom az eseményeket. *Le kell írnom*. Ha elég sokat írok, teljesülhet a vágyam, és író lehetek. Ez alapján a gondolatmenet alapján minden író játszik.

Ha kisgyerekként nem kapjuk meg ezt a hatalmas érzelmi töltetet, ezt a műveltségbombát, az élményt, ahogy a fantáziánkkal világokat teremtünk – akkor sosem fogunk tudni úgy helytállni. Biztos vagyok benne, az, hogy ennyire szeretek olvasni, a sok-sok játéknak köszönhető. Van még egy nagyon fontos kifejtésre méltó dolog. Mivel négy éves koromban már sodortam magamnak cigarettákat (apróra összetépett nyomtatópapírból), azt hiszem, egy időre bőven kicigarettáztam magam. Semmi késztetést nem érzek a kipróbálására, hiszen már „tudom”, milyen. Nagymamámmal megtárgyaltuk és éreztük, hogy melegít át, és milyen büdös a füstje. Vagy ha ez nem lenne elég, sok könyvet olvastam, melyben tájékozódhattam. Bőven elég volt. Hasonló ehhez például az alkoholfogyasztás és – bár ez csak a könyveknél jött elő – a szexualitás kérdése. Igaz, hogy néhány kérdésben kíváncsiságom csak fokozódott, minthogy enyhült volna, tudok már annyit, hogy úgy érezzem: megéri várni. Akinek ezek a momentumok kimaradnak az életéből, könnyen lehet, hogy fejest ugrik a mély vízbe az első adandó alkalommal. Fontos, hogy gyermekeddel ne legyen köztetek semmilyen tabu téma: ha veled nem tárgyalja ki, majd megteszi mással.

A játék és a tanulás nem választható el egymástól. Mint már mondtam, véleményem szerint a kisgyermek hatéves korukig a játékkal szerzik meg azt a műveltséget és tájékozottságot, melyre az iskolai anyag épül. Akkor már késő elkezdni.

Akivel sokat játszottak, többet tud, aki többet tud, annak könnyebb az iskola. Akinek könnyebb az iskola az elején, szert tesz egy egészséges önbi-zalomra, és később, a nehezebb fázisoknál már képes a jót látni a tanulásban és a művelődésben. Nem lehet elégszer hangsúlyozni, milyen fontos a játék.

Minél többet foglalkoztam a témával, annál jobban érdekelt: vajon a többi korombeli hogyan vélekedik a játék szerepéről? A többiek is olyan fontosnak tartják, mint én, ők is ilyen sokat játszottak, játszanak?

Összeállítottam egy kérdéssort, melyet összesen százöt diáktársam töltött ki magyarórákon az iskolában. Az eredmények néhol kiszámítatóak, néhol azonban megdöbbenőek voltak. Van, ahol a diáksereg véleménye egybe-hangzó, és van, ahol társaim egymásnak teljesen ellentmondanak. Rákér-deztem például, játszottak-e sokat kiskorukban, mit játszottak. Mi a vélemé-nyük a „fejlesztő” játékokról, és tudni akartam, mit gondolnak: baj-e, ha egy kisgyerek sokat játszik számítógépes játékkal. Sajnos az esszé meghatározott terjedelme nem teszi lehetővé, hogy az összes kérdés eredményét ismertes-sem, de kiemelem azokat, melyeket feltétlenül meg szeretnék osztani.

Saját tapasztalataimból kiindulva számítottam valamire, ha úgy jobban tetszik, volt két hipotézisem. Amíg óvodában mi, lányok a világot meghódí-tottuk, szuperhősnők és szeretők, kutyák és karácsonyfák voltunk, néha di-vattervezők vagy kocsmárosnők – addig a fiúk odakint fociztak.

Éppen ezért úgy gondoltam, hogy a szerepjátékot preferálók túlnyomórészt lányok, míg a sportjátékot kedvelők fiúk lesznek. Büszkén elmondhatom, hogy a szerepjáték tekintetében nem tévedtem: a lányok hetvenhét százaléka szerette kiskorában a szerepjátékokat, míg a fiúknak csak a harmincöt száza-léka. Amit viszont nagyon furcsállok, hogy a sportjátékot kedvelők is többen vannak a lányok között. A fiúk nagy része ugyanis az építőkockázást és a labdázást szerette.

Van valami, amiről még eddig nem beszéltem, pedig rendkívül fontos, amihez több kérdésem is kapcsolódott: a *verseny*.

A társadalom, amelyben élünk, a versengésen alapszik. Ez már óvodá-ban folyik, mikor arról van szó, kit szeret jobban az óvónéni. Amikor pedig belépünk az iskola robosztus kapuján, a versengést nem kell ma-gyarázni. Ott van az érdemjegyeknél, a gimnáziumi bekerüléseknél, a ta-nulmányi versenyeknél, a bálkirálynő-választásnál, a munkahelykeresésé-nél, és így tovább, és így tovább.

Logikus tehát, hogy a verseny a játékoknál is megjelenik, ami nem feltétlenül baj. A versengést bírálók hajlamosak csupán a jelenséggel járó negatívumokat hangsúlyozni, pedig ha kisgyermekként megtanuljuk elfogadni a kisebb-nagyobb vereségeket, sok töréstől és csalódástól megmenekülhetünk később, emellett nyilvánvalóan nagyobb teljesítményre sarkall. Azonban ott a másik oldal is: a versenyszellemű játékokban valaki veszít. A játék ekkor már nem teljesen önfeledt, nem összedolgozunk a másikkal, hanem ellene vagyunk. Legjobb példa erre apukám példája, aki mindig azt mondja: sokkal jobban szeret úgy tollaslabdázni, ha nem az a cél, hogy ki tudja úgy ütni a labdát, hogy a másiknak esélye se legyen visszaütni, s így veszítsen. Ő azt mondja, akkor szereti, ha ketten összedolgoztak: *vajon milyen sokáig bírjuk passzolgatni?*

A következőkben a Dalai Lámát idézem, aki úgy véli, van jó és értékes versengés, ahol mind a két fél hozzájárul ahhoz, hogy fejlődjenek, és erősebbé váljanak. „A legjobb versengés során egy meghatározott cél elérésére törekszünk. Közben figyelünk vetélytársaink jó tulajdonságaira is. A helyes szellemiségű küzdelem lehetővé teszi, hogy magasabbra juttassuk egymást, hogy segítsünk.” Ha az ember még kisgyermekkorában elsajátítja ezt a fajta versengést, például egy játékos sportverseny vagy társasjáték által, az iskolai akadályokat is könnyebben veheti majd.

Azonban nem tévednek azok sem, akik kritizálják a versenyt. Ugyanis „létezik egy másik, nem helyénvaló versengés is. Ezt el kell utasítanunk. Az ilyenfajta küzdelem során az emberek meghúznak egy vonalat, és eldöntik, hogy ki a győztes és ki a vesztes.”

A versenyszellemű játékokkal kapcsolatban érdekes válaszokat találtam a kérdőívben. Ugyanis a kitöltők hetvenöt százaléka jó dolognak tartja a versenyszellemű játékokat, és nagy részük úgy gondolja, azok jobban „fejlesztik” a gyereket, mint a spontán, nem versenyszellemű játékok. Egyszóval elmondható, hogy a társaság egyértelműen a versenyszellemű játékok mellett foglal állást. Mégis. Volt egy kérdés, mely így hangzott: „Szerinted melyikből kell, hogy több legyen egy kisgyermek életében?” Az első válasz: versenyszellemű játék, a második: nem versenyszellemű játék. Itt a kitöltők majd’ hetvenöt százaléka a másodikat karikázta. Vagyis: teljesen egyetértenek az érvekkel, amelyeket felsoroltam, valóban hasznosnak találják a versenyszellemű játékokat, és mégis – kisgyermekként alig voltak páran, akik szerették!

Végezetül úgy gondolom, feltétlenül ki kell térnem az utolsó kérdésre, mely így hangzott: „A kitöltés anonim, így hát bátran, őszintén: szoktál még játszani?”

Megadtam a válaszlehetőségeket, hogy kifejthessék, pontosan milyen módon játszanak. Ezen kívül megtoldottam még eggyel a lehetőségeket: „Nem, már kinőttem belőle”.

A százöt kitöltőből kerekén százan bevallották: igenis, játszanak még. Szerintem, ha válasz igen, mindegy mit játszunk. Ha az ember idősebb korában is, főleg az érzelmi viharokkal és megfelelési kényszerrel megáldott kamaszkorban is képes bevallani, hogy igen, játszik, akkor egyenesben van. A játék nagyon sok mindenben segíthet bennünket az életben. A saját fantáziád ugyanis mindig ott lesz, ha csalódás ér, segít elviselni a bánatokat, akármi történjék. Segítségével bele tudsz mélyedni egy könyvbe vagy egy filmbe. Ha meghallasz egy komolyzenei darabot, mögé látod a jelenetet, melyben árulás és ármánykodás folyik, szerelmespárok találnak egymásra, s a szemed máris könnyes.

Köszönöm a lehetőséget, hogy foglalkozhattam a témával. Érdekes volt, hogy először alig volt több ötletem pár mondatnyi véleménynél, de később, ahogy foglalkozni kezdtem vele, egyre jobban beleéltem magam, s minél jobban beleéltem magam, annál több ötletem volt. Így mostanra már hosszú gondolatmenetek kavarnak a fejemben.

Remélem, hogy az öt tiltakozó csak meg volt illetődve, vagy pont nagyon morcos pillanatukban érte őket ez a kérdéssor. Remélem, hogy ők is megtalálják még a játékot. Hiszen akármennyire is nagynak érezzük magunkat, még mindig gyerekek vagyunk. A játékoktól még mindig rengeteget tanulhatunk. S ez nem csak most van így, hanem végig, egész életünk folyamán.

Irodalomjegyzék:

Őszentsége, a Dalai Láma, Norijuki, Ueda (2015):

Út a béke felé.

Trivium Kiadó, Budapest.

Vekerdy, Tamás (2011):

Érzelmi biztonság.

Kulcslyuk Kiadó, Budapest.

ZÖDÖS REBEKA

Bajza József Gimnázium és Szakközépiskola

Hatvan

A MESE SZEREPE A GYERMEK LELKI FEJLŐDÉSÉBEN

Az ember élete első éveiben tanul a legtöbbet, és ebben a természetes folyamatban a mese szerepe felbecsülhetetlen. Hatása van a gyermek képzelőerejének kialakulására. Véleményem szerint a kisgyermekeknek fontos a szellemi, mentális és érzelmi fejlődésük szempontjából, hogy minden este olvassanak nekik a szüleik lefekvés előtt, és együtt töltsenek egy kis időt. Dolgozatom témaválasztására az készítetett, hogy szerettem volna megismerni a mese jó-tékony hatásait, amit majd később fel is tudok használni, mivel pedagógiai pályára készülök. Több időt eltöltöttem már a közösségi munka jóvoltából óvodában, valamint 2015-ben nyáron és az őszi szünetben animátorként dolgoztam Mátraházán, az Ózon Hotelben. A gyerekektől kapott tapasztalataimat, megfigyeléseimet felhasználva írtam ezt a dolgozatot.

Azok a gyerekek, akiknek sokszor olvastak otthon, hamar megértik, hogy a nyomtatott szövegek mennyi jelentést hordoznak, és így viszonylag könnyen tanulnak meg olvasni, amikor az iskolába kerülnek. A mese egy epikai műfaj, amelynek eredete a mondákon és legendákon keresztül az írásbeliség előtti időkre nyúlik vissza. A mese sokrétű, gazdag műalkotás. A műfaji sokszínűsége tökéletes példa a mese, hiszen rengeteg változata van. Szerzője szerint lehet népmese (például: A három dió), műmese (például: Andersen, Grimm meséi). A témáik is változatosak, egy részük történelmi eseményekhez fűződik, így a mondákkal rokoníthatók (például: Mátyás királyhoz fűződő meséink), és külön csoportok keletkeznek a mai televíziós mesék sorában is (például rajzfilmek, mint a Tom és Jerry), vagy a számítógépes technikával készített mesék közt is, mint az Ali babáról készített játék. Eltérő korosztálynak is szólhatnak, vannak gyermek- és felnőttmesék is. Én most csak a kisgyermekeknek szánt mesékkal foglalkozom.

Rengeteg üzenete van a meséknek, amelyeket a szülő segítségével tud megérteni a gyermek. Az üzenetet azonban nem közvetlenül fogalmazzák meg, hanem képek segítségével. A szimbólumok felfedezéséhez is szükséges egy felnőtt segítsége, például mit jelent a felbukkanó sárkány, vagy a tulipánná változó fiú, de érdekes a visszatérő motívumok sora is, pl. a gyakran megjelenő hármas, hetes szám, a legkisebb fiú.

Mély nyomot hagy a gyermekben, ha először a szüleitől, közeli hozzátartozóitól hallja a meséket. Kedvező hatású, ha a gyerek választja ki a mesét, de ellenőrizni kell, hogy a korának megfelelő-e. Akiknek rendszeresen olvasnak, sokkal kreatívabbak, élénkebb fantáziával rendelkeznek, mint azok, akik nem részesültek ilyen élményben. Sokan azon vitatkoznak, hogy szabad-e olvasni a gyerekeknek, hiszen a mesék brutálisak, kegyetlenek, félreérthetőek, mint például a Grimm-mesék (Az ördög három kérdése, Az élet vize, a Hófehérke) vagy éppen az Andersen-mesék (A fenyőfa). A mesék a feszültségoldás eszközei lehetnek. Elsőre azt gondolhatnánk, hogy a mesékben megjelenő boszorkányok, sárkányok, ördögök félelmet kelthetnek a gyermekben, különösen az érzékenyebb lelkűekben. Azonban ezek a karakterek lehetőséget adnak, hogy a nehezen meghatározható érzéseket kifejtsék, és azokat a szüleikkel megvitassák. A mese a lelki fejlődés állomásait jeleníti meg nagy erejű szimbolikus képekben. A lélek fejlődésében a félelem és szorongás is részt vesz, hozzátartozik az is, hogy a szereplők hogyan jutnak túl a nehézségeken, és milyen módon jutnak magasabb szintre. A mese a tudattalan nyelven szól, segít megfogalmazni mindazt, amit a gyerek nem mer vagy nem bír elmondani a szüleinek. Fontos az is, hogy a szereplő miként tanul hibáiból. Megtanítja, hogy az élet tele van nehézségekkel, akadályokkal, de ezeken az akadályokon még a legkisebbek is túl tudnak jutni.

A mesékben olyan szélsőséges jellemek fordulnak elő, mint például a jó vagy a rossz. A gyermek később találkozik a meséből megismert fogalmakkal, például szegénység, gazdagság, harag, öröm, jószág gonoszság, igazságtalanság, okosság. Fel tudja ismerni a negatív szereplőket, szimpatizálni tud a jókkal. Így segíti tájékozódását, boldogulását az életben.

A mese szórakoztat és nevel. A gyermek átéli a veszélyt, de az örömet is a veszély leküzdésével, mert a mese hallgatásakor ő is ennek részesévé válik.

Miért szükséges a mese? Lázár Ervin így fogalmazott egyik riportjában: „A gyermek és a neki mesélő szülő között olyan kapcsolat teremődik, amely nélkül nem érdemes élni, és azt a szülőt, aki nem tudja, milyen fontos ez, rá

kellene kényszeríteni arra, hogy meséljen a gyermekének.” Ez az idézet arra utal, hogy nem a mese tartalma van az első helyen, hanem a szülő-gyermek kapcsolat, főleg ebben a világban. A szülő a mese kedvéért kilép a rohanó, gondokkal teli munkavilágból, s csak a gyerekre összpontosít. Az együtt olvasás segíti, hogy meglegyen a jó kapcsolat, és a későbbiekben a gyerek nyitottabb lesz a szülei felé, mint azok a gyerekek, akiknek nem olvastak, és nem kapták meg a személyességet. A testi közelség, az összebújó olvasás megteremt a biztonságot és a nyugalmat is, a feltétel nélküli bizalmat, szeretetet, ami hosszú távon javítja a szülő-gyermek kapcsolatot, így a család megmaradásának eszköze is lehet.

A szülők gyakran esnek abba a hibába, hogy amikor a gyerek már tud olvasni, hagyják, hogy teljesen egyedül olvasson, ilyenkor félreértelmezheti az olvasottakat.

Az írott meséket nem feltétlenül látják el sablonnal, előre gyártott képi elemmel, mint a tömegkommunikációs eszközök, például a televízió, a mozi, a sorozat, bár az illusztráció a gyerekek számára készített könyvekben manapság szinte kötelező elem.

A felolvasott mese esetében a saját fantáziavilágából formálja a képeket, míg a rajzfilmekből, képes könyvekből már előre megformált elemeket kap.

A távoli múltban játszódó mesék, melyek sokak szerint indulatosságot, agressziót tartalmaznak, nem olyan félelmetesek, mint a mai napi valóságot tükröző vagy úrfantáziát közelbe hozó, hangeffektussal teli történetek. Viszont sokan azt hiszik, hogy a mai filmek károsan hatnak a gyerek fejlődésére. Ez nem mindig van így, hiszen nem csak negatív tartalmú mesék léteznek. A modern mesék is segítik a gyerekeket abban, hogy a mai nehézségeket le tudják küzdeni, megtanítyják, hogy milyen az igazi szeretet, mennyire fontosak az emberi kapcsolatok. Észrevételeim szerint egyre több gyermek tapasztaltabb a rajzfilmek, televíziós sorozatok és számítógépes játékok világában.

Erre a megfigyelésre alapozva egy „mini” kutatást is végeztem: egy vidéki és egy nagyvárosi óvodás korú gyermeket és szüleit kérdeztem meg. Először egy nagyrédei gyermeket és anyukáját kérdeztem meg arról, hogy mennyit szokott a gyermeknek olvasni, illetve mennyi mesét szokott nézni a gyerek. Az anyuka elmondása szerint a kisfiának már születése óta olvas meséket minden este, felváltva a férjével. Gyermekük 5 éves, okos és illedelmes. Óvodába jár, ahol az óvónők nagy figyelmet fordítanak a délutáni pihenés előtti meseolvasásra. Amikor azt kérdeztem, hogy mennyi és milyen

meséket szokott nézni a televízióban, azt a választ kaptam, hogy a népmeséket részesítik előnyben, de ha valami olyan mese megy, amelyik korban illik hozzá, azt is megnézik együtt. Másodjára egy budapesti kislány és anyukáját kérdeztem meg, aki óvónőként dolgozik az Ákombákom Óvodában, Budapesten. A kérdezett család gyermeke szintén nagyon okos kislány, aki már az óvodában megtanult olvasni, 6 évesen. Ugyanazokat a kérdéseket tettem fel, mint a nagyrédei családnak, és hasonló választ is kaptam. „A kislányom mindig is kérte, hogy olvassunk neki, de az elalvás előtti mesemondás kevés volt. Nem csak az ő korosztályának való meséket akarta hallani, hanem a történelemlről, földrajzról is érdeklődött” – mondta el nekem az édesanya. A mesefilmeket illetően azt mondták, hogy szinte mindenféle mesét megnéznék együtt, és ha vége van, megbeszélnek a történeteket.

Arra a következtetésre jutottam, hogy a városi életben első helyen van az, hogy a mai modern mesékkal megismerkedjenek, azokból tanuljanak, amíg vidéken fontosabb, hogy a népmesékkal megismerkedjenek a gyerekek, megőrizték hagyományait. Ez a feltevés további kutatást igényel.

A népmese különös és összetett jelenség, közvetlen módon nem nevel. Szájról szájra terjedtek, szinte szent szövegek voltak. Mesemondók tudták és adták tovább alapotívumaikban változatlanul évezredek óta őrzött tudásukat. A magyar népmesekutatás, népmesegyűjtés kezdete a 18. század végére tehető. Udvarhelyi Szeles János, Virág Pál és Szilcz István feljegyzései arra engednek következtetni, hogy ebben a korszakban a népmese nemcsak a paraszti falvakban, hanem a nemesi környezetben is élt. A legelterjedtebb magyar népmese-gyűjtemények gyűjtői: Kriza János, Illyés Gyula, Benedek Elek, Ortutay Gyula. A leghíresebb rajzfilmsorozatunk a Magyar népmesék; Magyar mondák. A leírás, könyvben való megjelenés megszüntette a hivatásos mesemondók funkcióját. Átvette ezt a szerepet az otthoni, családi mesélés, de olyan jelenség is észlelhető, hogy ez is eltűnik, és a televízió, az internet ezt is eltünteti. Ez már súlyos tragédia, a családok bomlásához vezethet.

A tudatos gyűjtést a Grimm-testvérek kezdték el német területen. Magyarországon a Grimm mesegyűjtemény 1848-ban jelent meg először. A több mint 250 kiadást megélt mesék közt olyan kedves történeteket találunk, mint a Csipkerózsika, a Holle anyó, a Brémai muzsikuskok vagy A békakirály.

„Egyszer volt, hol nem volt, az Üveghegyen innen, az Óperenciás tengeren túl...” – ezekre a szavakra a gyerekek kilépnek a földi világból a mese világába. Emlékszem, kiskoromban mindig elképzeltem, vajon hogyan is néz-

hetnek ki az Üveghegyek, vagy hol túrhat a kurta farkú kismalac. Ilyenkor már nem számított semmi, csak az, amit az anyukám vagy az apukám olvasott. Ittam a szavaikat, minden egyes új mondat izgalommal járt, vajon mi fog történni a harmadik malackával, a kis királyfival, a boszorkány mit készül tenni Jancsival, és így tovább. Több mesét már kívülről tudtam, például Az egy gomba alatt című mesét, ugyanis az volt a kedvencem. Olvasni még nem tudtam, de egyszerre mondtam a pontos szöveget anyukámmal, közben pedig a képeket nézegettem, és a legkisebb részleteket elemeztem.

Véleményem szerint a kisgyermekeknek fontos a szellemi, mentális és érzelmi fejlődés szempontjából, hogy minden este olvassanak nekik a szüleik és együtt töltsenek egy kis időt. A gyermek számára fontos a mese, de nem mindegy, hogy felolvassuk neki, vagy leültetjük a televízió elé, hogy nézze a rajzfilmet esetleg egyedül, és így nincs kihez fordulnia a kérdéseivel. Ilyenkor olyat is láthat, amihez még nem elég idős, és ez a lelki világára is kihat. A meséknek rengeteg megtartó üzenete van, amelyeket még a gyermek először lehet, hogy nem is érthet, mivel még létezik számára a világ harmóniája. Felnőtt fejjel már tudjuk, hogy a világot nehéz a mesékben kifejeződő tökéletességben látni.

Irodalomjegyzék

Antalfai Márta:

A női személyiségfejlődés elemzése a magyar népmesék tükrében.

http://lelkiegeszsegert.hu/meseszovegek/tan_noi.pdf

Duzmathné Tancz Tünde:

A népmese, mint neveléstörténeti forrás.

<http://kerikata.hu/publikaciok/text/ezerszin/ezersz06.htm>

Molnár V. József:

...ősforma a mese és a játék.

<http://pedagogiasubrosa.hu/pedagogia/molnar-v-jozsef-osforma-a-mese-es-a-jatek/>

Orosz Katalin:

A népmesék lélektani elemzése.

http://www.tanszertar.hu/eken/2005_04/orosz.htm

Szántai Lajos:

Hazatalálás. Népmese elemzés.

<https://www.youtube.com/watch?v=fN5bm-xDLpo>

<http://www.e-pakk.hu/mesepszichologia.htm>

